HAYALET

Özel Sayı & Aralık 2020

Resimli Mecmua

ÇOCUK DERGİLERİ SÖZLÜĞÜ

BAŞAK ÇOCUK

İş Kumbara

GÜNAYDIN arkadaş dergisi

yaman HAFTALIK ÇOCUK DERGİSİ

LARRY YUMA

ARKADAŞ

Yüzbaşı VOLKAN

TENGİZ

CİMCİME

yaz neşesi

Kırmızıfare çocuklar için edebiyat dergisi

elvan adıgüzel

ÇOCUK DERGİLERİ SÖZLÜĞÜ

Hayal'et Mecmua'nın Mart 2018 tarihli 13. sayısında "Tengiz" yazısıyla başladı Çocuk Dergileri Sözlüğü. Bazı aylar yetiştirememiş olsam da, üç yıla yakın süredir Hayalet'in sayfalarında çocuk dergilerine ilişkin karınca kararınca sunumlar yapmaya çalıştım.

Ülkemizde çocuk dergiciliği, esasında son derece köklü ve zengin. Fakat aynı zenginliği, bu güzel dergilere dair literatür söz konusu olduğunda görebilmek mümkün değil. Oysa bu dergilerle büyümüş, konu hakkında bilgi sahibi olan ve istese bu alanda bilgi ve birikimini rahatlıkla ve gayet güzel paylaşabilecek ciddi bir çizgi roman okur kitlesi mevcut ve fakat ortaya konulan çalışma maalesef yok denecek kadar az. Dolayısıyla çocuk dergilerine, kapsam ve içeriklerine, yazar çizerlerine dair kapsamlı bilgilere ulaşmak mümkün olmuyor. Çizgi roman ve çocuk dergilerinde sayısız eserler vermiş, izler bırakmış yüzlerce yazar çizer hakkında, internette kopyala-yapıştırla çoğaltılmış ama sağlıklı bilgiler içerip içermediği meçhul birkaç beylik paragraf dışında veriye ulaşmak maalesef kabil değil.

Çocuk Dergileri Sözlüğü'nde yapmaya çalıştığım

şey; dergiler ya da yazar-çizerleri hakkında, ulaşabildiğim kaynaklar ışığında, elimden geldiğince sağlam verileri toparlamaya çalışmak oldu. Bunu yaparken, çoğu zaman çok yorulduğumu, sıkıştığımı, yanlış bir bilgi aktarma ihtimalinden dolayı sıklıkla endişeye düştüğümü itiraf etmeliyim. Yine de, bardağın dolu tarafını görmeye çalışarak yazılarıma devam ediyorum.

Mehmet Kaan SEVİNÇ, sağolsun, şu ana kadar seçtiğim konularda ve yazdıklarım hususunda hiç müdahalede bulunmadı ve üstelik motive de etti. Ve hatta Hayalet'in genel şablonuna uymayan sayfa tasarımlarım konusunda da beni alabildiğine serbest bıraktı.

Mehmet Kaan'ın bazı sayılarda özellikle istediği Doğan Kardeş, Suat Yalaz ve Abdullah Turhan yazılarımın dışında kalan yazıları bir araya getirip bir toplu sunum yapma düşüncesi de yine Kaan SEVİNÇ'in önerisiyle ortaya çıktı. Bu vesileyle, Hayalet'te birikmiş olan Çocuk Dergileri Sözlüğü yazılarını bir özel dijital sayıda toparlayalım istedik. Ortaya bu özel sayı çıktı.

İnatla büyümeyip hala çizgi roman okuyan, mizah dergisi takip eden ve çocuk dergilerinin peşini bırakmayan güzel insanlara sevgi ve saygılarımla...

elvan adıgüzel

İÇİNDEKİLER

Şahap AYHAN'ın Tercüman Çocuk Klasiği: Tengiz
(Hayal'et Sayı 13, Mart 2018) **05**
Nebioğlu Yayınevi Haftalık Çocuk Gazetesi: Arkadaş
(Hayal'et Sayı 14 & 15, Nisan & Mayıs 2018) **11**
Mavibulut Yayınları Çocuklar İçin Edebiyat Dergisi: Kırmızıfare
(Hayal'et Sayı 16, Eylül 2018) **16**
Günaydın arkadaş Dergisi
(Hayal'et Sayı 17, Ekim 2018) **21**
Cimcime
(Hayal'et Sayı 19, Ocak 2019) **27**
Yaman Haftalık Çocuk Dergisi
(Hayal'et Sayı 20, Şubat 2019) **32**
Yüzbaşı Volkan'ın Çocuk Dergileri Yolculuğu
(Hayal'et Sayı 21, Mart 2019) **37**
Yaz Neşesi
(Hayal'et Sayı 25, Ağustos 2019) **43**
T.C. Ziraat Bankası'nın Aylık Çocuk Dergisi: Başak Çocuk
(Hayal'et Sayı 31, Şubat 2020) **48**
Bir Milliyet Çocuk Klasiği: Larry Yuma
(Hayal'et Sayı 32, Mart 2020) **54**
Kumbara
(Hayal'et Sayı 40, Kasım 2020) **61**

TENGİZ

Şahap AYHAN'ın Tercüman Çocuk Klasiği

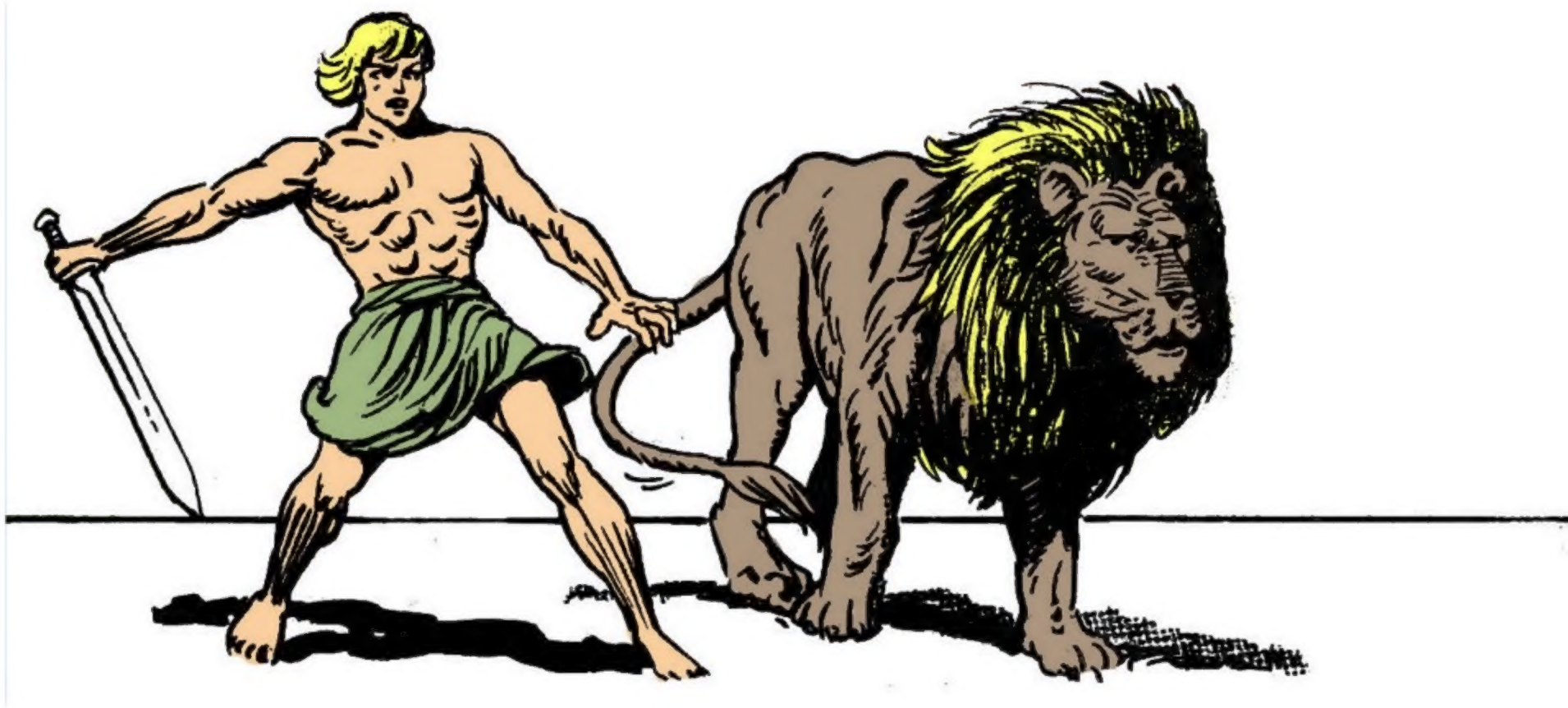

10 Mart 1978/10 No'lu Tercüman Çocuk Dergisi, Gürbüz Azak'ın **Mete Han** konulu kapağı ile yayınlandığında, Şahap Ayhan'ın uzun yıllar sürecek Tengiz klasiği de başlamış oldu. Yaratıcısı ve çizeri Şahap AYHAN, Tercüman Çocuk Dergisi'nin sayfalarını süsleyecek bu çizgi roman kahramanını müstakil bir kahraman olarak düşünmemiş olacak ki, 23 Haziran 1978 Tarihli 25. sayıya kadar **Mete Han** adıyla yazıp çizmiştir. İhtimal odur ki, yapmak istediği, Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan bu destanı işlemek ve derginin çocuk okuyucularına resimli roman formatında sunmaktı. **Mete Han** çizgi romanı konusunu, Türk destanı Mete Han'dan (Notun) almış ve ilerleyen sayılarda Şahap AYHAN, yine adı geçen destandaki Mete Han'ın çocuklarından Deniz'in öyküsünü **Tengiz Han** adıyla adapte ederek çizmeye devam etmiştir. Hikayenin götürdüğü yerde **Tengiz Han**, destan hikayesi olmaktan çıkmış ve Tengiz olarak yoluna devam etmiştir. Yaşadığı olağan ve olağandışı maceralarda zaman zaman Türk Tarihindeki mecrasına dönmüş olmasına karşın, hikayelerinin çoğunluğunu alabildiğine özgür yaşamıştır.

Elvan
ADIGÜZEL

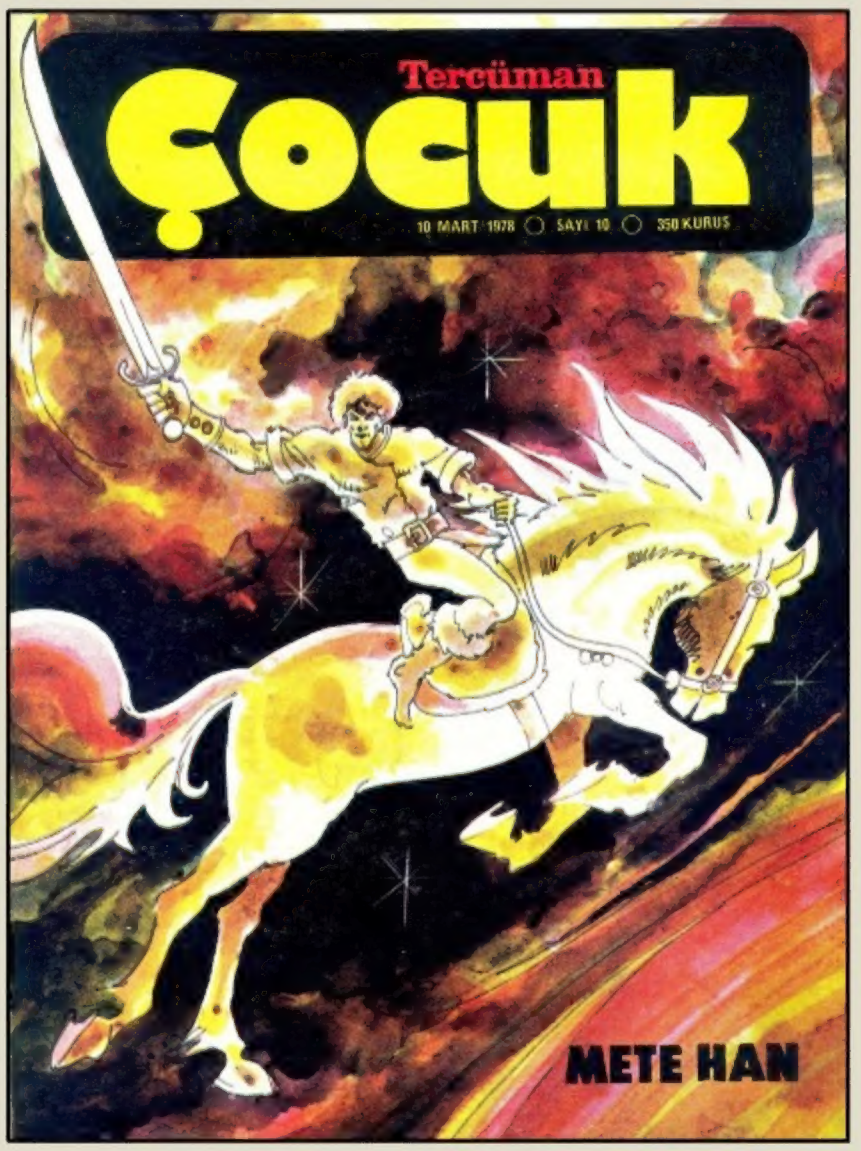

Tengiz'in ilk yayınlandığı Tercüman Çocuk sayısında kapağa imza atan isim Gürbüz AZAK'tır. Hem kendi adıyla ve hem de Aliş takma adıyla iç sayfalarda değişik konulara küçük, sevimli resimler ve vinyetler çizen AZAK, bunlara ilaveten bir de çizgi roman hazırlamaktadır dergiye. Gürbüz AZAK 80'li yıllarda Türkiye Çocuk Dergisi'nde çalışmaya başlayacak, özgün çizim ve konuları ile çizgi roman tarihimizde yerini alacak olan Deli Balta'yı yaratacaktır. Deli Balta, Türkiye Çocuk sayfalarından taşacak, dergiyle birlikte 16 sayfalık ilave olarak verilecek, 34. sayıdan itibaren müstakil bir dergi olarak satışa çıkacak ama bağımsız dergi formatı uzun ömürlü olamayacaktır. Deli Balta ayrıca, Türkiye Gazetesi'nde alt yazılı tefrika formatında da yayınlanmıştır.

1978 tarih ve 10 No'lu Tercüman Çocuk Dergisi'nde başlayan hikaye, bir destanı anlatmak üzere ele alınmış olmasına karşın, aynı yıl yayınlanan 32. sayıda Tengiz'in bir çocuk olarak göründüğü sayfalardan itibaren şekil değiştirmiş, belirli bir kahramanı olan çizgi romana dönüşmüştür. Aslında **Tengiz Han** başlığı daha önce 25. sayıda konulmuş olup, hikayenin ilerleyeceği noktanın çerçevesi o zamandan belirmeye başlamıştır. **Tengiz Kızıl Dev'e Karşı** macerasında çizgi romanın adı "Tengiz" olmuştur.

Adı geçen destanda Mete Han'ın üç oğlu olur. Ki bunların isimleri Gök, Dağ ve Deniz'dir. İşte buradaki "Deniz", bizim çizgi kahramanımız "Tengiz" olacaktır. Alındığı kaynak **Oğuz Kağan Destanı'**dır ama Tengiz maceralarında, destanda yer alan diğer üç oğuldan (Gün, Ay, Yıldız) bahsedilmez.

İlk maceradaki destansı anlatımın peşinden gelen **Buzlar Ülkesinde** isimli ikinci macera, yine Tengiz Han üst başlığıyla başlar. Çıktığı macera dolu yolculukta, tanımadığı babası ile de karşılaşan Tengiz, onunla vuruşur ama bu bir çizgi romanda gerçekleşiyor olsa dahi, Türk ananelerine karşı konulmaz ve babasına yenilir Tengiz.

Tengiz'in hikayesi şöyle başlar; Türk ulusuna zarar vermek isteyen dış güçler Tengiz ve kardeşlerini kaçırmak isterler. Tengiz henüz çocuk yaşta olmasına rağmen onlara karşı koyar, başarılı olur ve ilk kahramanlığını gerçekleştirir. Lakin kardeşlerinin kaçırılmasına engel olamaz. Delikanlılık yolunda hızla ilerleyerek ata binmeyi, kılıç kullanmayı, ok atmayı çabucak öğrenir, kısa sürede ustalaşır. Çok genç olmasına rağmen, maceradan maceraya atılabilecek yaman bir savaşçıdır artık.

Tengiz, ok atmayı, ata binmeyi, kılıç kullanmayı çok iyi bilmesine rağmen, diğer tarihi kılıçlı kahramanların aksine çoğunlukla yaya dolaşan, çıplak elle dövüşen bir karakterdir. En sıkışık anlarında bile espri yapabilmesi, okuyucuda, kahramanın başına bir felaket gelmeyeceği, gelse bile bu müşkül durumdan kolaylıkla kurtulabileceği algısına yol açar. Tengiz maceraları genel itibariyle aksiyona ve harekete dayalı olmasına rağmen, bahsettiğimiz algıdan dolayı heyecan dozu iniş ve çıkışlar göstermez, tekdüze seyreder. Tengiz'in alabildiğine saf ve temiz kalpli olması da tekdüzeliği besleyen ayrı bir kaynaktır. Buna mukabil Tengiz, daima akıllı ve uyanıktır. Gayriciddi olmadığı gibi, kasıntı bir kahraman da değildir.

Hikayelerinin çoğunda abartılı, masalsı ögeler yer alır. Bu ögelerin toplamında yok yoktur. Romalılar, Hintliler, büyücüler, drakulalar, Çinliler, Mısır Firavunları, aslanlar, timsahlar bir toplu gösterim sunarlar. Ormanlar Kralı, Kavgalar Ülkesi Kralı gibi aslında var olmayan krallar peydahlanır. Konular masalsı olunca, Tengiz'in yapabildikleri de bu masalsılığa paralel olarak neredeyse sınırsızdır. Yüzdüğü timsah derisinin içine girerek diğer timsahların arasında tanınmadan dolaşabilmiştir. **Firavunlar Ülkesi** macerasında çıplak elleriyle panteri dövebilen Tengiz, **Yabaniler Arasında** isimli macerada da gorillerle dövüşmekten çekinmez. İnsanüstü özelliklerinin yanı sıra, **Esrarengiz Şeyler** macerasında zaman yolculuğu yapabilmeyi başarmış, M.Ö. 3. Asırdan, M.S. 1983 Yılına gelerek teknoloji konusundaki eksiklerini de tamamlamıştır. Bu macerada uçan daire ile Gebze üzerlerinde uçmuş, kendi çağına döndüğünde ise yanında götürdüğü ateşli silahı düşmanlarına karşı ustalıkla kullanmıştır.

Tengiz'in yapabildikleri ve yaşayabildiklerinin sınırı yok gibidir. Örneğin, derisini yüzdüğü timsahın içine girip, diğer timsahlarla yüzerek karşı kıyıya geçer. Bunu yapmadan önce vücudunu timsah yağıyla ovmuş olması, olayı bilimsel(!) olarak açıklar mahiyettedir.

Son serüvenlerinden **Bilge Tonyukuk**'ta, Oğuz Türkleri'nin de yer aldığı destansı anlatıma tekrar dönülmüştür. Büyüyüp yetişkin olması, yaşadığı toplam maceraların yarısından daha fazlasını geride bırakmış olduğu **Firavunlar Ülkesi**'nde gerçekleşir.

1982 sonuna doğru dergideki varlığı 3 sayfaya düşen Tengiz, 1983 sonlarında tekrar 4 sayfaya çıkmıştır. 5 Temmuz 1985/27. sayıda siyah beyaz yayınlanmaya başlamış, 1987 yılını tekrar renkli geçirmiştir. 5 Haziran 1986'da Tercüman Çocuk Dergisi, yayınına ara verdiğini duyurmuş ve 1986/23 (Gazete ilavesi 13, Genel Sayı 477) numaralı ve sonuncu sayısında Tengiz'in sürmekte olan **Uyanış** macerası, son 8 sayfası da yayınlanarak tamamlanmış, yarım bırakılmamıştır.

Tercüman Çocuk Dergisi haricinde başka bir yerde yayınlanmamış olan Tengiz'in, albüm veya müstakil dergileri de basılmamıştır. Toplam 8 yıl süren yayını boyunca Tercüman Çocuk'tan izleyebildiğimiz maceraları sırasıyla şunlardır;

Mete Han (Tengiz Han)
Buzlar Ülkesinde
Uğursuz Ada
Boz Aygır
Kutsal Kılıç
Tengiz Kızıl Deve Karşı
Kavgalar Ülkesi
İlk Drakula
Ölüm Yarışları
Kartal Adamlar
Krallık Savaşı
Ormanların Korkusu
Firavunlar Ülkesi
Firavunlar Ülkesi 2 (Vahşi Oymak)
Yabaniler Arasında
Ölüme Karşı
Arslan Pençesinde
Esrarengiz Şeyler (Korkunç Şeyler)
Esrarengiz Şeyler 2 (Şeytan Tuzakları)
Bilge Tonyukuk
Uyanış

Tengiz'in siyah beyaz basılan çok küçük bir kısmını saymazsak, neredeyse tamamı renkli yayınlanmıştır. Dönemin çizgi roman renklendirmesindeki ve baskı tekniğindeki yetersizliklerden ötürü Tengiz, hak ettiği derecede iyi renklerde sunulamamıştır denilebilir. Sadece sınırlı sayıda ana rengin kullanıldığı, birbirinden farklı ögelerin tek bir renkle sıvanıverdiği ve baskıdan kaynaklanan kaymaların yaşandığı yetersiz/bahtsız bir renklendirmedir Tengiz'in yaşadığı.

Oldukça uzun sayılacak bir yayın sürecine sahip olan Tengiz, Tercüman Çocuk Dergisi'nin yüzlerce sayısında yer almış olmasına karşın, kapaklarında yalnızca 10 kez arz-ı endam edebilmiştir. Her sayıda 4 sayfa yayınlanmak suretiyle oluşan 21 macera ve 1600 sayfadan mürekkep böyle bir külliyat düşünüldüğünde, Tengiz'e haksızlık edildiğine dair bir kanı oluşabilir. Bünyesinde ve dolayısıyla kapaklarında, Star Wars, Tunga (Tounga), Asteriks (Asterix), Korkusuz Badi (Buddy Longway), Uzay Ajanı Luk (Luc Orient), Komançi (Comanche), Yüzbaşı Volkan, Superman, Torgal (Thorgal), Zıpır (Cubitus) gibi hatırı sayılır çizgi roman kahramanlarına yer vermiş olması, Tercüman Çocuk Dergisi'ni bu bağlamda affedilebilir kılan bir gerekçedir.

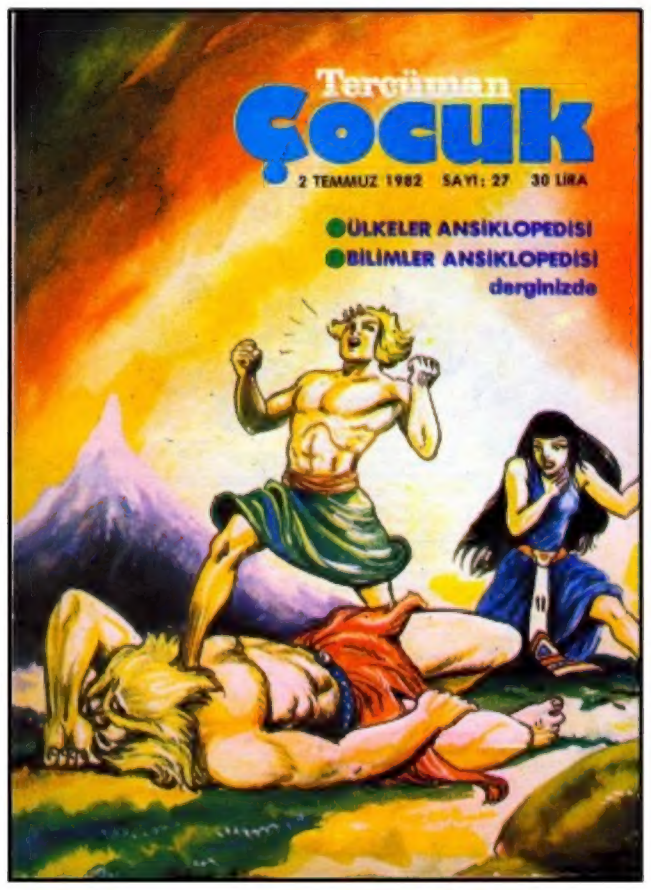

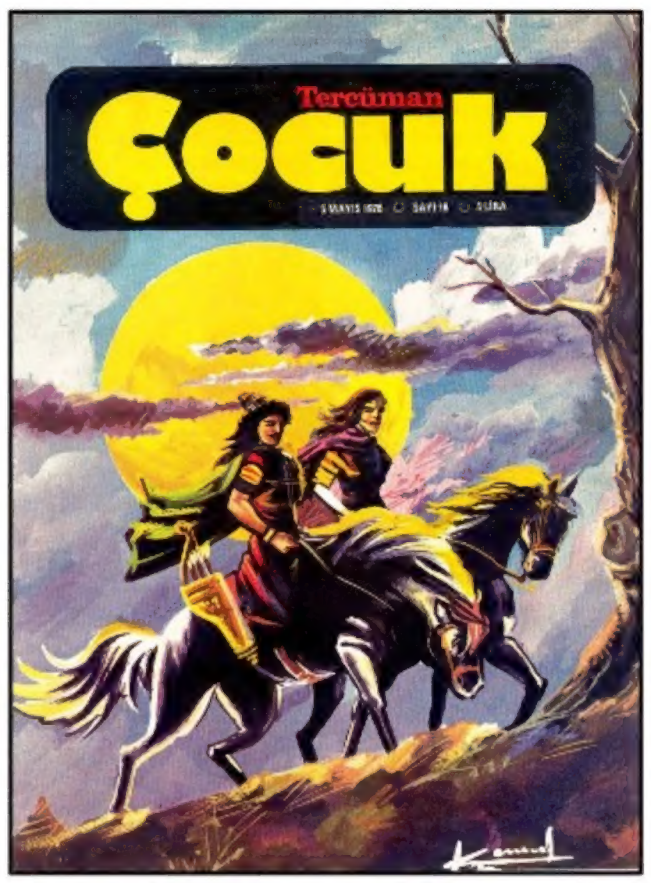

Tengiz'de çizgiler, hikayelerde anlatılmak istenilenleri vermeye yönelik ve yeterlidir. Şahap AYHAN tarzına has siyah beyaz dengesi ve rahat çizimler, Alex Raymond/Baytekin bağlantısına rağmen rahatlıkla hissedilir. 15.03.1993 tarihli 17 No'lu Joker Haftalık Çizgi Roman Dergisi'nde Levent CANTEK'e verdiği söyleşide Şahap AYHAN, bu bağlantıya dair samimi ifadelerde bulunacaktır: *"Şimdiki neslin Baytekin'den yoksun kalmasını istemiyordum. Tengiz'i yaptım. Bazıları kopye dediler. Evet kopye ama hani araklamak değil onu alıp onore etmek... Hatta dergidekilere de söyledim, çocuklar okusun istiyordum. Bütün Baytekin'i baştan aşağı bazı ilavelerle yaptım... Epey bir süre sürdü."*

Çocukluğunu 80'lerde yaşamış olan, benim de içinde bulunduğum kuşak için Tengiz, alıntısına/çalıntısına bakılmaksızın, bizleri çevirdiğimiz her sayfasında masal diyarlarına sürükleyen eşsiz bir kahramandı. Şahap AYHAN'a kucak dolusu teşekkürler.

Günün birinde bu güzide kahramanımızın maceralarının da yayınlandığı albümleri görebilmek dileği ile...

Tengiz ve babası Mete Han birbirlerini tanımamaktadırlar. Çarpışırlar ve Mete Han galip gelir. Benzer bir kurgu Karaoğlan-Baybora kavgasında yaşanır. Kültürümüzde ataya/babaya atfedilen geleneksel saygı, Mete Han ve Baybora'nın yenilmesini önleyecektir.

Dönemin çizgi romanlarında uygulanan renklendirme işlemi, bazı ana renklerin kullanıldığı ve birbirinden farklı ögelerin/ayrıntıların tek bir renkle kabaca sıvandığı örnekler içerir. Tengiz de bu uygulamadan nasibini ziyadesiyle almıştır.

ARKADAŞ

HAFTALIK ÇOCUK GAZETESİ
(Nebioğlu Yayınevi)

Nebioğlu Yayınevi'nin **Arkadaş** Haftalık Çocuk Gazetesi, yayınına 9 Mayıs 1956'da başlamıştır. 50 Kuruş fiyatla çıkan dergi, logosunda yer alan "gazete" adına yakışır şekilde, tam yarım gazete sayfası boyutunda yayınlanmış, ebatlarını, yayınlandığı süreç boyunca muhafaza etmiştir. 60 yıl önce 16 sayfalık fasiküller halinde okuyucusu ile buluşan **Arkadaş**'ın periyodu, adından anlaşılacağı üzere haftalıktır. Her 15 sayısı bir cilt olarak düşünülmüştür. Kaç sayı çıktığını kesin olarak bilemiyorum ama bundan 8 yıl önce, çocukluğumun efsane çizerlerinden **Talat GÜRELİ** ile tanışma fırsatı yakaladığım gün, **Arkadaş**'ın 50. sayısını gördüğüne dair bizzat üstadın kendi ifadelerine şahit olmuş, bu bilgiyi notlarım arasına eklemiştim.

Arkadaş Haftalık Çocuk Gazetesi'nde, 70'li ve 80'li yılların çocuk dergilerindeki kapaklar gibi tek karelik büyük kapak resimleri değil, renkli bir çizgi roman sayfasının kapak olarak kullanılması tercih edilmiştir. Daha sayfayı çevirmeden bile, kapağındaki çizgi romanlara dalıp kaybolmak mümkündür. 16 sayfanın 8 sayfası renkli, 8 sayfası da siyah beyazdır ve umumiyetle

Elvan
ADIGÜZEL

Yarım gazete sayfası boyutlarındaki 16 sayfasının tamamı dolu, zengin içerikli bir çocuk dergisidir ***Arkadaş*** *Haftalık Çocuk Gazetesi. İlk sayısındaki tasarım, içerik ve kalitesi, yayını boyunca istikrarlı bir şekilde devam ettirilmiştir. Yayınlandığı yılların teknik ve ekonomik imkanları göz önüne alındığında, döneminin ilerisinde, son derece başarılı bir dergi olduğunu söylemek mümkündür. 80'lerde dahi bir çok basılı yayında görülen özensiz ve kolaycılığa kaçan renklendirmeler, 1956 koşullarında doğmuş bu dergideki emeğin ve itinanın açık delili sayılmalıdır. 2000'li yılların çocuk dergileriyle kıyaslamak ise, hem imkansız hem de gereksizdir.*

çizgi roman dışı konuların bulunduğu sayfaların siyah beyaz olduğu dikkatten kaçmaz. Çizgi romanların albenisini değerlendirmeyi başarmış bir yayın anlayışıdır bu ve isabetli bir seçim olduğu da söylenmelidir. Çünkü, yazının başında da ifade ettiğim üzere derginin boyutları oldukça büyüktür ve bu ebatta tek karelik bir kapak, içeriği ve kompozisyonu ne kadar güçlü ve zengin de olsa kifayet etmeyecek, sayfanın kapladığı somut alanda sönük kalacaktır. İsraftan mümkün mertebe kaçınılan, tasarruf kelimesinin bir anlam ifade ettiği o yılların çocuk dergilerine has zengin içerik ve sayfaların her santimetrekaresinin boşluk bırakılmayacak derecede değerlendirildiği gerçeği düşünüldüğü vakit, tüm sayfayı kaplayan koskoca bir kapak resminin eğreti duracağı, sırıtacağı aşikardır.

Sayfa ebatlarının büyük olması, birden çok konu başlığının aynı sayfada yer alabilmesini de mümkün kılmıştır. Aynı sayfa içerisinde, birbirinden farklı hikaye, konu ve metinler bulunmasının yanı sıra, çizgi roman ilave edilmiş sayfalarla karşılaşmak da mümkündür. Buna rağmen bahsi geçen konu çeşitliliği, günümüz çocuk dergilerindeki kafa karıştıran ve gözü yoran sayfa düzeninden bir hayli uzakta olup, bütün konuların ilk bakışta bile birbirinden rahatlıkla ayrılabildiği bir tasarım harikası şeklinde tezahür eder.

Arkadaş'ın içeriğinde çocuk dergilerine has eğlence, bilmece, oyun; minik kutularda verilen, minik bilgilerin yer aldığı "Bunları Biliyor musun?", "Ansiklopedi", "Kim Niçin Nerede Ne Zaman" sorularına cevap arayan/veren bilgilendirici konu başlıkları ve hikayelerin yanı sıra; Dünya edebiyatından çe-

virileri yapılan ve tefrika edilen uzun, devamı sonraki fasiküllere aktarılan hikayeler de mevcuttur. Bu hikaye/çeviri hikayelerde **Süleyman ALPATA**, **Jale DENİZ** (Çin Vazosu) ve **İlhan YÜCEL** isimleri görülür. Sayfaları/konuları süsleyen resimlerde/vinyetlerde **Kemal ???**'ın yanı sıra, Tarkan'ın efsanevi yazar/çizeri **Sezgin BURAK**'ın ilk çalışmalarına da rastlanır. Dergi ayrıca «Arkadaş Kulübü» adında bir sayfa da açmış, burada orijinal bir "Üye olma Teklif Mektubu"nu matbu olarak vermiştir. İlerleyen sayılarında okuyucudan gelen şiirlerin yayınlandığı bir "Arkadaş Sayfası" da eklenmiştir derginin başlıkları arasına.

Arkadaş *Haftalık Çocuk Gazetesi'nin ilk sayısında iki önemli isimle karşılaşırız. Bunlardan birincisi ilerleyen yıllarda Türk çizgi roman tarihinde silinmez izler bırakacak olan Kara Murat'ın çizeri ve Tolga'nın yaratıcısı* ***Abdullah TURHAN****, ikincisi ise Tarkan'ın yaratıcısı* ***Sezgin BURAK****'tır. Üstte solda, o tarihte henüz 23 yaşında olan* ***Abdullah TURHAN****'ın* ***Deniz Kurtları*** *isimli çalışması görülüyor. Aynı yıllarda Şen Çocuk Dergisi'nde de çalışacak olan* ***TURHAN****, kısa süre sonra Karaoğlan'ın çizimlerinde yer alacak, daha sonra Tolga ve Kara Murat'ın çizimlerini üstlenecek, 80'li yıllarda Sabah Gazetesi'nde* ***Selahattin DUMAN****'ın* ***Nizamettin VEZİROĞLU*** *takma adıyla yazdığı Burak Bey Çizgi romanında ortaya koyduğu performansla sanatının en yetkin çizimlerine imza atacaktır. Sağda üstte ise,* ***Sezgin BURAK****'ın,* ***Denizler Şeytanı*** *adlı öyküye çizdiği resim görülmekte.* ***Sezgin BURAK*** *bu çizimi yaptığı tarihte, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde henüz 21 yaşında bir öğrencidir. 1 yıl sonra, 1957'de mezun olacak, aynı yıl Cumhuriyet Gazetesi'nde* ***Fakir BAYKURT****'un ünlü eseri* ***Yılanların Öcü****'nü resimleyecektir. Çeşitli mecmua ve gazetelerde çalıştıktan sonra yurt dışında da eserler veren* ***BURAK****, 1967'de Türkiye'ye dönerek, Hürriyet Gazetesi'nde ölümsüz eseri Tarkan'ı yaratacak, takvimler 1978'i gösterirken, sanatının en verimli döneminde, elim bir şekilde hayata veda edecektir.*

Arkadaş Haftalık Çocuk Gazetesi'nde yer alan çizgi romanlar: **Teksas Kasırgası** adlı macerasıyla Reks; Robi başlığıyla **Bir Yetim Kızın Romanı**; Fırtına Kaptan'ın Maceraları; Maskeli Süvari; Meraklı Şeyler; Afacan Dennis ya da Yumurcak Dennis adıyla bildiğimiz Can Afacan'ın tek karelik karikatür hikayeleri; çizgi bant olarak Bücürün Marifetleri; **Mac RABOY**'dan çizgi roman okurlarının yakından tanıdığı Flaş Gordon (Flash Gordon); **Lee FALK** ve ölümüne kadar yaklaşık otuz yıl boyunca bu kahramanı çizen **Phil DAVIS**'ten Mandrake; **Mc COY**'un çizgileri eşliğinde, yine bir **Lee FALK** klasiği olan Kızıl Maske (Phantom); Kara Murat'ın unutulmaz çizeri **Abdullah TURHAN**'dan **Deniz Kurtları** ve **A. LINCOLN**'den **Cengiz Han**'dır.

Çizgi romanlardan hikayelere, bilmece-bulmacadan şiirlere değin böylesine zengin bir içeriğe sahip olan **Arkadaş** Haftalık Çocuk Gazetesi, kendin-

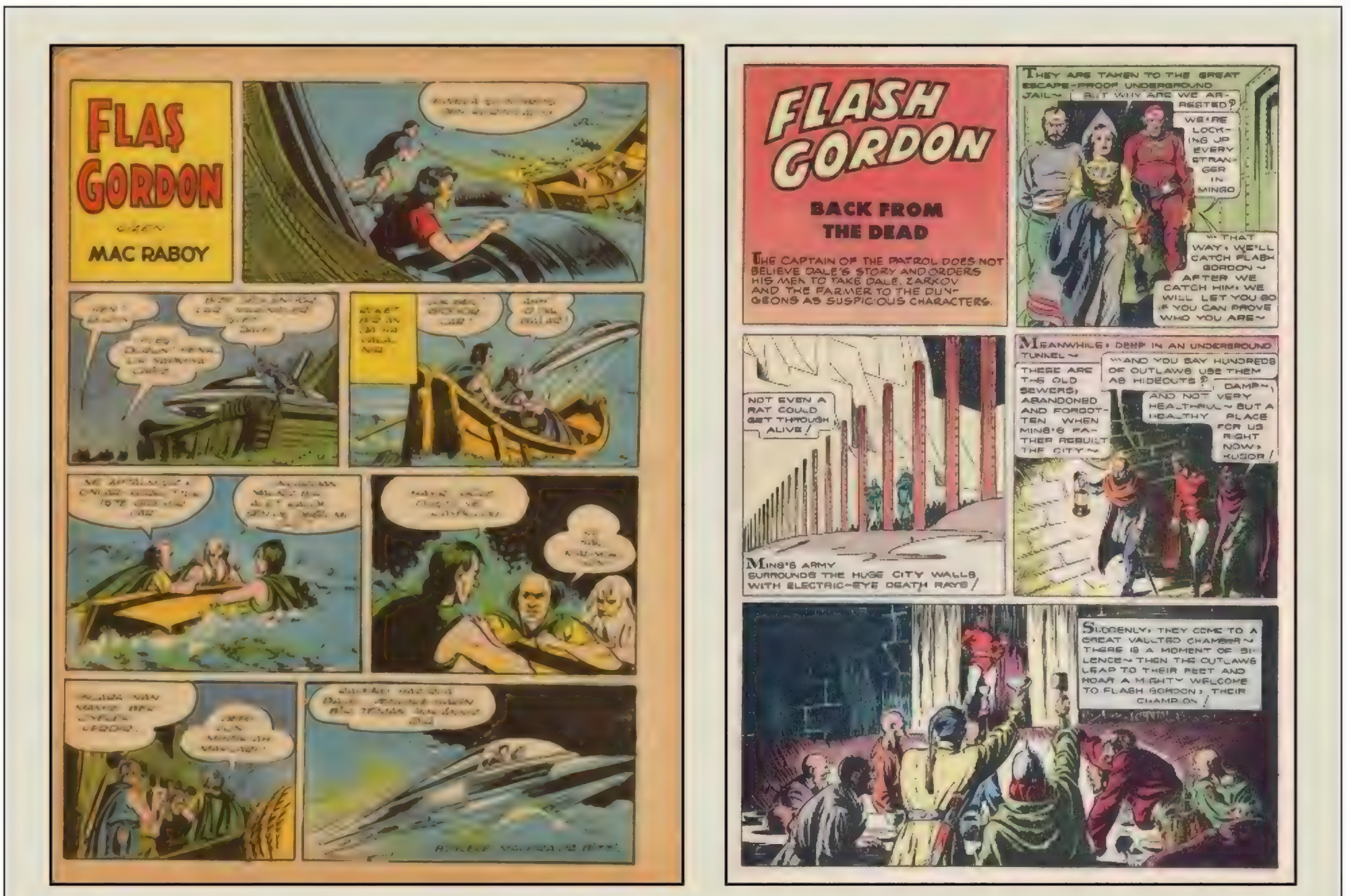

*Flaş Gordon adıyla arz-ı endam eden Flash Gordon, **Arkadaş** sayfalarında hak ettiği özenle, hem de renkli yayınlanmıştır. 80'li yıllarda Milliyet Çocuk Dergisi'nde, inanılmaz sayfa kompozisyonlarının resmedildiği bir Flash Gordon macerası, Baytekin adıyla yayınlandı. Milliyet Çocuk Baytekin'indeki renk ve baskı kalitesi, kendinden 25-30 yıl önceki teknik imkanlara sahip olan **Arkadaş** Haftalık Çocuk Gazetesi'ndeki Flaş Gordon'a teğet bile geçememiştir. Tay Yayınları Gordon adıyla yayınladığı seride belli bir baskı kalitesini tutturmuş sayılsa da, renkli bir Flash Gordon yayınlama girişiminde bulunmamıştır. Üstte solda, **Arkadaş**'ın Flaş Gordon'u görülüyor. Sağ üste ise, mukayese amacıyla, 1951'de Harvey Comics'te yayınlanan Flash Gordon in **"Steps of Doom"** dan bir sayfa ekledim.*

den sonraki dönemlerde çıkacak çocuk dergilerine, uzun yıllar boyunca adından çokça söz ettirecek çizgi romanlara ve yerli çizerlere referans olacak, dolu dolu bir çocuk dergisidir. Yayınlandığı tarih itibari ile, özellikle renkli sayfalarındaki kalite ve orijinal çizimlerin kullanılması açısından değerlendirilmesi gereken kıymetli bir dergidir **Arkadaş** Haftalık Çocuk Gazetesi.

Günümüz çocuk dergilerinin de, maalesef sadece bir temenni olarak kalacak ama, **Arkadaş**'tan esinlenmeleri dileğiyle...

Tespit edebildiğim kadarıyla, «Arkadaş» kelimesini kullanarak yayınlanmış çocuk dergileri tarih sırasına göre şunlardır:

- **Çocuklara Arkadaş:** Mehmet Şemsettin, 1882 (İstanbul, 15 günlük)
- **Arkadaş:** Mithat Sadullah, 1909, (İstanbul, 15 günlük)
- **Arkadaş Haftalık Çocuk Mecmuası:** Yücel Yayınevi, 10 İkinci Kanun (Ocak) 1941, (Çocuk dergisi)
- **Resimli Arkadaş Haftalık Çocuk Gazetesi:** Fuat Yılmaz, 8 Ekim 1953 (Çocuk dergisi)
- **Arkadaş Haftalık Çocuk Gazetesi:** Nebioğlu Yayınevi, 9 Mayıs 1956, (Çocuk Dergisi)
- **Arkadaş Haftalık Çocuk Dergisi:** Karaca Yayınevi, 10 Ocak 1962 (Çizgi roman dergisi)
- **Renkli-Resimli Arkadaş Haftalık Çocuk Mecmuası:** Bilgi Yayınları, 7 Ağustos 1962 (Çizgi roman dergisi)
- **Arkadaş Haftalık Resimli Mecmua:** Bilge Şakrak, 16 Mart 1967 (Çizgi roman dergisi)
- **Günaydın Arkadaş Dergisi:** İlyay İleri Yayınlar (Günaydın Gazetesi), 7 Mart 1982 (Çocuk dergisi)
- **Günaydın Arkadaş:** İlyay İleri Yayınlar (Günaydın Gazetesi ilavesi), 13 Kasım 1983 (Çocuk dergisi)
- **Arkadaş:** Günaydın Gazetesi'nde çocuk sayfası şeklindedir, 1984
- **Mmmmm Arkadaşım:** Mc Donald's'ın müşterilerine ücretsiz dağıttığı dergi, 1997 (Çocuk dergisi)
- **Hürriyet Arkadaş:** Hürriyet Gazetesi İlavesi, 2000'li yıllar (Çizgi roman dergisi)
- **Zaman Arkadaşım:** Zaman Gazetesi İlavesi, 6 Haziran 2003 (Çocuk Dergisi)
- **Çizgili Arkadaş Çocuk Dergisi:** Çizgili Forum (Dijital dergi formatı), Mart 2010 (Çocuk dergisi)

Kırmızıfare

ÇOCUKLAR İÇİN EDEBİYAT DERGİSİ
(Mavibulut Yayınları)

Kırmızıfare, **"Çocuklar İçin Edebiyat Dergisi"** olma hedefi ile Eylül 1990 tarihinde yayına başlamış ve bu misyonu tüm yayın periyodu boyunca sürdürmüştür. Sahibi ve Sorumlu Müdürü **Fatih ERDOĞAN**, derginin bazı sayılarına çizdiği kapakların yanı sıra arka kapakta tek sayfalık mini çizgi romancıklar da hazırlamıştır. Derginin kapaklarında **Fatih ERDOĞAN** dışında **Barbara FIRTH, Attila AKDENİZ, Sibel DEMİRTAŞ, Zeycan GÜLEÇ**, Başak Çocuk dergisinden hatırlayacağımız **Nural BİRDEN** ve **Mustafa DELİOĞLU**'nun yanı sıra, çocuk dergilerinin unutulmaz ismi **Mustafa EREMEKTAR**'ın (mıs-tık) adlarına da rastlamak mümkündür.

Bazı sayılarda arka kapakta rastlanan küçük çizgi hikayeyi saymazsak, dergide neredeyse çizgi roman yok gibidir. Bildiğimiz çocuk dergilerinden farklı, sayfalar boyunca devam eden hikayeler vardır ve bu hikayelere küçük resimler eşlik eder. Hikaye ve şiirleri destekleyen resimler çok iddialı çizimler olmayıp, basit, hikayeleri yalnızca destekleyecek tarzda çalışılmış çizimlerdir ve hemen hemen çoğu siyah beyazdır.

Elvan ADIGÜZEL

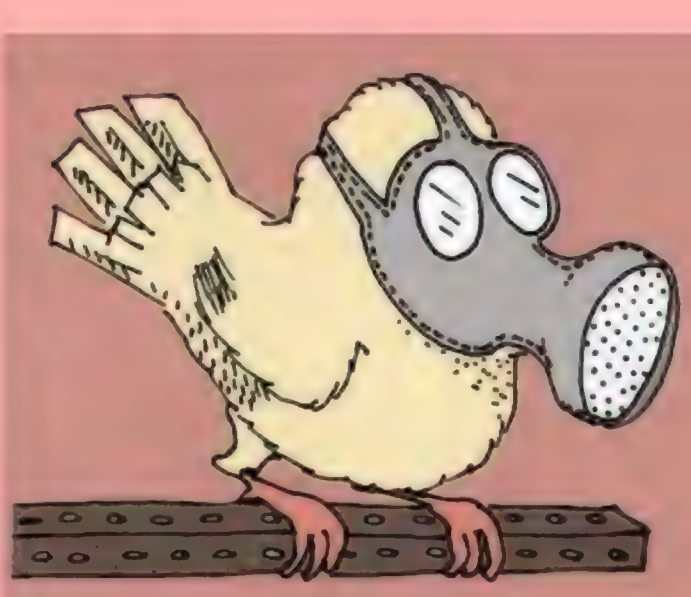

KUŞLAR

Ne evlerinde soba yanar,
Ne otomobil kullanırlar.
Üstelik sigara da içmezler
Ve fabrika işletmezler bilirsiniz.
Düşünmezler mi dersiniz, "Nedendir,
Nedendir bu çektiğimiz;
Soluduğumuz bu pis hava, bu duman, bu is?
Gitmeliyiz,
Anlaşıldı, insanlardan uzaklara gitmeliyiz."

Ayla Çınaroğlu

Dergiden bir örnek sayfa. Tıpkı yandaki metinde Kırmızıfare'nin kendi ağzından ifade ettiği gibi: güzel resimlerle, ferah bir sayfa düzeniyle...

Temmuz 2016 Tarihli 100. sayısında Kırmızıfare, kendisine yöneltilen soruları cevaplarken, adının nerden geldiğine ve amacına ilişkin ifadelere yer verir:

- ***Kırmızıfare, adın neden Kırmızıfare?***
- *İlk yayınlandığım yayınevinin adı 'Redhouse' idi, yani 'kırmızı ev'. Çocuk dergisi çıkarma fikri konuşulurken böyle bir derginin yayınevinin bütçesini kemireceği dile getirilince, eh bir kemirgen olarak, 'kırmızı evin faresi' anlamında 'kırmızı fare' adı bana yakıştırıldı.*
- ***Amacın neydi? Çocuklara neler söylemek istiyordun?***
- *Amacım okunmaktı. Sadece okunmak ve okumanın tadını yaşatmak. Bunun için de sayfalarıma bol bol 'okunacak' şeyler almaya çalıştım; öyküler, güzel şiirler, masallar, kitaplardan söz eden hoş yazılar... Ama şunu istedim: Çocuklara söyleyecek güzel sözü olanların, bu sözlerini (güzel söylemeleri koşuluyla) çocuklara sunmak. Bunu güzel resimlerle, ferah bir sayfa düzeniyle, yaşa uygun görünümle yapmak.*

Dergi içindeki çizimlere bakıldığında karşılaşılan isimler şunlardır; **Fatih ERDOĞAN, Aytül AKAL, Selma YİĞİTER, Erol TAŞTAN, Huban KORMAN, Ayşe ÇINAROĞLU, Elif KAYAMAN, Ferit AVCI, Seza AKSOY** ve mizah dergilerinden aşina olduğumuz **Kemal URGENÇ** ve **Kemal Gökhan GÜRSES**.

Yazar kadrosunda yer alan isimler ise; **Turan YÜKSEL** (İpucu Bizden Çözüm Sizden), **Abbas CILGA, Gülsevin KIRAL, Mehmet GÜLER, Serhan SERNİKLİ, Ayla ÇINAROĞLU** ve **Nehir TINAZ. Orhan Veli KANIK, Oktay RİFAT** ve **Sumru BALIKÇIOĞLU**'dan şiirlere de rastlamak mümkündür.

Dergide, hikayelerin yanı sıra dünya masallarından örnekler, **Selma ERDOĞAN**'ın hazırladığı ve çocuk kitaplarının tanıtıldığı "Bir Kitap Bir Yazar" köşesi ve okuyucu fotoğraflarının yer aldığı "Biz Bize" köşesi mevcuttur.

1992 yılındaki 14. sayısı ile birlikte, **Kırmızıfare**'nin iki aylık olan yayın periyodu bir aya inmiştir. 12. sayıdan itibaren 40 sayfaya çıkartılan dergi ilerleyen sayılarında dergi okurlarının yazıları ile oluşturulan ve derginin ortasında yer alan 4 sayfalık **"Fındık Faresi"** adında bir de ilave vermeye başlamıştır.

Mavibulut Yayınları'nca çıkartılan **Kırmızıfare** dergisinin yayımına 2000 yılında ara verilmiş, 5 yıl sonra, 24. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı'nda 93 No'lu sayısı ile tekrar okuyucularına sunulmuştur. Ocak 2005'ten sonra aylık periyotta yayınlanan derginin ikinci yayın süreci birincisinden daha kısa sürmüş, 14 sayı devam edebilmiştir. Abonelik sistemi ile dağıtımı yapılan **Kırmızfare**'nin yayınına 2007 yılı Ocak ayında bir kez daha ara verilmiştir.

Fatih ERDOĞAN

Kırmızıfare'nin sahibi ve sorumlu müdürü Fatih ERDOĞAN'ın, "Çocuklarla...Kitaplarla..." adlı kendi internet sitesinde yer alan kısa özgeçmişi... *

*23 Nisan 1954 yılında İzmir'de doğdu. Kültür Koleji'ni ve Robert Kolej'i bitirdikten sonra, Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1980 yılında, Türkiye'de sadece çocuklar için kitap yayımlayan ilk yayınevi Mavibulut'u kurdu. Aynı yıl, ilk kitabı **"Pan ve Çiçeği"** ile Kütüphaneciler Derneği tarafından düzenlenen Resimli Kitap Yarışması'nda birincilik ödülünü aldı. O günden beri çocuklara yönelik çok sayıda kitap yazdı, resimledi, çevirdi ve editörlüğünü yaptı. Yazdığı 65 adet kitap bugüne dek bir milyonu aşkın okura ulaştı.*

*Dünya'nın önde gelen birçok çocuk yazarının pek çok eserini Türkçeye çevirdi ve yayımladı. **Kırmızıfare Çocuklar İçin Edebiyat Dergisi** ve **Binbirkitap Çocuk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** adlı iki dergi çıkardı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde dersler verdi ve aynı bölümde yüksek lisans ve doktora yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde çocuk edebiyatı ve çocuk kitaplarına ilişkin makaleler yazdı. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde **"Çocuklar için Yazmak"** adlı yetişkinlere yönelik bir seminer, Yeditepe Üniversitesi'nde Yaratıcı Yazarlık, Maltepe Üniversitesi'nde, Aydın Üniversitesi'nde Çocuk Edebiyatı dersleri verdi. Türkiye'de bugüne dek çok sayıda ödül alan **Fatih ERDOĞAN** dünyanın en büyük çocuk edebiyatı ödülü olarak bilinen Astrid Lindgren Anma Ödülü'ne (Astrid Lindgren Memorial Award – ALMA) 2016, 2017 ve 2018 olmak üzere üç kez aday gösterildi.*

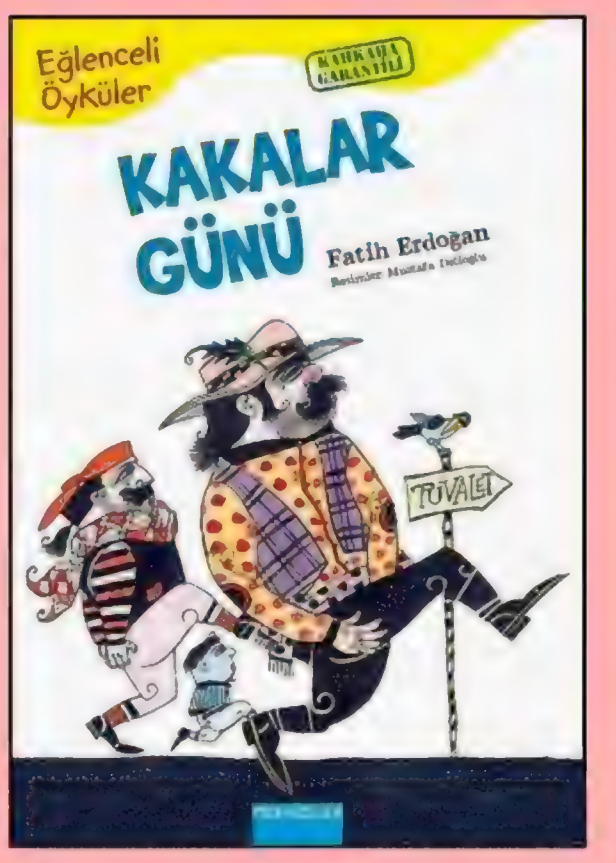

*** https://www.fatiherdogan.com/kisa-okullar-icin/**

Kırmızıfare Çocuklar İçin Edebiyat Dergisi, şu an yayında olmayan kendi internet sitesinde amaçlarını şöyle duyurmuştur;

Okumayı teşvik:

Kitap ve dergi okuru olmak küçük yaşlarda edinilmesi gereken alışkanlıklardandır. Ancak bunun için çocuklara sunulan metinlerin özenli seçilmiş olması ön koşuldur. Bu amaçla **Kırmızıfare** ülkemizin en iyi çocuk yazarları ve çizerleriyle çalışmayı ilke edinmiştir.

Dilimizi sevdirmek:

DAĞLARCA''nın, "Türkçem benim, ses bayrağım!" diyerek nitelediği dilimizin tadına varmak çocuk yaşlarda nitelikli edebi metinlerle karşılaşmakla başlar. Dergimiz, dilimizin doğru kullanılması yönünde titizliğini hep korumuştur.

Yarının okurunu oluşturmak:

Çocukken edinilen okuma alışkanlığı, sağlıklı beslenerek sürdürüldüğünde yarının nitelikli okurunun temelleri atılmış olur. Bu, yalnızca yazmaya meraklı birkaç çocuğun bireysel seçimi değil, hangi alana ya da mesleğe eğilimli olursa olsun, tüm bireylerin yaşam kalitesini yükseltecek bir yaşam tarzı seçimidir. **Kırmızıfare** seçilen öykülerden, değindiği konulara dek bu yaklaşımı hep korumuştur.

*Arka kapak; hikaye ve çizim **Fatih ERDOĞAN**. Dergide ender rastlanılan çizgi hikayelere bir örnek.*

***Kemal URGENÇ**'in çizgileriyle desteklenmiş bir sayfa*

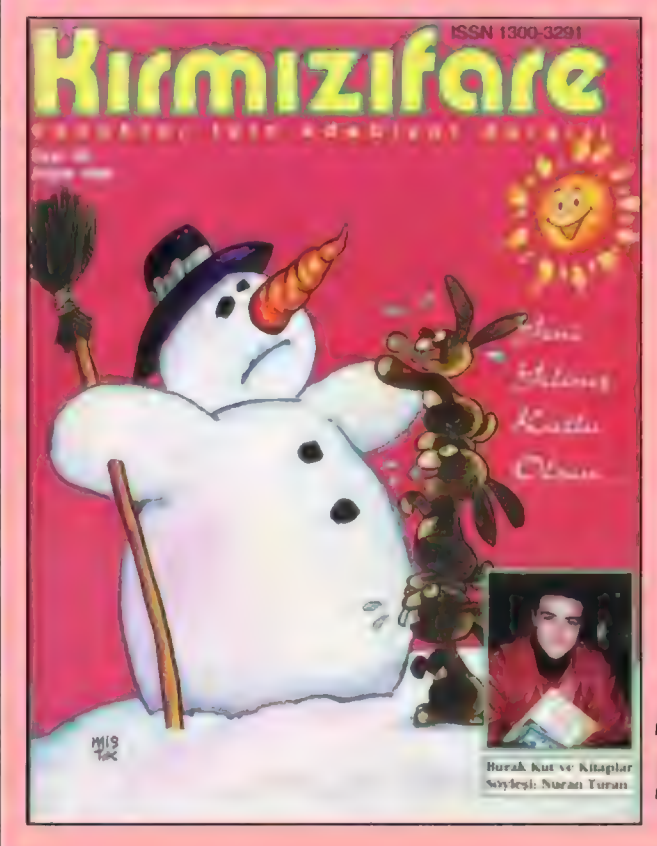

***MIS-TIK**'tan bir kapak örneği*

***Selma ERDOĞAN**'ın hazırladığı "Bir Kitap Bir Yazar" sayfası*

Kırmızıfare, farklı içeriği ve formatı ile dikkat çeken ve kesintilerle de olsa 17 yıl boyunca yayınlanmış bir çocuk dergisidir. Bu güzel çocuk dergimizin bir gün tekrar yayın hayatına dönmesi dileklerimle kapatıyorum yazıyı.

Pina konuştukça, insanlar küçük kızın aklına bunca fikrin nasıl geliğini soruyorlardı birbirlerine.

"Belki tatile çıkmışlardır, yaz bitince döneceklerdir. Belki de gençler evlenmiş, ihtiyarlar emekliye ayrılmıştır!"

İnsanlar, "Bu kadarı da fazla ama," diye düşünmeye başladılar artık.

"Sakın, masalları film yapmak için senaryo haline getirmiş olmasınlar!.. Ya da biri kötü anlattığı için masallar gücenmiş olmasın!"

Böylesine bir hayal gücü herkesin şüphelenmesine neden oldu. Sonunda belediye başkanı dayanamayıp, "Nerden aklına geliyor böyle şeyler! Sakın masalları sen almış olmayasın?" diye sordu Pina'ya.

Masalları kızın alıp almadığından emin olmak için üstünü aradılar. Ama bulamadılar. Belediye başkanı kızın röntgen makinesine sokulmasını söyledi. İşte o zaman her şey ortaya çıktı! Bütün masallar kızın karnında durmuyorlar mıydı?

Kız masalları öyle çok seviyordu ki, dinlemekle okumakla kalmıyor, masalları yiyordu. Çok seviyordu masalları, çiğ çiğ yiyordu, ne tuz, ne biber, ne yağ, ne limon ekiyordu!

Pina'nın utançtan yüzleri kıpkırmızı olan annesiyle babası, "Bilmiyorduk! Nerden bilebilirdik ki? Aslında uzun zamandır doğru

Sanal alemde Kırmızıfare'ye ilişkin yazılan çizilenlere bakarken, ekşi sözlük yazarlarının yazdıkları da çıktı yoluma. O kadar güzel şeyler yazmışlar ki, dokunmadan geçmek olmazdı:

- *Babamın ilk sayısından beri biriktirdiğim iki koca klasör dolusunu arkadaşının çocuklarına verdiği, yıllarca geri almaya çalışıp başarılı olamadığım, en son geçen kitap fuarında **Fatih ERDOĞAN**'ı bulup ona sorduğum ve kendi ellerinde de kalmadığını söylediğinde beni çok üzen, öyle ya da böyle edebiyatı, okumayı sevmemin en önemli etkenlerinden biri olan, içindeki hikayelerin çoğunu hala hatırladığım, günümüzde olmamasının büyük bir eksiklik olduğunu düşünürken yeniden çıktığını duymamla beni çok mutlu eden "çocuklar için edebiyat" dergisi. Gerçi teknolojik bir doyumsuzlukla çevrelenmiş günümüz çocuklarını ne derece ilgilendirir bilmem, ama ben bu yaşıma rağmen yine keyifle okuyacağıma eminim.*
- *Türk çocuklarının başına gelmiş en iyi iki şeyden biri. Diğeri için (bkz: **Doğan Kardeş**).*
- *Yeniden çıkmaya başlamış, çocukluğumuzun efsane dergisi. İllüstrasyonları da **Mustafa DELİOĞLU** yapıyomuş.*
- *Çok sevdiğim, hala ara ara çıkarıp okuduğum, tıfıl bir veletken gidip Fatih ERDOĞAN'la konuşup maskotuna sahip olduğum, geçmişimdeki güzel şeylerden biri..*
- *Küçükken üye olduğum, sanırım artık çıkmayan, doğum günlerinde kitap yollayan güzel çocuk dergisi. Ayrıca **Fatih ERDOĞAN** hala üyelerini hatırlayıp beni dumurdan dumura koşturmustur.*
- *Dergide bir çocuğun ismi ile yayınlanan şiirin **Behçet NECATİGİL**'e ait olduğunu belirttiğim bir düzelti mektubuma **Fatih ERDOĞAN**'ın kendisi bir mektup ve kitap ile karşılık vermişti. Mest olmuştum küçücük yaşta... Normal de değilmişim hani, ilkokul ve **Behçet NECATİGİL**... Sanırım bu derginin okurları da o yaşta da sonra da hiçbir zaman normal olamadı. Çok ama çok güzel bir dergiydi...*
- ***Doğan Kardeş** aldığım dönemde abone olanlara gönderilen, çocuklar için hazırlanan bir edebiyat ve şiir dergisiydi. Pek şeker resimler vardı içinde. Bir kere derginin çıkartıldığı minik binaya gitmiştim, ilgilenmişti herkes, çok mutluydum o yıllar.*
- *Winnie the Pooh'nun çizgi filmi daha Türk televizyonlarında yayınlanmazken, bu dergiden okur idim. Okumayı «Ali topu at" tan değil de **Kırmızıfare**'den öğrenmiştim. Özledim.*

https://eksisozluk.com/kirmizifare--215989?p=1
https://eksisozluk.com/kirmizifare--215989?p=2

GÜNAYDIN arkadaş DERGİSİ

Günaydın arkadaş Dergisi'nden söz etmeden evvel format, içerik ve yayın periyodu açılarından iki farklı dergiden bahsedilmesi gerektiğini vurgulamalıyız. Bunlardan ilki, dönemin haftalık çocuk dergileri formatına uygun hazırlanan ve 1982 yılında yayınlanıp sonlanan Günaydın Gazetesi'nin gazeteden bağımsız haftalık Günaydın arkadaş Dergisi'dir. İkincisi ise, Gazete ile birlikte günlük ilave şeklinde verilen 8 sayfalık mini dergi edisyonudur ki yayın hayatının sonlanmasını müteakip bu minik dergi aynı başlıkla gazetenin iç sayfalarında çocuklara yönelik bir köşe olarak varlığını 1984-1985 yıllarında da sürdürmüştür. Bu köşenin 85 yılından sonraki akıbeti hakkında maalesef malumatım yok. Buna mukabil bağımsız dergi formatı ve ilave dergi formatı hakkında yeterli veri mevcut. Gazete köşelerinde kaybolup giden ve günümüzde ulaşılması mucizelere bağlı olan sayısız çizgi romanlar, tefrikalar, çizimler, ilaveler gibi, Günaydın arkadaş köşesi de, batık gemiler misali, Türk matbuat okyanusunun derinliklerinde yatmakta.

Elvan
ADIGÜZEL

Corriere dei Ragazzi sadece çizgi romanları ile değil, görünen o ki kapak tasarımı ile de Günaydın arkadaş Dergisi'ne katkıda bulunmuş gibidir. Çocukken hayran olduğum bu kapak tasarımının kaynağına yıllar sonra internette rast gelmek hem güzel hem de şaşırtıcı oldu.

GÜNAYDIN ARKADAŞ HAFTALIK ÇOCUK DERGİSİ

Günaydın arkadaş Dergisi 7 Mart 1982 tarihinde, Ersin BURAK'ın önsöz ve yönetmenliğinde yayın hayatına başlamıştır. Gazete destekli diğer çocuk dergilerinde olduğu gibi, sayfa sayısını 52 olarak belirlemiş ve o dönem çocuk dergilerinin olmazsa olmaz ögesi çizgi romanlara geniş yer ayırmıştır. İlk üç sayısında tanınmış Kızılderili reisleri **Mangus Colorado, Geronimo** ve **Kızıl Bulut**'un gerçek yaşam öykülerinin anlatıldığı, görsellik ve konu açısından hayli başarılı çizgi roman örnekleri sunulmuştur. Bu örnekler yerini, 4. sayıdan itibaren, üç sempatik kafadarın sürükleyici maceralarını konu alan **Batının Melekleri** isimli kısa western tarzı yeni bir çizgi romana bırakmıştır. İtalyan Il Giornalino, Corriere dei Ragazzi ve Lancio Story gibi çizgi roman dergilerinde **Angeli Del West** adıyla yayınlanan bu çizgi roman 12 sayfada başlayıp sona eren kısa western hikayeleri anlatmaktadır. Dergide yer alan diğer bir çizgi roman, yine bahsi geçen İtalyan kaynaklı çizgi roman dergilerinde yayınlanan **Il Maestro**'nun, olağanüstü adam **Bay Maystro** adıyla yapılan adaptasyonudur. Bay Maystro'nun İki macerası tamamlanmış ama üçüncü macera, derginin kapanmasıyla birlikte yarım kalmıştır. Çizgi roman okurlarının **Valerian** adıyla tanıdıkları çizgi roman ise, **Uzayda İki Türk Genci Tan ve Bige** olarak Günaydın arkadaş sayfalarında yer bulmuştur. **Valerian**'ın **Welcome to Alflolol** macerası **Alfo Gezegeni'ne Hoş Geldiniz** adıyla sunulmuş, maalesef maceranın tamamlanması mümkün olmamıştır.

Günaydın arkadaş'ın çizgi bant karakterleri; Özcan ERALP'in **Sevimli Robot Robi**'si ve Cemil AÇIKKOL'un duygulu, duyarlı bir kız çocuğunu konu alan **Duygu**'sudur. Peyo'nun **Şirinleri**'i, **Puffi Mantarların Dünyası** adı ile, tek bir sayıda görülmüştür.

Adnan ERİM'in yazdığı **Türk Tarihi** yazı dizisi, Kemalettin TUĞCU'nun **Perili Yalı** isimli roman dizisi, Ümit ÜLKER'in derlediği **Kızılderililer** yazı dizisi, **Türk Masalları**, **Pul Köşesi**, **Bilgi Köşesi**, Efe AYDAN'ın orta sayfadaki fotoğraf destekli basketbol dersleri, Orhan ALPARSLAN'ın doğa sevgisini konu alan hikaye/yazıları ve Montaigne'nin **Denemeler**'i Günaydın arkadaş Dergisi'nin zengin içeriğini oluşturmuşlar, bu içeriği, Ersin BURAK, Yalçın DİDMAN, Özcan ERALP ve Asiye ERİN güzel çizgileriyle süslemişlerdir.

80'li yıllarda her çocuk dergisinin kendine has bir havası ve dokusu vardır. Sayfalarını çevirdiğiniz vakit o dergiye ait olmayan, ayrıksı duran bir görüntüyle karşı karşıya kalmazsınız. Günaydın arkadaş Dergisi de daha ilk sayısında bahsettiğim dokuyu oluşturmuş, kısa süreli yayın hayatında da hiç bozmadan korumuştur. Dergilerin yayın ekibine ait beğeni ve tercihlerin belirlediği bu kendine has doku, dergi bünyesine dahil çizgi romanlarla da alakalıdır. Örneğin ***Korkusuz Badi (Buddy Longway)*** *denilince akla Türkiye Çocuk Dergisi gelmez. Dergiyle özdeşleşmiş birkaç çizgi roman karakteri muhakkak bulunmalıdır. Günaydın arkadaş Dergisi bu yöndeki tercihini Türkiye'de daha önce arz-ı endam etmemiş, tanınmayan ama hakikaten okur nezdinde beğenilecek* ***Bay Maystro,*** *ve* ***Batının Melekleri*** *ile 70'lerde Doğan Kardeş'te de yayınlanmış olan* ***Valerian*** *için kullanmış, isabetli seçimler yapmıştır. Sonraki yıllarda* ***Valerian****, ülkemizde hak ettiği ilgiyi görecek ama* ***Batının Melekleri*** *ve* ***Bay Maystro*** *maalesef Günaydın arkadaş Dergisi okurlarının hatıralarından öteye geçemeyecektir.*

Günaydın arkadaş Dergisi dolgun içeriği ve kalitesine rağmen uzun ömürlü olmamış/olamamış, son iki sayısında sayfa adedini de düşürerek 9 Mayıs 1982'de yayınlanan 10. sayı ile birlikte, yarım kalan macera ve konuları ardında bırakarak okuyucularından ayrılmıştır. Bir yıl sonra, Hürriyet Çocuk Magazin Dergisi, aynı ekip tarafından çıkarılacaktır.

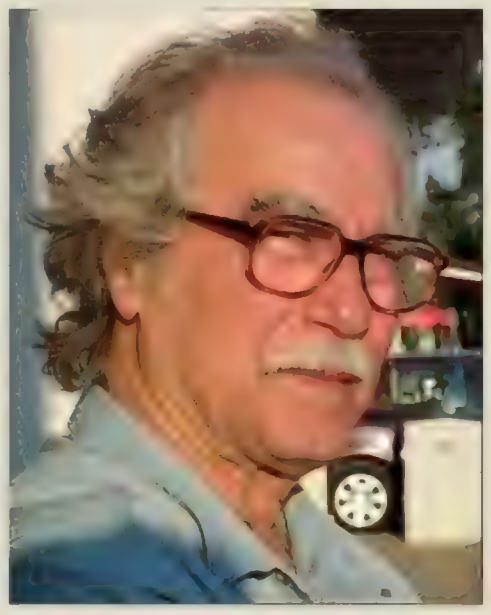

Ersin BURAK

Günaydın arkadaş'ın yayın yönetmenliğini yapan ve Adnan ERİM'in Türk Tarihi başlıklı yazı dizisinin çizimlerini hazırlayan Ersin BURAKın, çeşitli kaynaklardan derlediğim özgeçmişi...

1946 Adapazarı doğumlu sanatçı, 1965-1973 ve 1982-2001 yılları arasında ***Bizimkiler*** *çizgi bandını günlük-haftalık olarak çizdi. Çizerliğinin ilk yıllarında reklam ajansı işleri dışında Hayat mecmuası, Ayna dergisi, Pazar mecmuası, Foto Magazin ve Tarkan dergilerinde metinler resimledi, karikatürler çizdi, öykü ve kapak ressamlığı yaptı.*

1972 yılında İsmet BOZDAĞ' ın yazdığı ***Duman Reis ve Roçinellanın Aşkı*** *çizgi romanını çizdi. Gün Gazetesinde* ***Arslan Bey*** *çizgi romanını yazdı ve çizdi.* ***Arslan Bey*** *2010 yılında 1001 Roman Yayınevince albüm olarak basıldı.*

1978'de Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Sanatlar bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Hürriyet gazetesinde ***Çanakkale Geçilmez*** *çizgi romanını yazdı ve çizdi. Rodeo Kitap'ın 2005 yılında kitap olarak bastığı* ***Çanakkale Geçilmez****, yine 2005 yılında Star Gazetesi tarafından 4 fasikül halinde ilave olarak verildi.*

1982 yılında Günaydın arkadaş Dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. 1983-1984 yılları arasında Hürriyet Çocuk Magazin Dergisini yayına hazırladı ve yönetti. 1984-1989 yılları arasında ***Memo*** *isimli çocuk fotoromanını Hürriyet Kelebek ekine hazırladı ve yönetti. 1980'li yılların sonundan itibaren 2001 yılına kadar Hürriyet Gazetesinin bulmaca, eğlence, çocuk konulu tüm ek, dergi ve sayfalarını hazırlayıp, yönetti. Prof. Haluk Şahin ile birlikte Hürriyet Pazar ekinde 2 yıl boyunca* ***Vitrin*** *isimli, haftalık panoramik sayfayı hazırlayıp çizdi. Murat Bardakçı ile* ***Osmanlının A Takımı*** *isimli* ***Cimdallılar*** *çizgi romanını hazırlayıp, çizdi. Aydın Doğan Vakfı için Dede Korkut Destanının* ***Bamsı Beyrek*** *öyküsünü çizgi film haline getirdi.*

2004 yılında Vatan Gazetesine ***Civanmert Kerim*** *isimli çizgi romanı hazırlayıp çizdi.* ***Civanmert Kerim*** *2012'de Yurt Gazetesinde tekrar yayınlandı. Yine 2004 yılında Vatan Gazetesinde* ***Dilaveran*** *adlı çizgi romanı günlük bantlar halinde hazırladı. 2006-2008 yılları arasında İtalyan çizgi roman yayın grubu Sergio Bonelli Editore' ye* ***Volto Nascosto*** *çizgi roman serisinin 4, 9 ve 10. sayılarını albüm olarak çizdi. Hz. Muhammed' in hayatıyla ilgili* ***Kutsal Güzellik*** *çizgi romanı 2010 yılında Hürriyet Gazetesinde yayınlandı. 2011 yılında* ***Çizgide 40 Yıl*** *adlı kişisel resim ve çizgi roman yapıtlarından örnekler sergiledi.*

2018 yılında tekrar yayınlanmaya başlayan Tarkan dergisinin Genel Sanat Danışmanlığını yapmaktadır.

GÜNAYDIN ARKADAŞ (GÜNAYDIN GAZETESİ GÜNLÜK ÇOCUK İLAVESİ)

Günaydın Gazetesi, 13 Kasım 1983 tarihinden itibaren, her biri sekiz sayfadan oluşan ve aynı adı taşımasına karşın 1982'deki dergi ile ilgisi ve benzerliği bulunmayan, günlük çocuk ilavesi vermeye başlamıştır. Bu ilave sayfa sayısı az olsa da, çocuk dergisi olabilme özelliğini taşıyan bir dergidir. Sekiz sayfaya 5 çizgi roman ve çizgi bant, yanı sıra bir o kadar da çocuklara yönelik konular içeren başlık eklemeyi başarmıştır.

Kara Maske, Görünmeyen Adam, Bob Kroket, Abdullah TURHAN'dan **Ağlara Takılan Umut**, Suat GÖNÜLAY'dan **Küçük Sultan**, Murat ALPAY'dan **Çırak Osman**, Serhat GÜRPINAR'dan **Sportmen Selim**, Şafak TAVKUL'dan **Kafadan Bacak** ve **Sevecen**, İhsan ERTÜRKMEN'den **Mine Nine**, Bülent MORGÖK'ten **Gizli Acan** çizgi roman ve çizgi bantları, ilave Günaydın arkadaş Dergisi sayfalarında kendilerine yer bulmuşlardır.

Günaydın arkadaş ilavesi birçok yönden ilginç özelliklere sahip bir çocuk dergisidir. Tamamı renkli 8 sayfaya sığan 15'e yakın konu başlığı vardır. Bu haliyle dönem çocuk dergilerinin sıkıştırılmış bir benzeri olup, onlardan eksiği yok gibidir. Gazeteyle günlük veriliyor olması ve yayın süreci boyunca kesintiye uğramaması bir diğer önemli özelliğidir. Gazetenin ve dergiyi hazırlayan kadronun yapılan işe duydukları saygıyı ve özeni yansıtması açısından emsal gösterilecek bir dergidir Günaydın arkadaş.

Dergiyi çocuk dergileri arasında müstesna sayılacak bir düzleme çeken en önemli husus ise, kadronun büyük kısmının karikatüristlerden oluşmasıdır. 80'ler ve 90'lar Türkiye'sinde çizgilere dair evrenin azımsanmayacak derecede büyük bir kısmını oluşturan mizah dergilerinden adlarına aşina olduğumuz Suat GÖNÜLAY, Murat ALPAY, Serhat GÜRPINAR ve Bülent MORGÖK'e, dergi sonlanıp gazete içerisinde çocuk köşesi haline geldikten sonra Murat KÜRÜZ'ün de katıldığı görülür. Hatta bir süre sonra KÜRÜZ adı, Günaydın arkadaş köşesinin hazırlayanı olarak çıkacaktır karşımıza. Karikatüristlerin hazırladığı bir çocuk dergisi ve devamında çocuk köşesi, çocuk dergiciliğimizde sık rastlanan bir durum değildir. Ki bu alanda son derece başarılı olduklarını ifade etmek gerekir.

Dergi içeriğinde çizgi roman ve bantlarının yanı sıra; **Top Nerede** isimli ödüllü bulmaca, **Kardeşinizin Sayfası**, boyama, ünlülerle röportajlar, karikatürler, hayvanları konu alan yazı dizileri ve çocuk fotoğraflarının yer aldığı **Gülen Arkadaş** sayfaları boy göstermiştir.

Günaydın arkadaş ilave dergisi 30 Haziran 1984'te, 207. sayısı ile yayın hayatını noktalamıştır.

İlave Günaydın arkadaş'ın sonlanmasını müteakip dergiyi hazırlayan kadronun gazetenin iç sayfalarına taşınarak devam ettirdikleri çocuk köşesinin bir çocuk dergisi olmadığı muhakkak. Ama aynı kadro ve bant karakterlerin devam etmesi, bu köşeyi Günaydın arkadaş çocuk dergileri başlığı altında değerlendirmeyi bir parça lüzumlu kılar gibidir.

1001 Roman dergilerini saymazsak, Türkiye'de western tarzı çizgi romanlar 50'li yıllardan itibaren sıklıkla yayınlanagelmiştir. Bu çizgi romanlarda Kızılderililer genellikle kaba, vahşi ve cahil olarak resmedilmişlerdir. Kafa derisi yüzen, posta arabalarına saldıran, çiftlikleri kuşatan, kan döken çoğunlukla onlardır ve yaptıklarının karşılığında beyaz adamın vereceği her tepki haklılık içerir. Dönem gereği çizgi romanlarla büyüyen kuşakta oluşan algı, Kızılderililerin kötü olduğu yönündedir. Oysa eski dünyanın beyaz adamı taa Kolomb'dan başlayarak, Amerika yerlilerine tarihte belki de eşine rastlanmayan bir soykırım uygulamış, topraklarını ellerinden almıştır. Yaşadıkları coğrafyaya sahip çıkan, duyarlı, insancıl ve doğa ile barışık bu insanlar, film, hikaye ve çizgi öyküler gibi çeşitli anlatı yollarıyla dünyaya farklı, hak etmedikleri bir biçimde tanıtılmışlardır. Ülkemizde de durum uzun yıllar boyunca bu şekilde seyretmiştir.

İşte bu tablo içerisinde Günaydın arkadaş Dergisi, ***Kızılderililer*** *başlıklı yazı dizisi ile dönemin çocuklarına farklı bir pencere açmıştır. Bu yazı dizisinin yanı sıra ünlü Kızılderili şefleri* ***Mangus Colorado, Geronimo*** *ve* ***Kızıl Bulut****'un çizgi roman öykülerini vermiş, beyaz adamın hiç te sütten çıkmış ak kaşık olmadığını göstermiştir okurlarına.* ***Batının Melekleri*** *adlı çizgi roman da bu yönde yapılmış isabetli bir tercihtir. Çünkü serinin 3 kişilik kahraman kadrosunda yer alanlardan birisi de Çavuş lakaplı bir Kızılderilidir. Günaydın arkadaş bu yönüyle de önemli/özellikli bir dergidir*

Konu açılmışken, Kızılderililere dair yazılmış eşsiz bir kitabın adını da burada anmak isterim. Dee Brown'ın yazmış olduğu ***Kalbimi Vatanıma Gömün****, insanı tahmin edilen ve bilinenlerin çok ötesinde gerçeklerle yüzleştiren bir kitap.*

CİMCİME

İsim soylu olup: 1- Halk ağzından; Küçük ve tatlı bir karpuz cinsi, 2- Mecaz; Ufak tefek, akıllı, becerikli, konuşkan ve sevimli (kadın), tanımlarıyla sözlüklerde karşılık bulan ve günümüzde yaygın kullanımıyla sevimli kız çocuklarına hitaben söylenen bir kelimedir **Cimcime**. İtalyan bayan çizer **Grazia NİDASİO** tarafından 1976'da yaratılan **Stefi**, **Milliyet Çocuk Dergisi**'nde **Cimcime** adını alarak çizgi roman tarihimizin unutulmazları arasına girmiştir. 8 yaşında bir kız çocuğunun gündelik hayatına ilişkin olayların ele alındığı dizi, küçük hikayelerden oluşur. Tuttuğu günlükten bir pasajla başlar hikayeleri ve çoğunluğu okulla evde geçer.

Hikayelerinin konusu ne olursa olsun, sonu hep mutlu biter. Çünkü **Cimcime**, hayal dünyası alabildiğine geniş, hayata her daim mutlu bakmayı bilen bir çocuktur. Yaşadığı çevreyi, ailesini, arkadaşlarını, okulunu, gezip gördüğü yerleri bir çocuğun penceresinden anlatır. Bu pencereden görünen manzarada umutsuzluğa ve kötülere yer yoktur. O'nun dünyasında, kendi deyimiyle, *"yağmurdan sonra güneş açar"*.

Elvan
ADIGÜZEL

Cimcime'nin hayatında her şey pozitif ve her şey yerli yerindedir. Annesi, babası, ablası, abisi, okulu, arkadaşları ve çok sevdiği bir köpeği vardır. Maddi koşulları yeterli denecek seviyede, orta halli bir ailenin çocuğudur. Lunaparka gider, tatile çıkar. çizildiği yıllarda bir çok çocuğun sahip olamadığı imkanlara sahiptir.

Cimcime her ne kadar çocuk olsa da, onun anlattıkları yetişkinlere yöneliktir bir parça. Büyüklerin dünyasına yaptığı göndermeler, çocukların hayal dünyalarının anlaşılabilmesi, yaramazlıklar da dahil tüm yaptıklarının anlayışla karşılanabilmesi yönünde yetişkinlerin alması gereken dersleri içerir. Anne-babalar, geleceğin toplumunu oluşturacak bireylerin huzurlu ve mutlu bir çocukluk dönemine ihtiyaçları olduğunu daha iyi anlayabilir **Cimcime** sayesinde. Hikayelerin kurgusu yetişkin okuyucuyu çocukların dünyasını daha iyi anlamaya/algılamaya zorlar ve **Cimcime**, yaptığı tespit ve yorumlarla bu yönlendirmeyi destekler.

__Cimcime__/__Stefi__, büyüklerin dünyasından uzak değildir, tam tersine, o dünyanın ta ortasında yer alır. Yetişkinlerin yaptıklarını ve söylediklerini gözlemler ve bunu yaparken olayları ve insanları kendi penceresinden, çocuk aklıyla değerlendirir. Bu durum bazen yanlış işler yapmasına yol açsa da, eylemleri kendisine ve çevreye onarılmaz zararlar vermez. İşin en iyi tarafı ise, yaşananlardan muhakkak çıkarımlarda bulunur, ulaştığı sonuçları da okuyucuya ya anlatır ya da okurun anlamasını sağlayacak bir sonuçla noktalanır hikaye. Fakat __Cimcime__ asla ders niteliğinde kuru mesajlar vermek üzere hazırlanmış bir çizgi roman değildir. Söz konusu mesajlar, gayet eğlenceli bir öykünün doğal derinliğinde öylesine kendiliğinden gelişir ki, «eğlendik mi, ders çıkardık mı?» gibi sorular akla bile gelmez. Su gibi akar ve kendi yolunu bulur __Cimcime__'nin hikayeleri.

*"Bana derler **Cimcime**. Adım **Cimcime** değil, ama herkes öyle diyor bana. Bu da köpeğim Kuçu"* diyerek, 29 Aralık 1980 tarihli ve 1981/1 sayılı **Milliyet Çocuk**'ta sessiz sedasız arz-ı endam eder. Köpeği Kuçu'yu, çantasında, gizlice okula götürüşü ve devamında okulda yaşananlar anlatılır ilk macerasında. 2 sayfadır bu hikaye. Sonraki sayıda, küçük bir çocuk olmanın avantajlarını hikaye eden eğlenceli bir öyküyle devam edilir seriye. İlk 2 yıl boyunca her sayıda iki sayfa yer bulur kendine **Cimcime**. 1983 yılında **Beşler Çetesi**, **Red Kit**, **Mac Coy**, **Gaddar Davut**, **Bob Morane**, **Demir Yumruklu Adam (Bernard Prince)** gibi ciddi rakiplerine rağmen, dergi içerisindeki varlığını üç-dört sayfaya çıkarır. Hatta aynı yıl 5 sayfalık bir rekoru da vardır. Ki yukarıda saydığımız çizgi romanlar göz önüne alındığında, hatırı sayılır bir başarıdır bu.

*1990 Yılı büyük boy **Milliyet Çocuk** Dergilerinde göründükten sonra ortadan kaybolur **Cimcime**. Türkiye'de, çizgi romanın komaya girdiği 10-15 yıllık bir süreç yaşanacaktır. Bu süreç sonrasında, yüksek tirajlara ulaşamamakla birlikte, çizgi roman konusunda gerek nitelik ve gerekse nicelik olarak ciddi bir silkinme/sıçrama gerçekleşecek, bu ivmeden **Cimcime** de nasibini alacaktır. **Marsık Kitap** tarafından 2015 yılında, **Burcu ORAL KOPAN**'ın çevirisiyle, 64 sayfa, karton kapaklı ve 19,5 x 27 cm ebatında **«İşte Yine Bir Aradayız!»** adlı **Cimcime** albümü yayınlanır. Bir yıl sonra, 2016'da **«Şimdi de Anlatma Sırası Bende!»** adlı 2. albüm çıkar piyasaya. **Marvel** ve **DC** çizgi romanlarına teşne yeni kuşak genç çizgi roman okurlarının **Cimcime**'ye ne oranda alaka göstereceğini zaman gösterecek. Ama bizim kuşağın hatıralarına ve çizgi tutkusuna hitap ettiği muhakkak. Bu bağlamda **Marsık Kitap**'a bir teşekkür borçluyuz.*

Grazia NİDASİO

(9 Şubat 1931-24 Aralık 2018, İtalya)

Geçtiğimiz Aralık ayında hayata veda eden Grazia NİDASİO'nun ülkemizde çok tanınıyor olduğunu söylemek biraz zor. Oysa çocuk edebiyatı ve çizgi romanına ilişkin parlak bir geçmişe sahip.

Milano'da doğdu. En ünlü kadın İtalyan çizgi roman yaratıcılarından biridir. Heykeltraşlık eğitiminden sonra 1953'te ***İl Corriere dei Piccoli*** *dergisine katıldı. 1950'lerde ve 1960'larda,* ***Alibella, Gelsomino, Signorina Vanita, Nonno Roby*** *gibi çeşitli diziler yaptı. 1969'da* ***Valentina Mela Verde*** *ailesinin günlük yaşamını işleyen çizgi roman serisine başladı. Gençlik ve ergenliğin, insan dünyasının keskin bir tasviri olduğunu gösterdi. 1976'dan itibaren* ***Stefi/Cimcime****'nin günlükleri aracılığıyla kızların yaşadığı maceraları anlattı. Bu dizi uluslararası üne ve başarıya ulaştı, İtalya'da ve yurtdışında sevildi, yayınlandı.*

Corriere dei Piccoli*'nin editörlüğünü yaptı.* ***Rai*** *ve* ***Mediaset*** *için çizgi film ve TV temaları, senaryoları hazırladı. Editörlük alanındaki çalışmalarıyla çeşitli ödüller aldı. 1987'de en iyi yazar ödülüne, 2001'de ve 2006'da özel ödüllere layık görüldü.* ***Margherita*** *ile yılın en iyi kitabı ödülünü kazandı. Çizgi roman alanında; 1972'de Salone di Lucca'da* ***Sarı Çocuk*** *ve 1984'te Bordighera Mizah Şovu'nda* ***Palme d'Argento'yu*** *kazandı. Çizimlerindeki samimi ve doğal ifade tarzı sayesinde, hikayelerindeki içten dokuyu okurlara ulaştırmayı başardı.*

Ayrıca animasyon alanında da aktif çalışmaları bulunan ***Grazia NİDASİO****, 24 Aralık 2018 tarihinde hayata veda etti.*

84 yılının ikinci yarısında **Milliyet Çocuk** Dergisi, ansiklopedi ilavesi vermeye başlar ve yılın kalan kısmında **Cimcime**, söz konusu ansiklopedi ilavesine ayrılan sayfalar nedeniyle kızağa alınır. 85 yılında ilk sayı ile dönüş yapmasına karşın, birkaç sayı sonra yine ansiklopedi ilavesinin hışmına uğrar. Yılın ikinci yarısında tekrar görünür derginin sayfaları arasında. 86 yılına da ilk sayılarla giriş yapar fakat bir süre sonra dergideki varlığı iyiden iyiye seyrekleşir. 87'de dergide ender yer bulabilen **Cimcime**, aynı yıl dergiyle birlikte ücretsiz olarak verilen **Milliyet Çocuk Çizgi Roman Eklerinin** birkaç sayısında da okur karşısına çıkabilmeyi başarır, sonra da görünmez olur. 1990 yılında yayınlanan büyük boy **Milliyet Çocuk** fasiküllerinde, toplam 8 sayfasının yer aldığı 2 büyük sayfada bir kez daha görünen Cimcime uzun bir istirahate çekilir ve bu ayrılık 2015 yılında **Marsık Kitap**'ın yayınladığı **Cimcime** albümlerine dek sürer.

Milliyet Çocuk *Dergisinin klasiklerinden biri haline gelmiş olan* **Cimcime**, *derginin kapaklarında çok az yer bulabilmiştir. Dergilerde yaptığım tarama neticesinde -gözden kaçırdıklarım olabilir- bulduğum kapaklar sadece bunlar. Ki son sıradaki kapak* ***Milliyet Çocuk*** *Özel Sayılarının yayınlandığı 1982 yılına ait Haziran 1982 tarihli* **Cimcime** ***Özel Sayısı****na aittir. Bir özel sayının adına yayınlanmış olması* **Cimcime***'nin mi şansıdır yoksa çizgi roman tarihimizin mi, karar veremedim.*

Milliyet Çocuk Dergisi, **Cimcime**'deki karakterlerin isimlerini de değiştirerek sunmuştur diziyi. Köpeğin adı Kuçu'dur, komşu kadın Ayşe teyze olmuştur. **Cimcime**'nin arkadaşları; çokbilmiş geçinen Gözlüklü ve safça bir kız olan Mıymıy'dır. Babası gazetesini okuyan tipik bir erkek, annesi titiz bir ev hanımıdır. Güzelliğine meraklı bir ablası, sportmen bir abisi vardır. Kimi zaman nenesiyle sohbet eder, kimi zaman ablasını taklit etmeye çalışır. Bir apartman dairesinde otururlar ve komşuları ile ilişkileri yolundadır. Gardrobu hayli zengin olmasına karşın, genellikle giymeyi tercih ettiği kırmızı elbisesi ve tulumu kendisiyle özdeşleşmiş kıyafetleridir. Otobüs yolculuğu yaptığı esnada sorularıyla kendisini yoran yaşlı teyzeyi afallatacak kadar atak, bir marketteki sırayı bozan insanları eleştirecek kadar özgüvenli, yılbaşı gecesi köpüklü şarap içecek kadar özgür ruhludur **Cimcime**. Ama onu esas güzel yapan özelliği, her şeye rağmen çocuk olabilmesi/çocuk kalabilmesi, özetle, çocuksu masumiyetini ve saflığını muhafaza edebilmesidir. **Grazia NİDASİO**'yu saygıyla, **Cimcime**'yi de özlemle anarak kapatıyorum yazıyı.

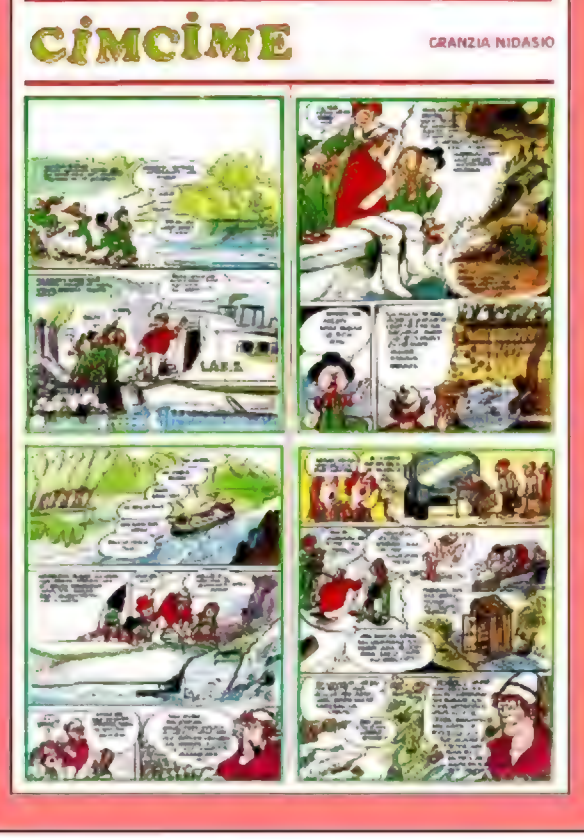

1990 yılında ***Milliyet Çocuk*** *dergisi büyük boy yayınlandı. 4* **Cimcime** *sayfasının tek bir dergi sayfasında toplandığı bu formatta, kendine 2 sayfalık yer bulan* **Cimcime**, *esasında 8 sayfalık hikaye anlatabilmiştir. Yanda, bu konuya ilişkin, iki ayrı sayıdan iki farklı örnek sunulmuştur.*

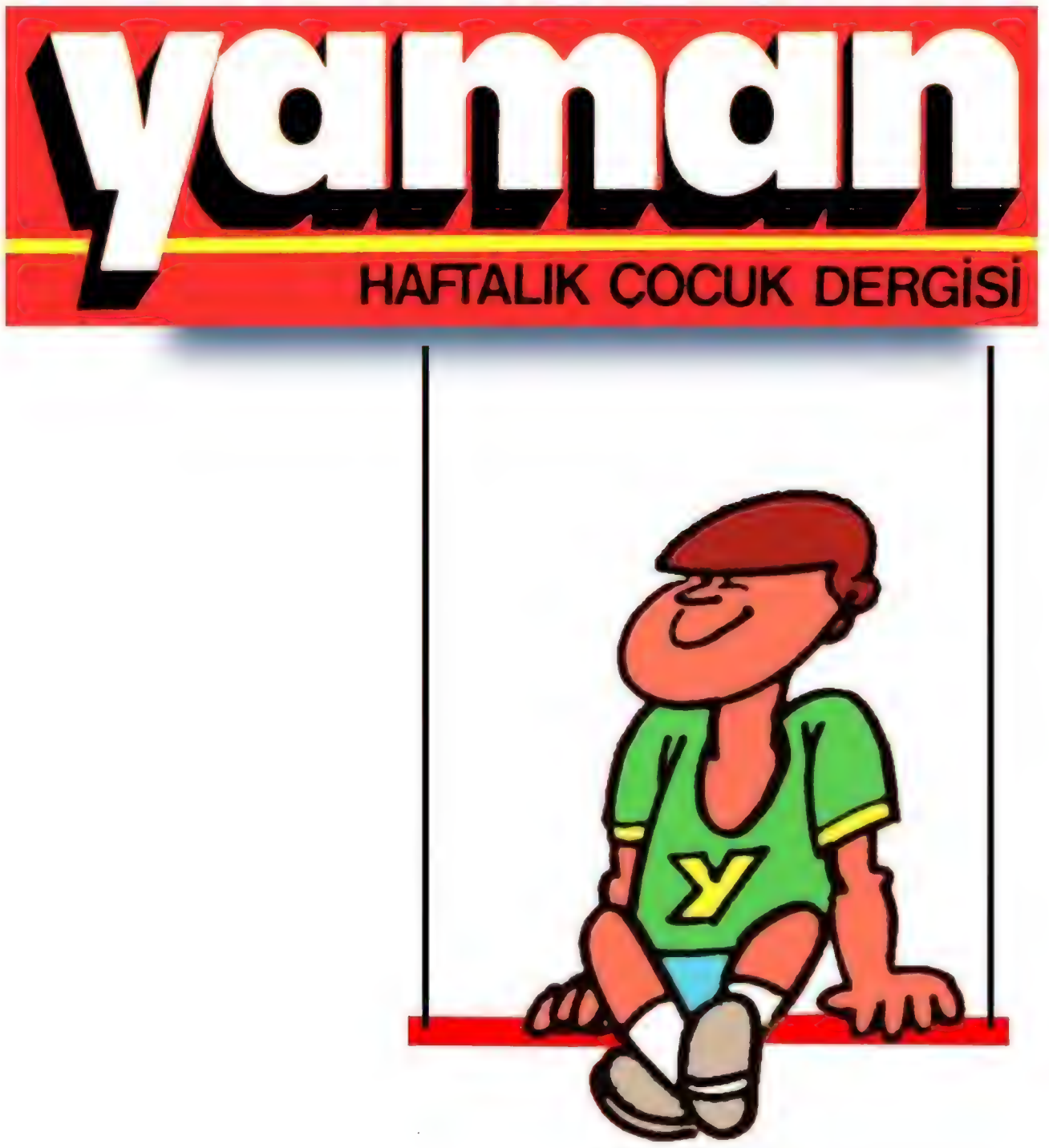

Gelişim Basım ve Yayın A.Ş., **Yaman Haftalık Çocuk Dergisi**'nin ilk sayısını 6 Nisan 1979 tarihinde 15 Lira fiyatla çıkarmış ve dergi, logosunda belirtildiği üzere yayın periyodunu haftalık olarak sürdürmüştür. Neredeyse tamamına yakını çizgi romanlara ayrılan ve renkli olarak yayınlanan **Yaman Çocuk**, dönemin diğer çocuk dergilerinde olduğu gibi 52 sayfa olarak hazırlanmıştır.

Yaman Çocuk Dergisi, içeriğinde çizgi romanlara, özellikle Avrupa ve Amerika orijinli olanlarına geniş yer ayırmış olmasına karşın, sayfalarında yerli çizerleri ve eserlerini görmek mümkün olmamıştır. Marvel evreninden frankofonlara, western dünyasından belgesel içerikli eğitici çizgi romanlara dek uzanan böylesine geniş bir yelpazede birkaç yerli çizerden çalışmalar da bulunmalıydı diye düşünüyorum. 6 ay gibi kısa sayılacak yayın süresi mi kafi gelmemiştir bu tür bir çalışmaya yoksa yayın politikasında yerli çalışma hiç mi düşünülmemiştir bilinmez. Dergideki tek yerli olduğunu düşündüğüm çizimler, bazı konu başlıklarında konu içeri-

Elvan
ADIGÜZEL

ğine göre poz veren ve logoda da yer alan Yaman Çocuk vinyetçikleridir. Vinyetçik tabiri biraz uydurma ve zorlama gibi görünse de, aslında durumu izah etmeye uygun bir tanım. Zira 28 sayı boyunca Yaman Çocuğu simgeleyen bu çizimler logo dahil toplamda sadece 15 adettir.

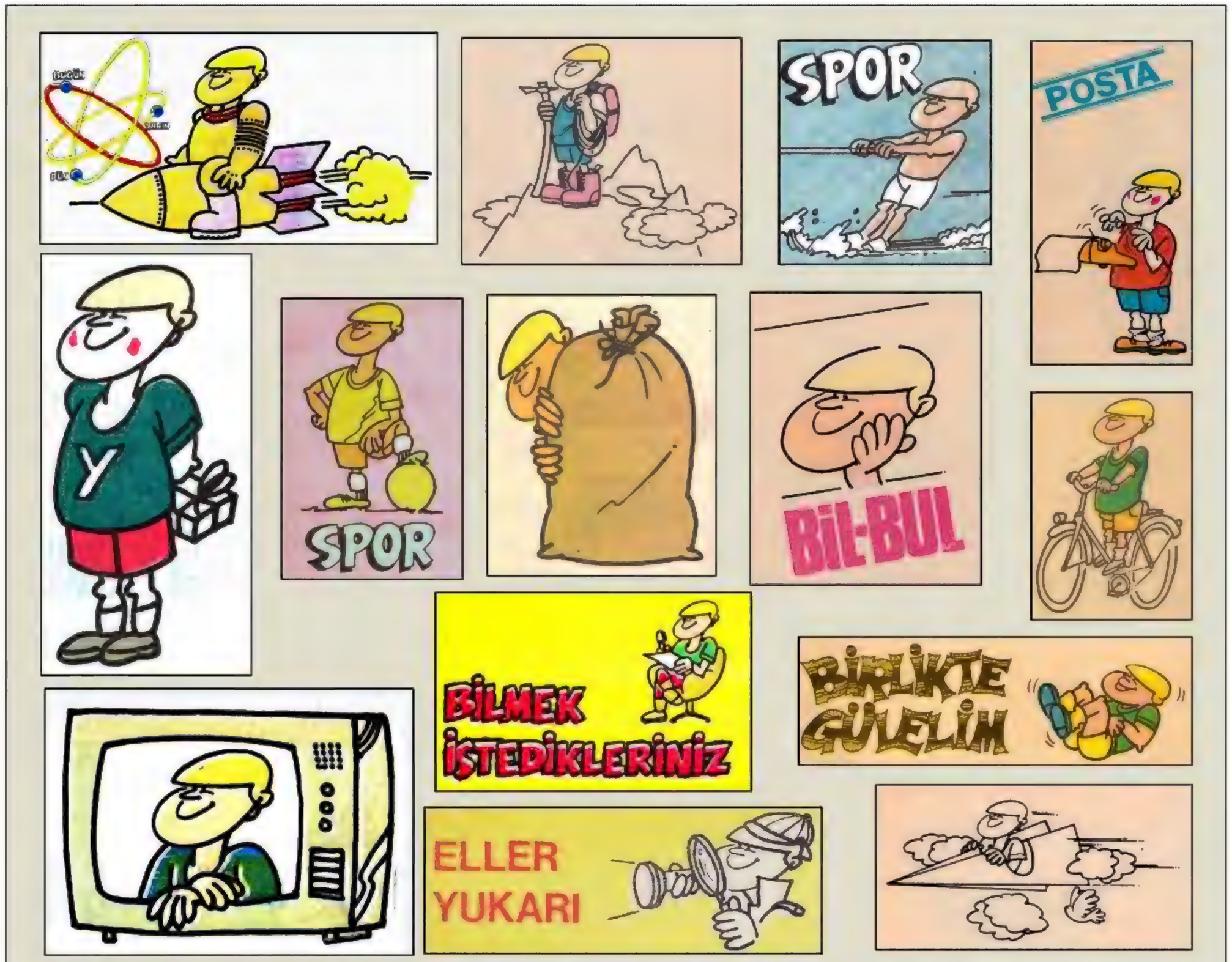

Yaman Çocuk *dergisinde 28 sayı boyunca hazırlanan vinyetleri yukarıya çıkardım. Konu başlıklarının yanına iliştirilen bu küçük resimlerin tamamı, logo dahil 15 tane anca etti. Bu durumu eleştirmek istemezdim ama toplamı 1500 sayfaya yaklaşan* ***Yaman Çocuk*** *külliyatı düşünüldüğünde, rakamın vahameti ortaya çıkıyor maalesef. Şahsi kanaatime göre derginin iki büyük handikapından biridir yerli çizim eksikliği. İkincisi ise, çocuk dergilerinde bulunması gereken çizgi roman harici sayfa ve konuların son derece az olmasıdır. Öyle ki, dergi bu haliyle bir çocuk dergisi olabilme özelliğini taşımakta mıdır sorusunu bile getirir beraberinde. Adında «çocuk» ibaresi bulunmasına rağmen aslında bir çizgi roman dergisi olan, 1986 Yılı Güneş Gazetesinin ücretsiz ilavesi* ***Güneş Çocuk*** *Dergisi de benzer durumdadır. 2008 yılında Yapı Kredi Yayınları'nın el attığı* ***Doğan Kardeş*** *Dergisi de aynı düzlemde ele alınabilir. Ama* ***Doğan Kardeş****'in bu son versiyonu zaten bir çocuk dergisi olma iddiasında değildir ve tam tersine, logosunun altına iliştirdiği «aylık çizgi roman dergisi» ibaresiyle amacını ve hedefini belirlemiş durumdadır. Oysa* ***Yaman Çocuk*** *Dergisi'nin bir çocuk dergisi olma iddiası mevcuttur. Bu iddianın temelinde, yayınlandığı dönemde dergiyi okuyacak yaş grubuna ilişkin toplumsal dinamikleri göz ardı etmemek gerekir. Çünkü, 70 ve 80'li yılların çocuk dergisi okurları, ayrıca çizgi roman okurlarının da çoğunluğunu oluşturan gruptur ve çocuk dergileri o dönem, ihtiva ettikleri çizgi romanlarla bir bütün halindedirler.*

Tamamı yabancı kaynaklardan alınan çizgi romanlara gelelim. Başta **Korkusuz 5'ler** adıyla sunulan, devamında **Bruno Brazil ve Korkusuz 5'ler** adını alan **Bruno Brazil**'in Timsah Komandosu *(Kommando Kaiman)*, Taşlaşan Kent *(La Cite Petrifiee)*, Küçük Rehber *(Bronzeelefanten)* ve Mavi Gazinoda Şok *(Sarabande A Sacramento)* olmak üzere dört macerası yayınlanmıştır.

Uzay Yolcuları başlığı altında **Luc Orient**'in Cam Güneşler *(Les Soleils De Glace)*, Argos'un İntikamı *(La Foret Dacier)* ve Ölüm Krateri *(Le Cratere Aux Sortileges)* maceraları yayın imkanı bulmuştur. İlk olarak 1975'te Türk Ticaret Bankası'nın **Çocuk Yuvası** dergisinde görünen **Luc Orient**, **Yaman Çocuk** Dergisinden sonra da 1980 yılında **Tercüman Çocuk** Dergisinde **Uzay Ajanı Luk** adıyla boy gösterecektir.

Ormanlar Kralı başlığı altında **Buddy Longway**'in Üç Altın Arayıcısı *(Trois Hommes Sont Passes)*, Uçurum *(Seul)* ve Jeremi'nin Sırrı *(Le Secret)* hikayeleri yayınlanmıştır. **Yaman Çocuk**'un kapanmasını takiben **Buddy Longway**'i 1980 yılında **Tercüman Çocuk** Dergisi **Korkusuz Badi'nin Maceraları** başlığıyla ve **Yaman Çocuk**'ta yayınlanmamış maceralarıyla okurlarına sunacaktır.

Daha önce 1973 yılında **Milliyet Çocuk** Dergisi vasıtasıyla Türk okuyucusuna tanıştırılan **Bob Morane**, **Yaman Çocuk**'ta 13. sayıdan itibaren **Luc Orient**'in yerini alarak **Bob Moran** adıyla Sarı Gölgenin Topları *(L'archipel De La Terreur)* ve Dinazorlar Tapınağı *(les Chasseurs De Dinosaures)* maceraları ile arz-ı endam etmiştir.

***Buddy Longway**'in önce **Yaman Çocuk**, ardından **Tercüman Çocuk** vasıtasıyla taa o zamanlar Türk çizgi roman okurlarınca takip edilebilmesi önemli bir şans olmuştur kanımca. Genel kahramanlık konseptine sadık kalınan ve kahramanlara addedilen özelliklerin dışına çıkılmayan çizgi romanların aksine **Longway**, değeri yıllandıkça anlaşılacak şarap misali bir çizgi roman. Hele 70 ve 80'li yıllarda her biri kendi mecrasında kalıplaşmış özelliklere haiz kahramanların cirit attığı bir ortamda **Longway** gibi derinlikli, ince, insani ve asıl kahramanlığın insan kalabilmek olduğunu anlatabilen böylesine güzel bir çizgi romanın yayınlanmış olması, dönem çocukları ve çizgi roman okurları açısından ciddi bir kazanımdır.*

Marvel evreninden **Thor** ve **Hulk** da **Yaman Çocuk** sayfalarında yer almışlardır. **Ölümsüz Adam Thor** başlığı altında **Walt SIMONSON** çizgileri eşliğinde 6 sayı süren bir **Thor** macerası yayınlanmış, akabinde 7. sayıdan itibaren yerini **Sal BUSCEMA**'nın çizimleri ve **Yenilmez Yaratık** adıyla **Hulk**'a bırakmıştır. **Thor** daha sonra 80''li yılların ilk yarısında **Ali RECAN** yönetimindeki Alfa Yayınları çatısı altında kendi fasikül ve ciltlerine kavuşacaktır. **Hulk** ise 80'lerin ikinci yarısında **Ali RECAN**'ın Alfa'dan ayrıldıktan sonra kurduğu Marvel Yayınlarınca yayınlanmaya başlayacak, 2000'lerde Arkabahçe tarafından renkli ve yeni maceraları basılacaktır. An itibariyle **Thor** ve **Hulk**'ın klasik maceraları derli toplu bir şekilde, ciltler halinde Büyülü Dükkan yayınlarınca basılmaktadır.

Bobby FLİNT'in çizdiği **Lone Wolf**, **Co Kid** adıyla yayınlanmış ve 12 kısa macerası okurlarla buluşmuştur. **Larry Yuma'**da olduğu gibi **Co Kid**'in maceraları da bir ya da iki sayıda tamamlanır ama **Co Kid**, **Yuma** gibi esrarengiz havalara bürünen bir kahraman değildir. Ayrıca kadınlara karşı ilgisiz de değildir ve hatta neredeyse her hikayesinde sarışın, güzel bir kadınla flörtleşir.

Coni Gudbay (**Johnny Goodbye**) ve sonrasında onun yerine ikame edilen **Sinyor Spagetti** (**Signor Spaghetti**)'nin de birer macerası yayınlanmıştır. Bu çizgi romanların dışında **Taş Devri** (**Flinstones**) ve **Ayı Yogi** (**Yogi Bear**)'nin, son iki sayı hariç tüm **Yaman Çocuk** sayılarında tek sayfalık çerezlik hikayelerine yer verilmiştir.

Bant çizgi roman tarzında anlatımlarla futbol, yüzme ve satranç dersleri de verilmiştir **Yaman Çocuk** sayfalarında.

Seriyal olarak verilen futbol, yüzme ve satranç dersleri, işlediği konuyu bütün yönleriyle ele alarak çizgi bantlar eşliğinde sunan bir anlatı tarzındadır. Bu anlatının bir metin ve metni destekleyen resimlerden mi oluştuğu yoksa metin destekli belgesel bir çizgi roman mı olduğuna dair net bir fikir öne süremeyeceğim. Ama bir çizgi roman sever olarak bu tarzı gayet leziz bulduğumu rahatlıkla söyleyebilirim.

Birlikte Gülelim isimli mizah sayfaları, **Bil-bul** adıyla bilmece ve bulmaca sayfası, aktüel spor haberleri, **Bilmek İstedikleriniz** köşesi, **Reşit AŞÇIOĞLU** tarafından hazırlanan ve çizgi roman kültürüne ilişkin konuları ele alan **Binbir Kahraman** isimli yazı dizisi, **Yaman Çocuk**'un az sayıdaki çizgi roman harici konularını teşkil etmiştir. **Binbir Kahraman** yazı dizisine, çizgi romanın tanımı ve tarihçesinden başlanılmış, devamında çizgi kahramanlarla ilgili incelemeler gelmiştir. Sayfalarında dünya çapında üne kavuşmuş büyük çizgi romanlara yer vermiş olmasına rağmen çocuk dergilerinde olması gereken birçok ayrıntıyı es geçmiş olması, **Yaman Çocuk** Dergisinin bir çocuk dergisi olup olmadığına ilişkin ciddi kuşkuyu da beraberinde getirir. Pedagojik açıdan yapılacak bir çocuk dergileri tasnifinde, çocuk dergileri arasına değil, çizgi roman dergileri kategorisine gireceğine muhakkak gözüyle bakılabilir. **Yaman Çocuk** Dergisini özellikli kılan unsur ise, geniş bir yelpazede değişik türden ve kaynaktan çizgi romanlar yayınlaması ve kendinden sonraki dönemlere bu kapsamda ışık tutmuş olmasıdır. Çocuk dergiciliği tartışılır ama çizgi roman yayıncılığı takdire şayandır diyebiliriz.

28 Eylül 1979'da yayınlanan 26. sayı, **Yaman Çocuk**'un haftalık dergi formatındaki son sayısıdır. Daha sonra iki cilt halinde toplu bir sunum yapılmış, yarım kalan maceraların tamamlanması için, ilkeli bir yayıncılık örneği sergilenerek, ikinci cildin sonuna ekstra iki sayı eklenmiştir. Böylece toplamda 28 sayıya ulaşılmış, tekrar yayınlanmamıştır. Bu ciltlerde ilk 26 sayının ön ve arka kapakları olmayıp, kapak içlerinde çizgi roman bulunmasından ötürü sadece 27 ve 28 no'lu fasiküllerin kapakları mevcuttur.

Yüzbaşı VOLKAN'IN ÇOCUK DERGİLERİ YOLCULUĞU

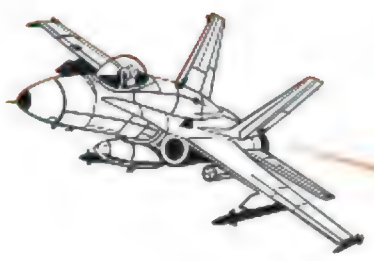

Elvan ADIGÜZEL

Volkan Alfa Yayınları Haftalık fasikül 1'in iç kapağında **Ali RECAN**, Yüzbaşı VOLKAN'a dair sunumunu yaparken onu şu şekilde tanımlar: *"Yüzbaşı Volkan'ın konuları gazete ve manşetleri kadar günceldir. Olayların perde arkasını olanca gerçeği ve çıplaklığıyla sergilerken objektiftir, taraf tutmaz. Gerektiğinde tüm karşıt görüşleri yansıtır ama yorumu okuyucuya bırakır. Yüzbaşı Volkan vurucu, kırıcı, kan dökücü bir tip değildir. Barışçıdır, insancıldır. Fakat vatanının çıkarları söz konusuysa ve görevi gerektiriyorsa bir makineli tüfeğin mermileri kadar hızlı ve kahredici olur. Kısacası barış için savaşmak temel prensibidir."*

Yüzbaşı Volkan bu düsturla 1972 yılında günlük gazete sayfalarında okuyucu karşısına çıktı. Son Havadis, Akşam ve Tercüman gazetelerinde boy gösterdikten sonra 1976'da Tay Yayınları'nın Bonanza dergisinde dolgu çizgi roman olarak birkaç macerası yayınlandı. Okuyucunun beğenisini kazanmış olmalı ki aynı yıl Tay Yayınlarınca müstakil dergi olarak yayınına başlandı. 128 sayı süren bu yolculuğu, 1978'den itibaren Tercüman Ço-

cuk dergisindeki yayın takip etti. Akabinde **Ali RECAN** Alfa Yayınları'nı kurarak, Yüzbaşı Volkan'ı yayınevi bünyesinde haftalık fasikül formatında yayınlamaya başladı. 80'li yılların ilk yarısında Türkiye Çocuk dergisinde de bazı serüvenleri yer alan Yüzbaşı Volkan, eksiğiyle fazlasıyla çizgi roman tarihimizdeki önemli kahramanlardan biri haline geldi. Alfa Yayınları çatısı altında yeni seri adları ile bir çok kez tekrar basımları yapıldı. 1997 yılında **Ali RECAN**'ın yeni bir Volkan macerası denemesine giriştiği ama yarım kalıp tamamlanamayan **Karanlığın Kartalları** ve 2007'de **Rasim ABAY**'ın kolaj çalışması **Binbaşı Volkan Kandil Dağı'na Baskın** macerası da dahil olmak üzere toplamda 60 adet Yüzbaşı Volkan macerası mevcuttur. Fiili çizim süreci 25 yılı kapsayan Yüzbaşı Volkan'ın hazırlanmasında **Ali RECAN**'a; **Ahmet YENİGÜN, Ahmet SEVİNÇ, Sumru BAKKALCI, Melih YAĞCI, Mehmet ELİK, Seval YÜCEL, Sabri ÖZMEN, Yüksel AKMAN, Rasim ABAY, Nuhsal IŞIN, Hakan ALPİN, Ateş BİLLUR, İhsan KOCAGÖZ, Sezai İDİ, Sertuğ ÜNSAL, Yıldırım ÖRER, Kadri ÖZEL, Gökhan GÜLKAN** ve **Metin DEMİRHAN** eşlik etti.

Yüzbaşı Volkan'a dair söylenebilecekleri yazmaya kalksak bir kitap çıkar ortaya. Ama bu yazıda onun sadece çocuk dergilerindeki yolculuğunu ele almaya çalışacağız. Ve elbette yer darlığı nedeniyle sözü fazla uzatmadan, sınırlı ölçekte.

Ali RECAN

Ali RECAN okuyucu ile diyalog kuran, okuyucu isteklerini ön planda tutan, onların arasına katılmayı seven bir yayıncıydı. Okuyucuları arasından bulduğu yetenekli gençlerden çizim ekipleri de kurmuştu.

1951 yılında Eskişehir'de doğdu, 1966'da İstanbul'a taşındı. Güzel Sanatlar Akademisi'nde okurken, çizgi roman merakı yüzünden hocalarıyla tartıştığı için okuldan ayrıldı. İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Bir hukuk bürosunda çalıştıktan sonra, parasını çizimlerle kazanmaya başladı. Gazeteler ve ticari şirketler için grafik işleri yaptı. Daha sonra çizgi roman yazmaya ve çizmeye başladı. İlk eserleri Alp Tigin, Mit Ajanı Selim Sargın, Mutlugiller, Akdeniz Korsanı Şahin Reis ve Fingirdek Filiz'di. 1972'de Yüzbaşı Volkan'ı yarattı ve Volkan maceraları Son Havadis, Akşam ve Tercüman gazetelerinde tefrika edildi. Bu maceralar daha sonra 1976 yılında Tay Yayınları tarafından Bonanza dergisinde yayınlanmaya başladı. Aynı yıl Tay yayınları, Yüzbaşı Volkan'ı müstakil bir dergi olarak bastı ve bu yayın 128 sayı sürdü.

*1978'de Alfa Yayınları'nı kuran **Ali RECAN** ilk olarak kendi çizgi romanlarından Volkan ve Kaptan Venüs'ü yayımladı. Bunu Conan, Silver Surfer, Rom, Red Sonja, Kull, Iron Man, GI Joe gibi Amerikan çizgi romanları takip etti. 1986'da Alfa'dan ayrılarak 1987'de Marvel Yayınları'nı kurdu ve bu dönemde yine Marvel Comics çizgi romanlarını yayınladı. 1989 yılında Dede Korkut hikayelerinden Tepegöz'ü, Damla Animasyon adlı şirketin yapımcılığında bir çizgi film olarak Kültür Bakanlığı'na hazırladı. 1988-1992 yılları arasında dönemin maliye bakanı **Adnan KAHVECİ**'nin tanıtım danışmanlığını yaptı. 1999'da Alfa Yayınları'nı tekrar kurarak Conan, Red Sonja, Star Trek, Korku ve West serilerinden örnekler yayınladı.*

*Evli ve iki çocuk babası olan **Ali RECAN** geçirdiği ani bir beyin rahatsızlığı nedeniyle 14 Mayıs 2002 tarihinde İstanbul'da hayata veda etti.*

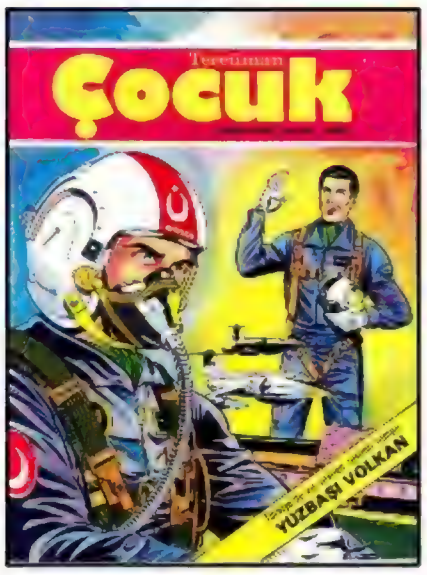

TERCÜMAN ÇOCUK DÖNEMİ

Tercüman Çocuk dergisinin 1 Aralık 1978 tarihli 48. sayısında **Gizli Uçuş** adlı macerası, tamamı siyah beyaz olarak yayınlandı ve Yüzbaşı Volkan'ın çocuk dergileri yolculuğu böylelikle başlamış oldu. Bu macerayı, önce Bonanza dergisinde **Yedi Korkusuz Komando** adıyla bağımsız bir hikaye olarak yayınlanıp daha sonra Yüzbaşı Volkan'a adapte edilen ve Tercüman Çocuk'ta **Barış İçin Savaş** adını alarak tamamı renkli yayınlanan macera izledi. **Son İmdat Çağrısı** adlı macera **Hava Korsanları** adıyla, **Macera Adamı** adlı macera ise **Esrarengiz Avcı** adıyla dergide isim değişikliği yaşayarak yer aldılar ve renkli yayınlandılar. Devamında **Yenilmez Şampiyonlar**, **Deprem**, **Kuzey Yıldızı**, **Çok Gizli** ve **Firar Gecesi** maceraları fasılasız ve renkli olarak yayınlandılar. **Gizli Ermeni Örgütü** adlı macera ise dönemin siyasi konjonktüründen kaynaklı olsa gerek, **Şüphe** adıyla yayınlandı. **Yunan Adasında Panik** orijinal adıyla yayınlandıktan sonra, **Hedefteki Kadın** macerasında yine isim değişikliği yaşandı. Maceranın adı **Sevimli Casus** olarak yumuşatıldı. 1978 sonundan 1981 yılı başına kadar geçen 25 ay boyunca Tercüman Çocuk dergisinde kesintisiz yayınlanan Yüzbaşı Volkan'ın toplam 12 macerası bu şekilde tamamlandı. İlk macera hariç tamamı renkli idi. Tercüman Çocuk, Yüzbaşı Volkan'a 1 yıl ara verdi.

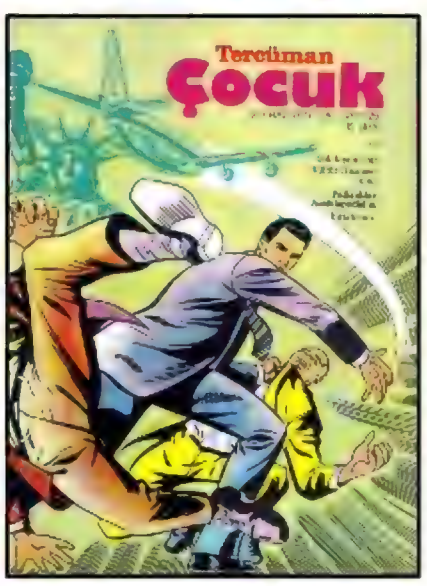

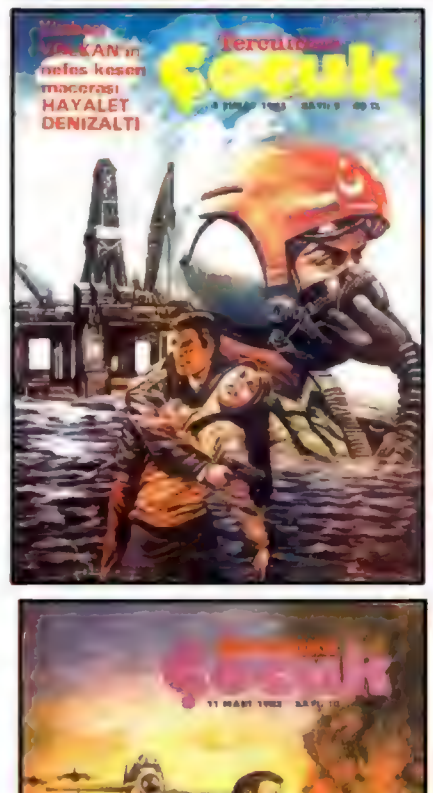

1982 başlarında **Uçan Dairenin Sırrı** macerası ile tekrar start alan Volkan'n bundan sonraki maceraları Tercüman Çocuk sayfalarında siyah beyaz yayınlandı. **Gizli Hava Kuvvetleri**, **Moskova Yolcusu**, **Hayalet Denizaltı**, **Ay'da Vuruşanlar** ve **Kafkas Dağlarında Ölüm** maceraları yine aralıksız ve peş peşe yayınlanarak tamamlandı ve Yüzbaşı Volkan toplam 18 macerasının yayınlandığı Tercüman Çocuk sayfalarına 12 Ağustos 1983'te veda etti.

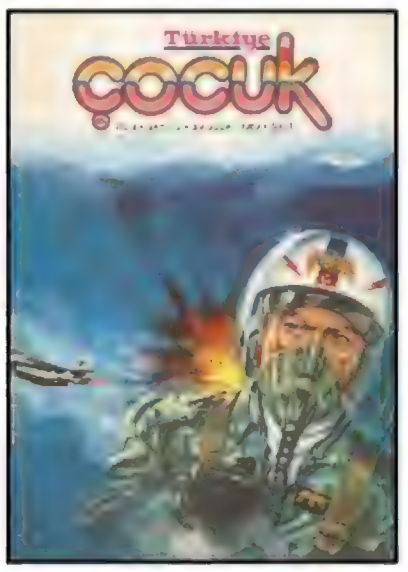

TÜRKİYE ÇOCUK DÖNEMİ

Türkiye Çocuk dergisinin 25 Nisan tarihli 1986/24 nolu sayısında **Yenilmez Şampiyonlar** macerası ile Yüzbaşı Volkan'ın ikinci çocuk dergileri yolculuğu başladı. İyi bir tercihti bu macera çünkü hikayede Hakkı Başçavuş, Yüzbaşı Nusret gibi yan karakterlerin çoğu yer almaktaydı ve Volkan'ın asıl mesleği olan savaş pilotluğu ile direkt bağlantılı bir konuydu. Hemen arkasından **Gizli Uçuş** macerası geldi. Bu ilk iki macera Tercüman Çocuk dergisinde de yayınlanmıştı ve her iki çocuk dergisinde yer alan Volkan maceraları bu kadarla sınırlı kaldı. **Yedi Korkusuz Komando**, Tercüman Çocuk dergisine **Barış İçin Savaş** adıyla uyarlanmıştı. Türkiye Çocuk'ta ise başka bir macera olan **Zafere Uçuş** hikayesi **Barış İçin Savaş** adıyla uyarlandı. Orijinal adı **Türk Mafiası** olan hikaye ise mafya kelimesinin bir çocuk dergisine uygun olmayacağı varsayılmış olmalı ki, **Karanlık Yollar** adıyla yayınlandı. Buraya kadar bahsettiğimiz 4 macera, yarısı tamamen renkli diğer yarısı ise 3 renkli olarak basıldı. Bundan sonraki tüm Volkan maceraları Türkiye Çocuk'ta tamamen renkli yayınlandı. Bu, Volkan'a özel bir durum değildi. Dergide yer alan diğer çizgi romanlarda da aynı uygulama gerçekleşmiş, sayfaların çoğu renkli yayınlanır olmuştu Türkiye Çocuk'ta.

Suikast Zinciri macerasını, Volkan'a ara verilen altı aylık bir süreden sonra **Hırçın Pilotlar** izledi. Ama maceranın orijinal adı **Asi Pilotlar** idi. Milli ve dini olduğunu her fırsatta iddia eden, dile getiren bir çocuk dergisine göre orduda asi pilota yer olamazdı doğal olarak. Bu nedenle asi kelimesi hırçın kelimesiyle değiştirildi. Hırçınlık bir parça daha kabul edilebilir görünmüş olmalı dergi yönetimince. Oysa maceranın içeriğinde isyan eden askerler zaten yoktu. Hırçınlığın kötü etkilerini silmek için bir sonraki macera olarak **Savaşan Şahinler** macerası tercih edildi. Peşinden de **Diplomat Katilleri** hikayesi yayınlandı. **Yıldız Savaşlarına Giriş** macerasının adı **Kaybolan Uydu** olarak değiştirilip yayınlandı. **Buzul Casusları** macerası Türkiye Çocuk dergisinde yayınlanan onuncu ve son macera oldu. 22 Şubat tarihli 1991/10. sayı ile birlikte Yüzbaşı Volkan'ın çocuk dergileri yolculuğu son buldu.

4 panel olarak hazırlanan 1997'deki Alfa Haftalık Çizgi Roman dergisini saymazsak, Yüzbaşı Volkan'ın Tay ve Alfa'daki sayfa formatı genellikle 3 panel üzerine kuruludur. Sayfa ebadı daha büyük olan çocuk dergilerinde ise 4 panel ihtiva eden sayfalar hazırlanmış, orijinal kareler bu tasarıma mecburen uydurulmuştur. Bu durum, karelerin panellere sığdırılabilmesi için zaman zaman orijinal çizimlerde kırpmalara yol açmış, kimi yerde sayfaya denk gelebilmesi adına karelerin yerleri değiştirilmiş, bazen de büyük karelerin 2 kareye bölünerek sayfa içerisine yerleştirilmesini gerektirmiştir. Ender olarak büyük karelerin kullanıldığı da vaki olmasına rağmen genellikle her iki çocuk dergisinde de Yüzbaşı Volkan, bir çok küçük kareden oluşan sıkış tıkış bir çizgi roman havasında seyretmiştir. Örneğin, orijinal formatı 85 sayfa olan **Yenilmez Şampiyonlar** macerası Türkiye Çocuk'ta 36 sayfa, Tercüman Çocuk'ta ise 34 sayfada tamamlanmıştır. Dönemin renklendirmedeki handikapları da eklenince, Volkan'ın çocuk dergilerindeki yolculuğunun teknik açıdan çok iç açıcı olamadığını söylemek mümkündür.

Sol üstte orijinal seriden, ortada Tercüman Çocuk'tan ve sol altta da Türkiye Çocuk'tan, ***Çok Gizli*** *macerasında yer alan aynı kare örnekleri ve üstte ise* ***Kaybolan Uydu*** *macerasına ait Türkiye Çocuktan bir kare görülüyor. Kadın çizimlerine gösterilen refleksin sigara konusunda duyarsız kalması, statüko ve popülizmle alakalıdır. Daha pozitif bir yaklaşım, en azından sigaralı karelerde de bir düzenlemeye gidilmesini gerektirirdi.*

70 ve 80'li yılların yerli çizgi romanlarında sıkça görüldüğü üzere Volkan'da da ziyadesiyle bulunan kadın/cinsellik konusu ve bu çerçevede hikayelerde yer alan uzun ve cüretkar sevişme sahnelerinin, çocuk dergilerinde mecburen ve doğal olarak kesilip çıkartılması, maceraların duygusal boyutunu da güdük bırakmış, karakterlerin derinliğini bozarak daha yüzeysel hikaye dokuları ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çıplaklığın bir çocuk dergisinde yer alması zaten düşünülemez ama sansür konusunda Türkiye Çocuk dergisi zaman zaman işin dozunu artırmıştır denilebilir. Örnek verecek olursak, **Çok Gizli** adlı macerada, Rumların baskınından üzerinde geceliğiyle kaçmak zorunda kalan Fatma'nın üstüne, çizimin orijinalinde bulunmayan bir fistan giydirilmiş, başörtüsü takılmıştır. Oysa aynı sahneler Tercüman Çocuk'ta orijinal haliyle yer alabilmiştir. **Kaybolan Uydu** macerasında ise kareler boyunca içilen sigaralar konusunda bir çizim değişikliği düşünülmemiş Türkiye Çocuk'ta. Dolayısıyla, Fatma'ya giydirilen fistanın pedagojik bir kaygıdan ziyade, derginin kendi sosyo-kültürel misyonuyla alakası olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak; yayın formatı, tekniği, eksiği gediğini bir tarafa bırakarak şunu söylemek mümkün kanımca; 1978-1991 yılları arasında öyle ya da böyle Yüzbaşı Volkan iki çocuk dergisinde uzun yıllar yayınlandı ve dönemin çocuklarına hitap etti, tanıtıldı. Tarkan, Kara Murat, Karaoğlan, Tolga gibi ağır abilerin yanaşmadığı çocuk dergileri limanına demirlemekten çekinmeyen kahraman Yüzbaşımız, bir çok sayfası sansüre uğrasa da, 60 macerasının 26'sını dönem çocuklarına okuttu. Çizimlerinin Büyük kısmı Belçika-Fransız ekolü çizgi romanlardan alınmasına rağmen, başlangıcından bitimine dek yerli ve milli olmayı başarmış, son raddesine kadar bizden bir parçadır Yüzbaşı Volkan.

Ali RECAN'ı ve **Metin DEMİRHAN**'ı rahmetle yad ediyorum, çizim ekibinde yer alanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

İyi ki yazıp çizmişler Volkan'ı...

yaz neşesi

80'lerin ilk yarısında **Tercüman Çocuk** dergisinin ilave olarak verdiği **Yaz Neşesi** «bir çocuk dergisi midir?» sorusunu kendime de sorarak başlamak gerektiğini düşündüm yazıya. Ne tür bir tasnif yaparsak yapalım, **Yaz Neşesi**, içeriği ve formatı itibariyle bir çocuk dergisi sayılmaz. Çünkü, 83 yılı edisyonundaki tek sayfalık kare bulmacayı saymazsak, bir çocuk dergisinde bulunması gereken masal, şiir, boyama, hikaye, bilmece-bulmaca gibi çizgi roman harici konular, bu ilave derginin sayfalarında yer bulamamıştır. Dergi tamamen çizgi romanlara ayrılmış, varlığını sürdürdüğü üç yıl boyunca da aynı şekliyle devam etmiştir. **Tercüman Çocuk**'la bağlantısı olmasa, direkt çizgi roman dergisi kategorisine dahil ediliverir nitekim. **Yaz Neşesi**'ni çocuk dergileri kapsamında değerlendirmemin iki sebebi var. Birincisi, yapılacak bir çocuk dergileri sınıflandırmasında, çocuk dergileri ile birlikte verilen ilaveler alt başlığı altına konulması zorunluluğudur. Bu tür bir çalışmada **Milliyet**

Elvan ADIGÜZEL

Çocuk Çizgi Klasikler, **Milliyet Çocuk Çizgi Roman Eki**, **Bizim Sınıf**, **Hızır Bey**, **Deli Balta**, **Noyan**, **Korkut Bey**, **Can Kardeş Çizgi Roman İlavesi**, **Çocuk Haftası**'na ait **Baytekin Özel** sayıları gibi ilaveler muhakkak listelenmelidir. İkinci sebep ise, **Yaz Neşesi** her ne kadar bir çizgi roman dergisi görünümde olsa dahi, **Tercüman Çocuk** dergisinin ayrılmaz bir parçasıdır ve dönem çocuklarını bir çocuk dergisi imişçesine mutlu edebilmiş olmasıdır. İçerisinde yer alan çizgi romanların çeşitliliği bu ilaveyi tek bir kahramana endekslememiş, bu vesileyle de ilerleyen süreçte tek bir çizgi kahramanın gölgesinde kalmamıştır.

Tercüman Çocuk dergisinin 12 Haziran 1981 tarihli 24. sayısında ilk kez okur karşısına çıkan **Yaz Neşesi** o yıl 20 sayı yayınlanır. Büyük boy, 16 sayfa ve tamamı renklidir. İçerisinde bulunan iki çizgi roman, **Süpermen** (**Superman**) ve **Taş Devri** (**Flinstones**), 15 sayı boyunca derginin kapağını dönüşümlü olarak süslerler. 15. sayıdan sonra Çakmaktaşlar **Tercüman Çocuk** sayfalarına

Refik ÖZDEK

Yazar, gazeteci ve çevirmen olan **Refik ÖZDEK**, 1 Eylül 1928 tarihinde Romanya'nın Köstence şehrinde doğdu. **Elif** Hanım ile inşaat ustası **Şevki ÖZDEK**'in oğlu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Çapa Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. 1959'da **Yeni İstanbul**'da gazeteciliğe başladı. **Büyük Doğu**, **Bugün**, **Babıâli'de Sabah**, **Tercüman** ve **Yeni Haber** gazetelerinde çalıştı. **Tercüman Çocuk** dergisinin genel yayın müdürlüğünü üstlendi. Bir süre Galatasaray Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı. Uzay Yayınevi'ni kurdu (1968). Roman ve öykülerinin yanı sıra özellikle **Cengiz AYTMATOV** çevirileriyle tanındı. Türk Edebiyat Vakfı üyesi ve Basın Şeref Kartı sahibiydi. Evli ve bir çocuk babasıydı. Edebi ürünlerinin yanı sıra, **Yeni İstanbul** ve **Tercüman** gazeteleri için çocuk kitapları, güncel ansiklopediler ve kitaplar hazırladı. Gezi notları ve güncel siyasi tahliller içeren kitaplar kaleme aldı. **Refik Şevki** ve **Gaffaroğlu** imzalarını da kullandı. 28 Ağustos 1995 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

ESERLERİ

Romanları: *Hücre K (1973), Çanlar ve Zindanlar (1985), Ocağımız Sönmesin (1989), Yazı Yazmaktan Karnı Nasırlaşan Adam (1994), Afşaroğlu (1994), Gece Yarısı Güneşi (1994).*

Hikâyeleri: *Yüreğim Yanardağ (1986), Kiziroğlu Mustafa (1995).*

Şiirleri: *Hz. Peygamber Geliyor (1968), Kezban'a Mektuplar (1986).*

Çocuk Kitapları: *Gözyaşı İncisi (1978), Uzaydan Gelen Adam (1978), Uzaylı Bargan'ın Dönüşü (1979).*

Deneme ve Araştırmaları: *Çanlar ve Zindanlar (1985), Siyasi Vasiyetnameler (1975), Hedef TRT (1977), Halley Geliyor (1985).*

Çevirileri: *Yarınlara Doğru, İnsan Denen Meçhul, Cemile, Yıldırım Sesli Manasçı, Yüzyüze, Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek, Beyaz Gemi, Gün Olur Asra Bedel, Elveda Gülsarı, Dişi Kurdun Rüyaları, Toprak Ana, Şatodaki İkizler, Yağmur, Muhteşem İstanbul, Özgürlük ve Demokrasi Yolunda, Hükümet Darbesi Tekniği, Dünyanın Kaderi Benim Ellerimde İdi, Sahra, Eğer Allah İsteseydi.*

taşınınca, **Yaz Neşesi**'nin son 5 sayısı, kapakları da dahil olmak üzere **Süpermen**'e kalır. 1981 döneminde yaklaşık on kadar kısa **Süpermen** macerası yayınlanır **Yaz Neşesi**'nde. **Tercüman Çocuk**'un 23 Ekim tarihli 43. sayısıyla birlikte son bulur ilk dönem ve **Süpermen**'le **Taş Devri** ana dergi bünyesinde yayınlanmaya devam ederler. **Yaz Neşesi**'nin ilave olarak verildiği bu dönemde **Tercüman Çocuk** dergisinin 52 olan sayfa sayısı düşürülmemiş, 20 lira olan fiyatına da zam yapılmamıştır.

*Solda; 5 Haziran 1981 tarihli **Tercüman Çocuk** sayfalarında mütevazi bir reklamı yapılır **Yaz Neşesi**'nin. Bir hafta sonra da, tıpkı reklamındaki gibi renkli ve mütevazi formatıyla buluşur okuyucuyla. 1981 yılında **Yaz Neşesi**'nin kapaklarını **Süpermen** ve **Taş Devri** nöbetleşe devralacaklardır.*

Ertesi yıl, 6 Ağustos 1982 - 29 Ekim 1982 tarihleri arasında 13 sayı süren **Yaz Neşesi** esintisi, yine 16 sayfa ve yine tamamı renkli olarak çocuk dergisi okuyucularıyla buluşur. Bu dönemde; **Süpermen**, **Zıpır** (**Cubitus**) ve **Larry Yuma** çizgi karakterlerini ağırlar. **Taş Devri** bu yıl ana dergi sayfalarında kalır. **Star Wars** ve **Yüzbaşı Volkan**'ın gelmesiyle **Süpermen** o yılın başında dergiye veda etmiştir ama **Yaz Neşesi** sayfalarında tekrar neşesini bulur. **Tercüman Çocuk** 82 yılında ansiklopedi ilaveleri veriyor olduğundan 44 sayfa yayınlanmaktadır ve **Yaz Neşesi** ilavesini verdiği dönemde de sayfa sayısını düşürmez. 30 lira olan fiyatını da artırmaz. 81 yılında sarı yazı karakterli ve turuncu zemin rengi olan logo bu sene yazı rengi değişmemekle birlikte zemin rengini bordo yapmıştır. Aynı logo bir sonraki senede de devam edecek, zemin rengi bordo kalacaktır.

Yaz Neşesi dergilerinde üçüncü yayın periyodu başlangıcı, 17 Haziran 1983'tür. Yine **Tercüman Çocuk**'la birlikte sunulan dergi, 1981-82 formatlarından farklı olarak, küçük boy ve 24 sayfa olarak hazırlanır. Siyah beyaz basılan **Çilli** sayfaları dışındaki çizgi romanlar renkli yayınlanır. Bu dönem **Yaz Neşesi**'nde yer alan çizgi romanlar; televizyondaki popülaritesin-

*1982 ve 1983 dönemlerine ait birer kapak örneği koydum üste. Sağdaki resim ise **Yaz Neşesi**'nde siyah beyaz yayınlanan tek çizgi roman olan **Çilli**'ye ait örnek bir sayfa.*

den dolayı tercih edilen **Furi** (**Fury**), **Raoul CANVİN**'in yazıp **Louis SALVERİUS**'un çizdiği **Şaşkın Kahramanlar** (**Şak Şak Bill**), iki sayılık kısa maceralarıyla **Denizci Gwenn** (**Leo Gwenn**) ve **Çilli**'dir. 1983 yazındaki yolculuğu 18 sayı süren **Yaz Neşesi**, Türkiye'deki çizgi roman seyahatini 14 Ekim 1983 tarihinde noktalar. **Yaz Neşesi**'nin bu son senesinde **Tercüman Çocuk** 40 lira olan fiyatını önceki yıllarda yaptığı gibi sabit tutmuş fakat 48 olan sayfa sayısını korumamıştır. **Yaz Neşesi**'nin sayfaları ana dergiye zımbalıdır ve çıkartılıp ikiye katlanarak dergi oluşmakta, bu suretle de **Tercüman Çocuk** 40 sayfaya düşmektedir.

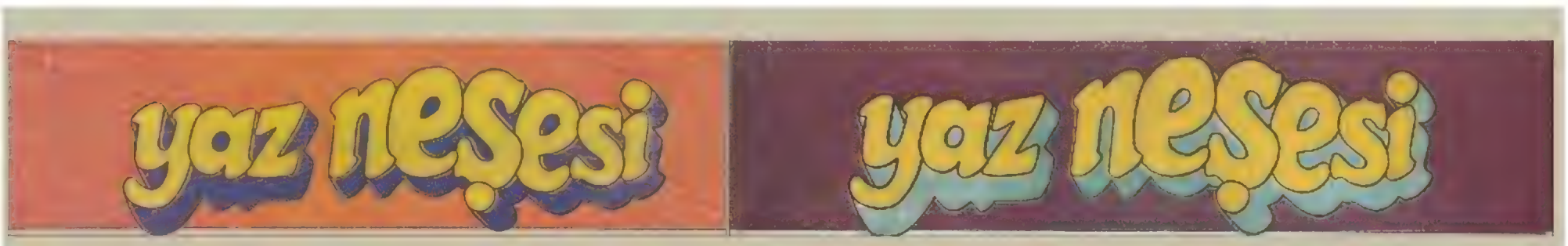

Solda; 1981 yılı logosu. Sağda ise 1982 ve 1983 dönemlerine ait logo.

Yayınlandığı 1981-82 ve 83 yazları boyunca 51 sayılık bir toplama ulaşır **Yaz Neşesi**. Bu 51 sayı ise yaklaşık 1000 sayfaya karşılık gelmektedir. 1000 sayfa boyunca yayınladığı çizgi romanlar esasında belirli bir düzen teşkil etmemiş, herhangi bir çizgi karakterin ağırlığını da yansıtmamıştır. **Yaz Neşesi**'nin yaptığı şey çizgi roman yayınlamaktan öte, dönem çocuklarına, yaz tatillerinde küçük bir eğlence sunmak, derginin yanında bedava verilmek suretiyle de çocukları mutlu etmektir. Günümüz çocukları için çok büyük demeyeyim, neredeyse küçücük bir anlam bile ifade etmeyeceğini düşündüğüm bu minik fasiküller, bugünkü teknolojik imkanların hayal bile edilemediği, hatta tek kanallı siyah beyaz televizyon yayınının bile ancak ak-

şam saatlerinde başladığı o yılların çocukları için hakikaten bir neşe, eğlence kaynağı idi.

Yaz Neşesi'nin kendi künyesi olmadı hiçbir zaman ama genel yayın müdürünün, **Tercüman Çocuk**'un Genel Yayın Müdürlüğünü yapan **Refik ÖZDEK** olduğunun altını çizelim. **ÖZDEK**, **Tercüman Çocuk**'un ilk 20 sayısı hariç, yayına başladığı 1977 yılından, kapandığı 5 Haziran 1986'ya kadar derginin dümenindeki isimdi. Rahmetle yad ediyorum.

Yaz Neşesi'nin bir bahtsızlığını da belirtelim bu arada; Meraklılarının yıllar sonra bile ulaşabildiği bağımsız dergilere kıyasla bu tip ilave fasiküllerin maddi anlamda geleceğe taşınabilmesi nispeten zor. Dergi içinden çıkartılıp ayrıca muhafaza edilen ama durum zuhurunda ilk gözden çıkarılanlar da bu fasiküller oldu kanımca. Ana dergiler bir şekilde ciltlenerek, tavan aralarında saklanarak, kıyıda köşede unutulmaya terk edilerek günümüze ulaşma imkanı bulurken, ilave dergiler bu şansı yakalayamadı. **Yaz Neşesi**'nin akıbeti de bu şekilde oldu diye düşünüyorum.

Baskı ve kağıt kalitesi yüksek standartlarda olmasa bile, dönem çocuklarının ve çizgi roman okurlarının, adını, kokusunu, dokusunu unutamayacağı bir ilave olarak anılardaki tazeliğini korumakta **Yaz Neşesi**. Kendimden biliyorum...

*82 yılı **Yaz Neşesi**'nin çizgi romanlarından **Larry Yuma**, daha önce 1975'te **Madok** dergisinde, yine aynı yıl **Ringo** adıyla **Ringo** dergisinde, ve 1977-78'de **Milliyet Çocuk** dergisinde yayınlandı. 2005 yılında Yılmaz Yayıncılık tarafından 3 albümü basıldı. Yayın periyotları kısa ömürlü olmasına rağmen Türk çizgi roman okurunda etki bırakmış bir çizgi karakterdir **Larry Yuma**.*

*83 yılı **Yaz Neşesi**'nin çizgi romanlarından **Leo Gwenn**, ülkemizde tanınan bir çizgi roman olamadı.70 ve 80'li yıllarda **Tintin** dergisindeki önemli çizgi romanlardandır.*

BAŞAK ÇOCUK

T.C. ZİRAAT BANKASI'NIN AYLIK ÇOCUK DERGİSİ

Elvan ADIGÜZEL

Ziraat Bankası'nın aylık çocuk dergisi **Başak Çocuk**'un ilk sayısı Mart 1983'te yayınlanmıştır. Tamamı renkli 32 sayfadan oluşan dergi, 4 sayfalık **Mini Ansiklopedi** ilavesi de eklendiğinde 36 sayfaya ulaşmaktadır. İçerik olarak gayet zengin bir dergidir ve dönemin diğer gazete ve banka destekli çocuk dergilerinde olduğu üzere kaliteli, ilkeli ve istikrarlı bir çizgi yakalamış, bu çizgiyi yayınlandığı süreç boyunca korumuştur. Hitap ettiği okur kitlesi olan çocukları *hem eğlendirmek hem de eğlendirirken eğitmek* gibi ulvi bir amacı şiar edinen **Başak Çocuk**, ülkemiz çocuk dergiciliğinde iz bırakmış bir dergidir.

Gazete kağıdına basılan derginin ilk yıllarda yalnızca kapağı parlak kağıttır. Yayın hayatı boyunca bu parlak kağıda çizilen kapak resimlerinin çok büyük bir yüzdesi mutlu, cıvıl cıvıl çocuk dünyalarını yansıtmıştır. Aynı mutluluk tablosuna, derginin arka kapağındaki Ziraat Bankası reklam resimlerinde de şahit olunur. Her sayının arka kapağında, **Ülkü BARTINLIOĞLU**'nun fırça-

sından çıkan farklı bir resim vardır. Bu resimlerde büyük puntolarla Ziraat Bankası reklamı yapılmasına rağmen, çoğunluğunda o ayki güncel bir konuya ilişkin yazılar eklidir. Okulların açıldığı haftaya denk gelen bir sayıda çocuklara iyi bir eğitim yılı temenni edilirken, bayrama denk gelen sayılarda bayram kutlanır. Bu kutlama ve dileklerin içerisine mutlaka bankanın reklamını sokuşturmak kaygısı güdülmez, resim altındaki logodan reklam olduğu anlaşılır. Resimlerdeki çiçek toplayan kızlar ya da kardan adam yapan çocukların mutluluğu, banka logosu ile birlikte verilerek bilinçaltına göndermede bulunulur zaten. Her sayı için ayrı bir resim hazırlanması da, yapılan işe gösterilen özen ve hitap edilen kitleye karşı duyulan saygının bir tezahürü olsa gerektir.

*Ülkü **BARTINLIOĞLU**'nun arka kapak resimleri 1993 yılına dek sürer. Ortadaki resim 1993 yılı Ocak sayısından alındı ve **Saadet CEYLAN**'a ait.*

Başak Çocuk dergisinin yazı kadrosu; **Mümtaz Zeki TAŞKIN**, **Yalvaç URAL**, **Adnan ÖZYALÇINER**, **Hikmet ALTINKAYNAK**, **Yavuz AKÇAY**, **Naci ÖZDAĞLI**, **Yılmaz ŞENOL**, **Kemal ÖZER**, **Nükhet İZET**, ve **Kutsal UNLUÖREN**'den kurulu ise de; derginin sayfalarında **Abdulkadir ÜNLÜ**, **Abbas CILGA**, **Hakkı ÖZDEN**, **Celal ÖZCAN**, **Mehmet GÜLER**, **Naim TİRALI**, **Nur ESEN**, **Mehmet BAŞARAN**'ı öyküleriyle, **Şükrü Enis REGÜ** ve **Orhan Veli KANIK** gibi isimleri de şiirleriyle görmek mümkün olmuştur.

Yaşanmış Hayvan Öyküleri başlığı altında **Yalvaç URAL**'dan kısa hayvan öyküleri yerini, ileriki sayılarda **Başak Nine**'nin anlattığı **Bir Varmış Bir Yokmuş**'la daha uzun masallara bırakmıştır. Bu masallardan ayrı olarak **Dünyadan Seçme Masallar** da, ait oldukları ülkelerin isimleri belirtilerek verilmiştir. **Bilim Teknik** sayfasında popüler/güncel bilim olayları ele alınırken, **Güzel Türkiyem** başlığında illerimiz plaka sırasına göre, fotoğraflar ve yöresel bilmeceleri de dahil olmak üzere tanıtılmıştır. **Ayın Olayı**, **Ayın Ansiklopedisi**, **Tarihte Bu ay**, **Bilgi Küpü**, **Beceri Sayfası**, **Bulmaca** ve **Spor**

sayfaları, okul müfredatına uygun hazırlanan **Test** sayfaları derginin sabit konularını oluştururlar. **Selam Çocuklar** bölümünde ise ağırlığı şiir oluşturmak üzere, okurların öykü resim ve fıkralarına yer verilmiştir. **Başak Dede** bir süre **Arşimet**, **Newton**, **Faraday** gibi tarihteki ünlüleri anlattıktan sonra, ilerleyen sayılarda Dünya turuna çıkmış, gezdiği gördüğü yerleri tanıtmaya başlamıştır.

Başak Nine köşesinde masal anlatırken, Başak Dede tarihteki ünlüleri ya da dünya turunda gördüğü yerleri anlatır. Başak Çocuk ise bir zaman gezginidir ve fantastik kurgusunda esasen gerçek olayları ve kişileri hikaye eder. Başak Nine ve Başak Dede, okurları karşısına düzyazı ile çıkarlar ve sadece anlatıcı konumundadırlar. Var oldukları köşelerde sembolik karakterlerdir ve onlar olmasa bile temsil ettikleri köşe/konu, yine var olacaktır. Oysa Başak Çocuk, maceralarını çizgi roman karelerinde yaşar/yaşatır ve hikayelerinde anlatılan gerçek tarihi olaylarda fiilen rol alır, yer yer özne konumuna bile geçer. Bu nedenle Başak Nine ve Başak Dede'nin yalnızca isimden ibaret olan simgesel varlıklarının aksine, Başak Çocuk ete kemiğe bürünmüş bir karakter olarak okur karşısına çıkar ve yine aynı nedenden ötürü hafızalarda kalan da odur. Bu arada derginin okur kitlesi olan çocukların, kendilerini, Başak Çocuk'la özdeşleştirmiş olmaları ihtimalini de aynı paragrafa teyelleyelim.

Derginin ressam ve grafiker kadrosuna baktığımızda; **Melda KARACA**, **Sunder ERDOĞAN**, **Aysel UĞUR**, **Ceyda FİGEN**, **Orhan ÖNAL**, **Vildan BAYSAL**, **Nural BİRDEN**, **Kamil COŞKUN**, **Nermin METİN**, **Gamze BALTAŞ**, **Suna AVCI**, **Ökkeş İLHAN**, **Soner HIZARCI**, **Dede BAYTÖRE**, **Mustafa DELİOĞLU**, **Cemalettin GÜZELOĞLU**, ve **Erim GÖZEN** isimleriyle karşılaşırız.

İlk sayılardaki kısa çizgi hikayeleri ile **Sabri OSMAN**, **Ezop Masalları** ile **Ahmet GÜVEN**, **Neşeli Dünya** ile **Ökkeş İLHAN**, **Hikmet ALTINKAYNAK**'ın yazdığı **Çokbilmişler** ile **Gamze BALTAŞ**, **Soner HIZARCI**'nın resimlediği **Nasrettin Hoca**'nın yanı sıra, **Orman Çocuğu Simba**, **Pembe Panter**, **Pembe Tavşan**, **Bizim Can** adıyla adapte edilen **Dennis** ve **CEZARO**'nun Caspervari çalışması **Sevimli Hayalet** çizgi karakterleri de **Başak Çocuk** sayfalarında yerlerini almışlardır. Tek karelik karikatür tipleme **Miniş** ise **Cemalettin GÜZELOĞLU** imzalıdır.

Dünya Hikayeleri başlığı altında verilen yabancı çizgi roman örneklerinin kaynak ve çizeri belirtilmemekle birlikte, Editions Lombard'a ait olması kuvvetle muhtemel. 4-5 sayfadan oluşan bu çizgi hikayeler Titanic, Pearl Harbour, Esperanto, Konfüçyüs, Pompei Yanardağı gibi dünyada iz bırakmış, bilinen kişi ve olayları ele alır.

Başak Çocuk dergisinin en önemli çizgi kahramanı, dergiyle aynı adı taşıyan **Başak Çocuk**'tur. **Başak Çocuk** ilk maceralarında **Erim GÖZEN**'in hikaye ve resimleriyle çıktığı zaman yolculuğunu, daha sonra **Yalvaç URAL**'ın yazdığı hikayelerde sırasıyla **Sunder ERDOĞAN**, **Dede BAYTÖRE** ve **Mustafa DELİOĞLU**'nun çizgileri eşliğinde yapmaya başlamıştır.

Zaman zaman ödüllü kompozisyon ve resim yarışmaları da düzenleyen dergi, **Mini Ansiklopedi** üst başlığıyla **Hayvanlar**, **Evrenimiz**, **Soru Cevap** gibi adına uygun mini ansiklopedileri de, dörder sayfalık fasiküller halinde vererek tamamlamıştır.

Dönemin diğer banka dergileri **Kumbara**, **Şeker Çocuk** ve **Pamuk Çocuk**'ta olduğu gibi, **Başak Çocuk**'ta da dergiden gelir elde etmeye yönelik bir ekonomik kaygı yoktur, bankanın ücretsiz dağıttığı bir dergidir. Bankacılık sektörünün ve teknolojinin bugün geldiği noktadaki imkanlar göz önüne alındığında, geçmişte yapılanlardan daha güzel çocuk dergilerinin hazırlanabileceği muhakkak. Ama tam tersi bir tutumla çocuk dergilerinden el çekilmesi ve bir daha da uzatılmaması ayrı bir yazı konusu olarak mutlaka ele alınmalıdır. Bu arada, İş Bankası'nın **Kumbara** dergisini 2010 yılında yeniden hayata döndürdüğünü not edelim unutmadan.

Başak Çocuk dergisi kapakları rengarenk, cıvıl cıvıldır. Tasarımında yerli yersiz yazılar, reklamlar ya da derginin içeriğine dair bilgi notları bulunmaz. Resimlerdeki çocuklar, çiçekler, böcekler ne kadar kalabalık olursa olsun, bu tasarım sadeliği kapakları her daim ferah kılmıştır Başak Çocuk dergisinde.

BAŞAK ÇOCUK

*Başak Çocuk dergisinden söz açılınca, derginin esas oğlanı Başak Çocuk'tan söz etmemek olmaz. Başak Çocuk, Ziraat Bankası'nca çıkartılan Başak Çocuk dergisinin amiral çizgi roman kahramanıdır. Derginin ilk sayılarında **Erim GÖZEN** tarafından yazılıp çizilen karakter, maceralarını sihirli bir lamba aracılığıyla zamanda yolculuklar yaparak yaşamaktadır. Dergi yirmili sayılara geldiğinde Başak Çocuk, hikayelerini **Yalvaç URAL**'ın kaleminden, çizgilerini ise **Sunder ERDOĞAN**'ın fırçasından yaşamaya ve zamanda yolculuğu da, Ziraat Bankası (ZB) logolu teneke bir kumbaraya para atmak suretiyle gerçekleştirmeye başlayacaktır. Başak Çocuk, hikayenin ilk karesinde okuyucularına dönerek, gideceği zaman ve göreceği kişiler hakkında kısa bir açıklamada bulunur, aynı karede kumbaraya para atar. Bu kumbarada, gidilecek zamanı ayarlayan küçücük bir buton dahi yoktur ama her seferinde doğru adrese ulaşılır. İkinci karede ise, zaman içerisinde yolculuk yapıldığına dair rengarenk helezonlardan oluşan bir tablo resmedilir. Sonrasında, ulaşılan zaman/mekandaki kişileri de kapsamına dahil ederek hikaye başlar ve gelişir. Bu hikayelerdeki karakterler gerçek tarihi kişiler ise, Başak Çocuk olaylarda aktif rol oynamaz. Yalnızca akıl verici, yol gösterici bir kimlik içerisindedir. Ama karakterler gerçek kişiler değilse, işte o maceralarda daha faal görürüz onu. Gelişme sonrasında, hikaye muhakkak olumlu bir sonuca ulaşır. Başak Çocuk, görev tamamlandığı anda aniden ortadan kaybolur ve kalanları şaşkınlıklarıyla baş başa bırakır. Maceralarda gördüğümüz karakterler Robinson Crusoe'dan Mimar Sinan'a, Piri Reis'ten Amundsen'e kadar uzanan çeşitlilik gösterirler.*

*Üstte, sırasıyla **Erim GÖZEN**, **Sunder ERDOĞAN** ve **Mustafa DELİOĞLU**'nun çizgileri eşliğinde Başak Çocuk sayfaları; solda ise, **Dede BAYTÖRE**'den siyah saçlı ve sarı saçlı Başak Çocuk denemelerine ait sayfa örnekleri görülüyor.*

*Sarı saçlı, tahminen 10-15 yaşlarında ve yine para kumbarasındaki gibi, Ziraat Bankası (ZB) logolu bir tişörtü vardır **Başak Çocuk**'un. Bu sevimli ve bilgili çocuk ilerleyen sayılarda **Dede BAYTÖRE** tarafından çizilmiş, ilk **Dede BAYTÖRE** macerasında saçları siyah olmuş, devamındaki maceralarda ise bundan vaz geçilerek yine sarışın bir çocuk olarak devam etmiştir yolculuğuna. **BAYTÖRE**'den sonra fırça **Mustafa DELİOĞLU**'na geçmiş, hikayeler ve çizimler daha hareketli bir hal almıştır. **Mustafa DELİOĞLU**'nun döneminde yaşı biraz daha büyüyen **Başak Çocuk** artık delikanlı olmuş, çocukluk çağını geride bırakmıştır. 90'lı yıllarda **Hikmet ALTINKAYNAK**'ın devraldığı hikayelerle birlikte **Başak Çocuk** yeniden çocukluğuna dönecektir.*

***Başak Çocuk**, dönemin çocuk dergilerinde yer alan ve dergiyi sürükleyen diğer çizgi kahramanlardan farklıdır. Onu farklı kılan en önemli özelliği, kahramanlık konseptinde yer alan klişe özellikleri taşımamasıdır. O, vuran, kıran, uçan, kurtaran bir kahraman değil, esasında okurlarla diyalog kuran ve tarihi bir olayı, kişiyi okurlara tanıtan bir hikaye anlatıcısıdır. **Başak Çocuk**'u bu yönüyle **Grazia NİDASİO**'nun **Cimcime**'sine benzetirim biraz. Ziyaret ettiği tarihi karakterlere zor anlarında verdiği akıl ve çözüm önerileriyle de bir parça **Vikingler**'in sevimli ve zeki **Vicky**'isini çağrıştırır.*

1993 Yılında derginin dümenine **Yalvaç URAL**'ın geçmesiyle birlikte kağıt kalitesi, muhteva ve sayfa tasarımları değişir **Başak Çocuk**'ta. Bir yenilenmedir bu ama bildik **Başak Çocuk** görünümünden ve 80'li yıllardan alışılagelen çocuk dergisi formatından farklıdır yeni konsept. 90'lı yıllarda aynı çizgiyi, yeniden yayınlanmaya başlayan **Doğan Kardeş** dergisinde, **Milliyet Çocuk**'ta, daha sonraları yine **Yalvaç URAL** yönetiminde yayınlanacak olan **Miço**'da da görmek mümkün. Dönemin en çok satan çocuk dergisi **Türkiye Çocuk** şahsi kanaatime göre bu çizgiden uzak durmasına borçludur başarısını. Ama 99 yılında aynı değişikliği **Türkiye Çocuk** da uygulayacak ve yavaş yavaş sönükleşecektir parlaklığı. 90'lı yılların çocuk dergilerindeki beğenmediğim ve aslında pek tutmayan bu tarzı, 2000'lerde mumla arar olacağımızı da ilave edeyim söyleyeceklerim arasına.

90'larda yer yer **Mucit Macit**, **Max**, **Donald Amca**, **Temel Reis**, **Cici Can** gibi tanınmış karakterleri de sayfalarında ağırlayan **Başak Çocuk**, milenyumdan önce sessizce ayrılır sahneden. Şahsen gördüğüm son sayı (**Mehmet DAL** sayesinde) 1997 Haziran ayına ait 170. sayı.

*Başak Gıda'nın **Başak Çocuk** dergisi 2010 yılında elime geçti. Kapakta 2. sayı olduğu yazılı ama ne zaman yayınlandığına dair bir ibare bulamadım. Başak Gıda'nın internet sitesinde de dergiye dair bilgi yok, sanki hiç var olmamış gibi. Gerçi derginin muhtevası, hani ayıp olmasa bomboş diyeceğim. 6 yaş grubu çocuklara hitap eden boyama ve bulmaca sayfalarının olduğu bir dergide, 2 tam sayfa **Yonca EVCİMİK** röportajı epey ilginç durmuş. Yine de, düşünmüş ve denemiş olmalarından dolayı bir teşekkürü hak ediyor Başak Gıda. Konumuz olan **Başak Çocuk** dergisi ile elbette bir bağlantısı yok fakat aynı ismi kullanmış olmaları nedeniyle, başlığımız altında küçük bir pencere açmak istedim 16 sayfalık bu mütevazi dergiye.*

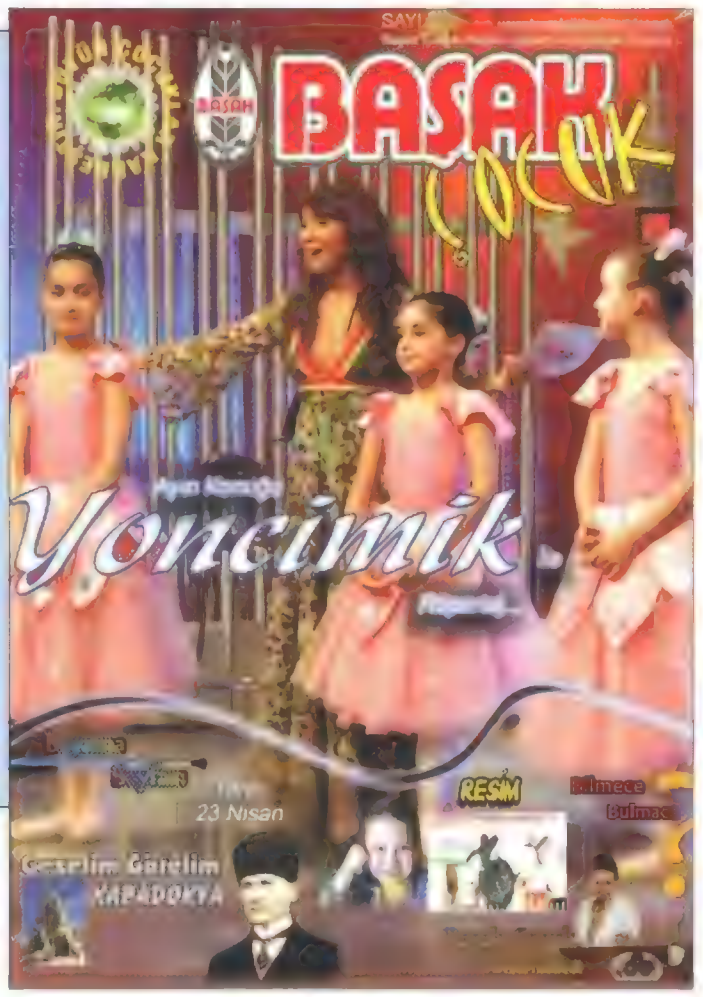

LARRY YUMA

BİR MİLLİYET ÇOCUK KLASİĞİ

Larry Yuma, klasik western tarzının önemli kahramanlarından biridir. Fazla konuşmayan, yakışıklı, uzun boylu, hızlı silah çeken, iyilerin dostu, kötülerin düşmanı şeklinde tanımlanabilecek tanıdık western kahramanı özelliklerinin yanı sıra, şahsına özel sarı-kırmızı renkteki kilim desenli pelerini ve gözlerini sürekli gölgede bırakarak sert ve gizemli bir havaya bürünmesini sağlayan tipik görünümü, **Larry Yuma**'ya dair akılda kalan belirleyici ögelerdir. Hiç kimseye ve hiç bir yere bağlı olmayan **Larry Yuma**, kasaba kasaba dolaşan maceracı bir gezgindir. Kanunların koruyucusu olmasını gerektiren bir durum söz konusu olmadığı halde, adaleti sağlamak için durmaksızın mücadele etmekten geri kalmaz. Kanun adamı, ödül avcısı, rehber ya da soyguncu olmadığı gibi, gelir sağlayabileceği başka bir işle de meşgul değildir. Bu durum, geçimini nasıl sağladığına ilişkin bir soru işareti oluşturmalıdır aslında. İtalyan fumettilerindeki kötüleri öldürmeyen, saflık derecesine varacak ölçüde iyilikle donanmış kahramanlardan değil-

Elvan
ADIGÜZEL

*Solda, **Carlo BOSCARATO**, sağda, **Nadir QUİNTO**'dan birer **Larry Yuma** çizimi örneği görülüyor. **BOSCARATO**'nun çizdiği maceralarda detaylar daha fazla, arka plan daha yoğundur. Siyah/beyaz dengesi, bu iki rengin kesin hatlarla ayrılmış olmasıyla sağlanır ve bu sayede sayfalarda, detay yoğunluğuna rağmen kargaşa yaşanmaz. Karakterlerin anatomisi daha atletik ve hareketli resmedilir. **QUİNTO** ise, arka planı, gerekmedikçe sade bırakır. **Yuma** dışındaki karakterler daha yumuşak resmedilir. Değişik açılarda çizilen karelere **BOSCARATO** kadar sık başvurmaz. Siyah/beyaz dengesini yer yer ince taramalarla sağlar. İkisinin çizim stili oldukça farklı ve rahatlıkla ayırt edilebilir olmasına rağmen **QUİNTO**, özellikle **Larry Yuma**'nın çiziminde **BOSCARATO**'nun yarattığı tipi bire bir çizmeye gayret etmiş, oldukça başarılı da olmuştur. **QUİNTO**'nun **Larry Yuma** tipine sadık kalması, kahramanın 15 yıldır süregelen geleneksel yapısını da korumuştur.*

dir **Larry Yuma**. Bununla birlikte, **Judas** gibi intikama kurgulanmış, acımasız bir karakter de değildir. Gerektiğinde öldürür ve bu gereklilik, hikayenin gidişatı sırasında okuyucu tarafından da kabullenilir zaten. Gerçekçi ve sade hikayelerindeki gibi, kendisi de gerçekçi ve sade bir kahramandır.

Karelerin çoğunda gözleri görünmez **Yuma**'nın. Ama bu durum **Kızılmaske** (**Phantom**)'nin şehre indiği zamanki hali kadar katı bir tutumla resmedilmez. Zaman zaman şapkasının düştüğü ya da kendisi tarafından çıkartıldığı, gözlerinin, saçının ve yüzünün göründüğü karelerle de karşılaşmak olasıdır. *''Fantom'un yüzünü gören ölür''* repliği **Larry Yuma**'da karşılık bulmaz. Ondaki şey biraz gizem, biraz mendirek adamı havasıdır. Bu havayı desteklemek için de, son derece dikkatli olmasına rağmen, çevresinde olup bitenleri umursamıyormuşçasına, sıklıkla sigara yakar. Ki sigarası da tıpkı pelerini gibi kendisiyle bütünleşmiş haldedir. En tehlikeli durumlarda, çatışma anlarında bile pelerini omzunda, sigarası ağzındadır.

İlk kez 1971 yılında İtalya'nın haftalık **İl Giornalino** dergisinde görünen

Claudio NİZZİ

*9 Eylül 1938'de Cezayir'de doğan İtalyan çizgi roman yazarı. Çizgi roman yazarlığına 1963 yılında çizgi roman dergisi **İl Vittorioso**'ya yazarak başladı. 1969'da **İl Giornalino** için çalışmaya başladı **Carlo BOSCARATO** ile **Larry Yuma**'yı, **NİCOLETTA** ve **ROSCO & SONNY** ile **Capitan Erik**'i hazırladı. Sergio Bonelli Editore ile olan ortaklığı 1981'de **Mister No** için bazı hikayeler yazarak başladı. 1983'te **Tex Willer** için hikayeler yazdı. 1988'de Sergio Bonelli Editore tarafından yayınlanan ilk dedektif hikayesi **Nick Raider**'ı yarattı. 1992'de **Nick Raider**'ı **Renato QUEİROLO**'ya devretti ve **Tex Willer** için yazmaya devam etti. 2001 yılında **Leo Pulp**'ı yarattı.*

Giornalino, Whipii! ve Yılmaz Yayıncılık'tan Larry Yuma kapakları.

Larry Yuma'nın yaratıcısı ve yazarı, **Mister No** ve **Tex** okurlarının yakından tanıdığı **Claudio NİZZİ**'dir. Tamamı **NİZZİ** tarafından yazılan toplam 158 **Larry Yuma** hikayesinin ilk 130 macerasını ressam **Carlo BOSCARATO** çizmiştir. **BOSCARATO**''nun küçücük karelerde işlediği geniş alanlar, detaylar ve onca detaya rağmen resimlerde en ufak bir kargaşaya rastlanmaması, ne denli güçlü bir çizer olduğunun göstergesidir. Sinemada kullanılan değişik açılardan çekim tekniklerine, **Carlo BOSCARATO**'nun **Larry Yuma**'sında sık sık rastlamak mümkündür. En hareketli sahnelerde bile, perspektif ve anatomik bir aksaklık görebilmek imkansız gibidir. **BOSCARATO**'nun 1987 yılında ölümü üzerine **NİZZİ**'ye, saygın İtalyan çizerlerinden **Nadir QUİNTO** eşlik etmiş, toplam 28 adet **Yuma** macerası resimlemiştir.

Nadir QUİNTO

*26 Kasım 1918'de Milano'da doğdu. Brera'daki Güzel Sanatlar Akademisi'ne katıldı. 1940-50 arasında **Corriere dei Piccoli** için çalıştı. Profesyonel çıkışını 1946'da **İl Corriere dei Piccoli**'de yaptı. 1954-64 arasında Tom Amca'nın Kulübesi, Aslan Yürekli Richard, Altın Şehir, Peter Pan, Heidi gibi çocuk klasiklerini resimledi. 1965'ten sonra illüstrasyon çalışmalarına odaklandı ve 1970'lerin sonuna kadar çizgi roman çizmedi. 1978'de kızı **Diana** ile birlikte **İl Giornalino** için **Delfin**'i, 1984'te **Milo MİLANİ** ile birlikte **Jacopo del Mare**'yi yarattı. 1979'dan itibaren **Larry Yuma**'nın çizimlerini üstlendi. 1991'de **N. DANİELİ**'nin senaryosu ile **Vele Capitani**'i çizdi. **Sergio BONELLİ**'nin teklifi üzerine **Tex Willer** için bir macera çizimini kabul etti ve bu macera üzerinde çalışırken 15 Mart 1994'te öldü. Çizdiği **Tex** sayfaları yayınlanmadı.*

Carlo BOSCARATO

*9 Mayıs 1926'da doğdu. İlk çizgi romanını 1948'de yaptı. 1953'ten 1959'a kadar **Lo Scolaro** için birkaç karikatür ve çizgi roman çizdi. 1967'ye kadar **İl Vittorioso** dergisi ile çalıştı. Tarihi çizgi romanların yanı sıra **Axel Lind** dizisini yaptı. 1967 ve 1968'de kısa bir süre Studio Dami'de, 1968'den 1975'e kadar da Messagero dei Raggazzi'de çalıştı. 1971'de **İl Giarnolina** için **NİZZİ** ile birlikte **Larry Yuma**'yı hazırladı ve öldüğü tarih olan 12 Haziran 1987'ye kadar da **Larry Yuma**'nın çizerliğine devam etti. Treasure İsland ve Oliver Twist'in çizgi roman uyarlamaları önemli çalışmaları arasındadır.*

Larry Yuma'nın Türkiye macerası, Mart 1975'te Şilliler'in siyah-beyaz yayınladığı ve içerisinde birbirinden farklı western kahramanlarının yer aldığı **Madok** isimli dergide orijinal adıyla yer alarak başladı. Birkaç sayı süren kısa ömürlü **Madok** yolculuğunu, yine aynı yıl Web Ofset'in renkli **Ringo Haftalık** dergisindeki seyahati takip etti. Bu dergideki adı **Ringo** idi ve 26 Mayıs-18 Ağustos 1975 aralığında sadece 13 sayı süren dergiye de adını vermişti. **Ringo**'nun ilk 11 sayısında, İntikam Yasası ve Kanlı Para isimli iki macerası yayın imkanı buldu. Genel macera konseptine oranla daha uzun sayılabilecek iki macerasının yayınlanmış olması bir tarafa bu kısa yolculuğu önemli kılan esas olay, derginin kapaklarında **Cemal DÜNDAR** imzasının olmasıydı. **DÜNDAR**'ın bin metreden bile ben buradayım diyen o güzel fırça darbeleriyle çizilmiş 11 **Larry Yuma** kapağı literatüre not düşülmeli.

*1975 yılında Web Ofset'in yayınladığı **Ringo Haftalık** dergisine ait **Cemal DÜNDAR** çizimi kapak örnekleri.*

Üç ay boyunca **Ringo** adıyla at koşturan **Larry Yuma** 2 yıl sonra, 1977 yılında **Milliyet Çocuk** dergisinde orijinal adıyla yer alarak Türk çizgi roman okuruyla tekrar buluştu. **Milliyet Çocuk**'ta yayınlandığı 3 yıllık süreçte, 3 ila 6 sayfa arasında değişmekle birlikte ortalama 4 sayfa sahne aldı at koşturduğu sayılarda. İlk yıl kesintiye uğramadan, hemen hemen her sayıda yer bulmasına rağmen, 1978 ve 1979 yıllarında **Red Kit**'le dönüşümlü yayınlan-

TÜRKİYE'DE YAYINLANMIŞ LARRY YUMA MACERALARI LİSTESİ

Türkiye'de yayınlanan Larry Yuma maceralarının, ulaşabildiğim kadarını aşağıya listelendirdim. Madok ve Yaz Neşesi dışında kalanlar, listemizde an itibariyle eksiksiz halde mevcut. Türkçede yayınlanan adlarının yanı sıra, listeye, maceraların orijinal adlarını ve orijinal yayın tarihlerini de ekledim. Ülkemizde yayınlanan tüm Larry Yuma maceraları BOSCARATO çizimleri olup, maalesef QUİNTO maceraları hiç yayınlanmamıştır.

Madok 1975
İlgili sayılara ulaşamadığım için maceraları belirleyemedim.

Ringo 1975
İntikam Yasası *(Quanak L'apache 1974)*
Kanlı Para *(Per Un Dollaro Rubato 1972)*

Milliyet çocuk 1977
Sıcak Rüzgar *(Vento Caldo 1974)*
Haydut Avcısı *(Cacciatori Di Taglie 1975)*
Posta Arabası (*Assalto Alla Diligenza 1975)*
Son Gece *(Che Nottata Ragazzi 1973)*
Çölde Takip *(Deserto Rovente 1976)*
Korku Kasabası *(İl Villaggio Del Terrore 1975)*
Ölüm Atlıları *(İ Cavalieri Della Morte 1976)*
Şerife Yardım *(Requiem Per Uno Sceriffo 1976)*
Dağların Kralı *(İl Re Della Sierra 1972)*
Uğursuz Gece *(La Notte Degli Agguati 1976)*
Garip Bir İkili *(Una Strana Coppia 1976)*
Kısa Bir Karşılaşma *(Breve İncontro 1976)*
Milliyet Çocuk 1978
Kahraman Süvariler *(Soldati A Cavallo 1977)*
Tehlikeli Yolculuk *(Quel Treno Per San Luis 1977)*
Nehirdeki Çete *(La Banda Del Fiume 1977)*
Bir Dostun Anısına *(İn Memoria Di Thomas Turner 1976)*
Boz Ayının Hazinesi *(İl Tesoro Di Orso Grigio 1977)*
Oyun İçinde Oyun *(Amleto A Last Point 1976)*
Güçlü Düşman *(Sei Forte Gringo 1973)*
Milliyet Çocuk 1979
Apaçi Kuşatması *(L'assedio Degli Apaches 1976)*
Yabancı *(L'estraneo 1977)*
Döğme Yelkenli *(İl Veliero Tatuato 1977)*
İki Hain *(İ Due Traditori 1977)*
Yıldırım Girdabı *(Agguato Al Salto Del Tuono 1977)*
Vadideki Tehlike *(Minaccia Sulla Valle 1977)*
Milliyet Çizgi Roman (Milliyet Çocuk İlavesi) 1980
Apaçiler Vadisi *(Territorio Apache 1978)*
Tehlikeli Kaçış *(L'impossibile Fuga 1978)*
Mahmuzlu Adam *(L'uomo Dallo Sperone 1978)*

Yaz Neşesi (Tercüman Çocuk İlavesi) 1982
Orijinal adı *İl Fantasma Di Pepe Laredo (1978)* olan bir macera, dergide isimsiz olarak yayınlandı. *İl Giorno Delle Sorprese (1978)* adlı macera ise Oyun İçinde Oyun adıyla yer aldı. Bu macera, 1978'de Milliyet Çocuk'ta da Oyun İçinde Oyun adıyla yayınlanan *Amleto A Last Point (1976)* macerasından farklıdır. Tek ortak noktaları, Türkçede aynı adla yayınlanmış olmalarıdır. *İl Terzo Uomo (1977)* macerası Üçüncü Adam adıyla, *Rapina Al Vagone Postale (1978)* macerası da Soyguncular adıyla yayınlandı. Yaz Neşe'sinde tespit edebildiğim macera sayısı bu kadarla sınırlı. 1982 yılına ait bütün sayılarına ulaşamadığım için, listemizin Yaz Neşesi başlığında birkaç macera maalesef eksik kaldı.

Yılmaz Yayıncılık 2005
2005 yılında 3 albüm yayınlandı, devamı gelmedi. Bu albümlerde, tamamı daha önce Türkiye'de yayınlanmış olan 10 macera yer aldı. Üstteki listelerde kırmızı renkle belirttiğim maceralar, Yılmaz Yayıncılık'ın yayınladığı maceralardır. Bu albümlerde Sıcak Rüzgar macerası Hain Evlat adıyla, Son Gece macerası Nehir Çetesi adıyla ve Güçlü Düşman macerası ise Adalet Peşinde adıyla yayınlanmış olup, diğer 7 macera, yukardaki listede bulunan adlarla yayınlanmıştır.

dığı süreçler yaşadı ve bundan dolayı dergideki varlığı yavaş yavaş sekteye uğradı. Zaten **Milliyet Çocuk** dergisinin 1977-80 arasında, her biri 30 sayfadan oluşan Dünya çocuk edebiyatından çizgi roman klasiklerini kesintisiz olarak her sayısında ilave şeklinde vermesinden dolayı, dergi bünyesindeki diğer çizgi romanların varlığı da bir hayli azalmıştı. Bu durum sadece **Larry Yuma**'yı değil, diğer çizgi romanların da dergideki varlıklarını geri plana attı. Çizgi Klasikler bahsettiğimiz döneme öylesine damga vurdu ki, 1977-1980 arasındaki **Milliyet Çocuk** kapaklarının neredeyse tamamı, o sayıda verilen çizgi klasik ekine ait bir tema içeriyordu. Bu nedenle **Larry Yuma**, **Milliyet Çocuk** dergisinin sadece bir kapağında yer alabildi.

*3 yıl boyunca **Milliyet Çocuk** dergisinde, **Larry Yuma** külliyatının % 20'lik kısmı yayın imkanı buldu. Oldukça dağınık, düzensiz bir sıralama ile yayınlanmış da olsa, Türk çizgi roman okurlarının **Larry Yuma**'ya dair yeterli bilgi ve anı biriktirebilmesine vesile oldu bu yayın süreci.30'a yakın macerayı yayınlayan **Milliyet Çocuk** dergisinde, sadece bir kapakta kendini gösterebilme imkanı yakalayan **Larry Yuma**, **Tercüman Çocuk** sayfalarında hiç yer almamasına ve sadece ilave **Yaz Neşesi**'nde birkaç macerasıyla boy göstermiş olmasına rağmen, ana derginin iki kapağını süslemiştir.*

28 Ocak 1980 tarihinde **Milliyet Çocuk** dergisi, **Milliyet Çizgi Roman** dergisi adında bir ilave vermeye başladı ve **Larry Yuma** bu ilave dergiye taşındı. İlk 6 sayısında 3 kısa macera yaşadıktan sonra, ileriki sayılarda maalesef sahne alamadı. **Milliyet Çocuk** dergisindeki serüveni 3 Mart 1980'de sona erdi **Larry Yuma**'nın.

İki yıl sonra, Ağustos 1982'de **Tercüman Çocuk** dergisinin **Yaz Neşesi** İlavesinde tekrar ortaya çıktı kahramanımız. Bu dönemde, daha önce Türkiye'de yayınlanmamış olan bazı kısa maceraları yayın imkanı buldu. **Yaz**

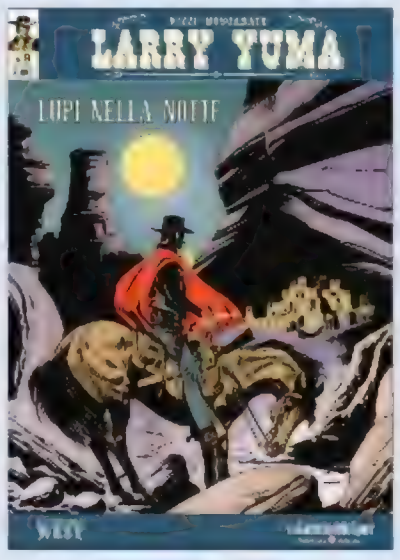

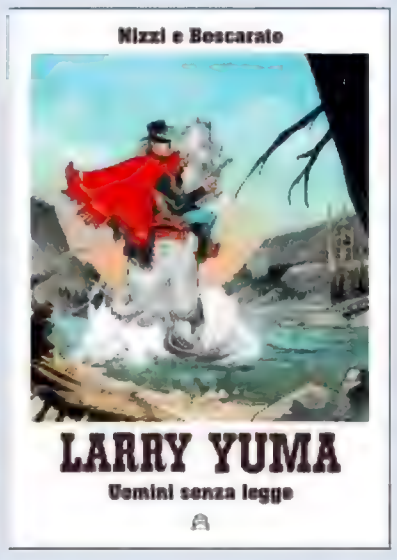

*Larry Yuma maceraları en son 2017 yılında İtalyanca olarak basıldı, bir toplu sunum yapıldı. Her biri 100 sayfadan oluşan toplam 20 albümün 17 tanesi **BOSCARATO**, son 3 tanesi de **QUİNTO** tarafından çizilen maceraları içeriyordu. Bizim, Milliyet Çocuk dergisinden aşina olduğumuz ve aslında İl Giornalino'nun da dönem gereği tercih ettiği renklendirmeden farklı olarak, bilgisayar renklendirmesi yapıldı bu toplu sunumda. Belki daha gerçekçi ve kusursuz olabilir bu tarz ama Larry Yuma'yı Milliyet Çocuk'tan tanıyıp okumuş olan, benim de dahil olduğum kuşak, o eski renklendirmeyi görmek isterlerdi diye düşünüyorum. Üstte solda, 2017'de basılan albüm kapağından, üstte sağda ise 2015'te Frisenda Edition'dan basılan albüm kapağı örnekleri görülüyor. Alttaki resimlerde ise, 1970'ler Milliyet Çocuk'tan ve yeni basılan albümlerden, renklendirmeye dair mukayese amacıyla seçtiğim bir Larry Yuma sayfası yer alıyor.*

Neşesi'nin 82 yılı yayın hayatı noktalandığında, **Larry Yuma**'da, Türk okurlarına veda ediyordu.

Ayrılık 23 yıl sürdü. Mart 2005'te Yılmaz Yayıncılık sayesinde kendi albümüne kavuşabildi **Larry Yuma**. Yılmaz Yayıncılık, daha önce Türkiye'de yayınlanmış olan 10 macerasının yer aldığı 3 albüm bastı ama devamı gelmedi. Kasım 2005'teki 3. albümle birlikte kısa süren albüm macerası da sonlandı **Yuma**'nın.

Madok, **Ringo Haftalık**, **Yaz Neşesi** ve Yılmaz Yayıncılık'ın **Larry Yuma** yayınlamış olmaları elbette önemli ama **Larry Yuma**'yı Türkiye'de tanıtan ve belleklerde kalıcı kılan esas sığınak **Milliyet Çocuk** dergisi oldu. Dört yıl boyunca, ileriki yılların çizgi roman okur kuşağını oluşturacak küçük okurlara, haftalık üçer beşer sayfa halinde, sindire sindire verildi maceraları. Hikayeleri kısaydı ama hikayelerin kahramanı, dönemin çizgi roman kahramanlarında aranan özelliklerin çoğunu taşıyordu. Korkusuz, yardımsever, kötülerin düşmanı, iyilerin dostu, yakışıklı, yetenekli vb. özelliklerini, gizemli havasıyla tamamlayan rol model genç bir adamdı. Kötü tarafı çok sigara içmesiydi. Macera boyunca sigara yakıyor ve fosur fosur içiyordu. Bu haliyle, günümüz koşullarında bir çocuk dergisinde yayınlanabilmesi imkan dahilinde değil elbette ama o yıllarda sigara konusu henüz hayati bir mesele olarak görülmüyordu.

Larry Yuma, ülkemizde, bütün maceralarının derli toplu halde yer alacağı albümler şeklinde yayınlanmayı hak ediyor bence. Dilerim bir yayınevi, bu efsane kahramana el atar ve hak ettiği kalitede, Türk çizgi roman okurlarıyla tekrar buluşturur.

Kumbara

Kumbara

kumbara

mini

Kumbara dergisi, tamamı Türkiye İş Bankası bünyesinde olmak üzere üç farklı dönemde yayınlandı. Bunların ilki 1955 yılında, ikincisi 1978 yılında, üçüncü ve sonuncusu da 2010 tarihinde gerçekleşti. Son dönem yayınlanan seri halen devam etmektedir ve ilaveten, daha küçük yaş grubuna hitap eden **Kumbara Mini** adlı bir seri de 2011 yılından beri yayınlanmaktadır. **Kumbara Mini** serisini asıl **Kumbara**'dan ayırmayıp, 3. ve son seri dahilinde sınıflandırmayı tasnif açısından uygun görüyorum. Çünkü **Kumbara Mini**'ler, Çocuk dergilerinin pedagojik anlamda ele alınarak çok küçük yaş grubuna hitap edeceği şekilde kurgulanmış ve içeriği belirlenmiş dergilerdir ve şayet 80'lerde ya da 50'li yıllarda bu tür bir yaş grubu sınıflandırmasına gidilseydi, o dönemin **Kumbara** dergileri en az 3 ya da 4 farklı yaş grubuna hitap edecek şekilde ayrılırdı. Çünkü o dönem dergileri çok farklı konularda, çok geniş bir yaş yelpazesine aynı dergi bünyesinde, aynı anda hitap ediyordu. Bu bağlamda **Kumbara Mini**'yi, asıl **Kumbara** serisi dahilin-

Elvan
ADIGÜZEL

de değerlendireceğiz ama bir alt başlıkla da bu durumu belirteceğiz. Şimdi dilerseniz, bahsettiğimiz bu **Kumbara** serilerine kısaca göz atalım.

KUMBARA İLK SERİ (1955-1957)

Kumbara ilk kez 1955 Temmuzunda yayınlandı. İlk sayıdan itibaren yarısı renkli, diğer yarısı üç renkli olan 16 sayfalık formatını yayın süreci boyunca muhafaza etti. Aylık çıkan derginin tematik içeriği ve görsel tasarımı da tıpkı formatı gibi istikrarlı devam etti, çizgisi değişmedi. Daha ilk sayısında genel hatlarını oturtmuş bir dergidir **Kumbara**'nın 1950'lerdeki ilk versiyonu.

Derginin kapağı, alışıldık tam sayfa resim ve dergi içeriğine ilişkin büyük puntolu açıklayıcı notlar yerine, logonun hemen altında başlayan bir tarihi çizgi romandan oluşuyor. Hikayenin devamı ise son sayfada bulunuyor. Orta sayfada yer alan tarihi hikayeleri destekleyen geniş kompozisyonlu çizimlerinde aynı ressamın fırçasından çıktığını ve bu ressamın muhtemelen **Ratip Tahir BURAK** olduğunu tahmin ediyorum. Tahmin ediyorum diyorum, çünkü maalesef ne derginin künyesinde kadroya dair bir ibare var, ne de çizim ve vinyetlerde bir imza mevcut. Buna karşılık, yabancı kaynaklı çizgi hikayelerin sanatçıları, en azından hikayelerin girişinde belirtiliyor. Örneğin, **Jules VERNE**'in **20.000 Fersah Denizin Altında** hikayesini resimleyenin **Walt DİSNEY** olduğu, Küçük **Annie Rooney** çizgi romanını **Darrell Mc CLURE**'ün yazdığı ve bant çizgi hikaye **Yumurcak Çetin**'in **Carl ANDERSON**'a ait olduğuna dair bilgiler mevcut.

Ortadaki iki tam sayfada anlatılan tarihi hikayelere çizilen resimler, sadece 1955-56 tarihi için değil, bugün bile hayranlıkla izlenebilecek denli güzeller. Aynı güzellik ve canlı renkler, ön ve arka kapakta yer alan tarihi çizgi romanlarda da söz konusu. Bu sayfalar baştanbaşa emek dolu ve şahsi kanaatim odur ki, derginin omurgasını da esasında bu sayfalar oluşturuyor.

Kahraman Oğuz adlı tefrika hikaye dizisi, **Bunları Biliyor musunuz**, **Güzel Yurdumuzu Tanıyalım**, **Atatürk Köşesi**, Dünya ve Türk tarihinden önemli karakterlerin tanıtıldığı bir sayfa, okulların tanıtıldığı bir sayfa ve bazı hayvanların nasıl kolay çizileceğini anlatan bir sayfa, derginin diğer ana başlıklarını oluşturuyor. Ve tabii bu sayfaları hazırlayanlar da belirtilmemiş.

İlk dönem **Kumbara**'sı, diğer dönemdeki ücretsiz serilerin aksine, parayla satılan bir seridir. Künyesinde 10 Kuruş olduğu yazılıdır. Bu rakam, aynı dönemde yayınlanmış diğer çocuk dergilerinin fiyatlarından daha düşüktür. Aynı dönem; 1955'te yayınlanan siyah beyaz 20 sayfalık **Cici-Mu** 30 Kuruş, 1955'te yayınlanan siyah beyaz 20 sayfalık **Başkurt** dergisi ve Türk Ticaret Bankası'nın **Çocuk Yuvası** dergisi 25'er Kuruş, 1956'da Kızılay Derneği'nin çıkardığı, neredeyse tamamına yakını siyah beyaz sayfalardan oluşan 36 sayfalık **Genç-Ay** dergisi 40 Kuruş, 1956'da tamamı siyah beyaz 16 sayfalık **Şen Çocuk** dergisi 30 Kuruş ve **Hamit ŞENDUR**'un 1956'daki **Çocuk Alemi** dergisi 30 Kuruştur. **Kumbara**'nın bu saydığım dergilerden daha kaliteli olmasına rağmen daha ucuz olması, belki de arkasında maddi anlamda ciddi bir kurumsal gücün bulunmasıyla alakalıdır.

Kumbara'nın ilk dönemi, Eylül 1957'de yayınlanan 27. sayı ile sona ermiştir.

Bu tür kareler sadece 1950'li yıllara has değil. 80'lerin çocuk dergilerinde de sık sık benzer kareler/sahneler yer alır. O yıllarda zararlı alışkanlıkları ve şiddet içeren eylemlerin yer aldığı görsellerin yayını konusunda yasal bir boşluk olsa bile, yayıncıların bu tür konuları es geçmiş olmaları düşündürücü.

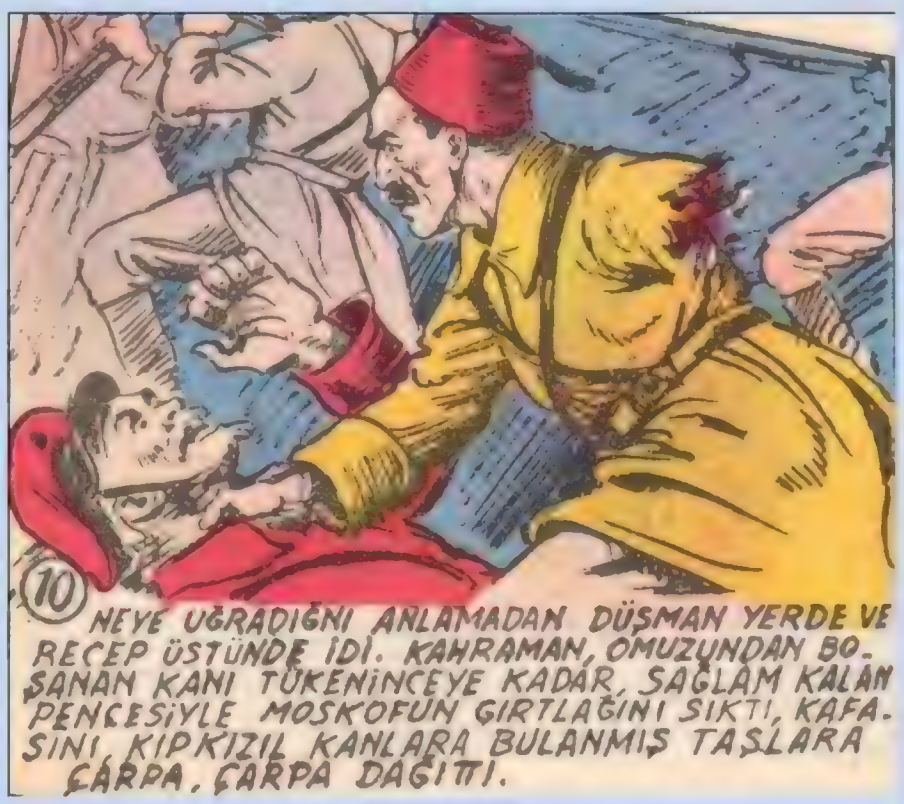

KUMBARA İKİNCİ SERİ (1978-1993)

Kumbara dergisinin ikinci ve en uzun soluklu serisidir. Türkiye İş Bankası'nın çocuklar için hazırladığı ve şubelerinde uzun yıllar ücretsiz dağıttığı serinin ilk sayısı Ekim 1978'de yayınlandı. 450.000 tirajı ile hatırı sayılır bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Bu rakamda, derginin ücretsiz dağıtılıyor olmasının rolü büyüktür. Satış kaygısından uzak, rahat bir dergidir **Kumbara**. Ama bu rahatlık, zengin içeriğini yıllar boyu devam ettiren derginin kaliteli çizgisinden ve ilkeli yayın anlayışından ayrılmasına asla yol açmamıştır.

Kumbara dergisinde konular, neredeyse yayınlandığı sayfalarda bile değişikliğe uğramadan her sayıda zenginleşerek devam eder. Aynı konu başlığını, bir sonraki sayıda aynı sayfada bulmak mümkündür.

Ünlü Kişiler sayfası, **İbni Sina**'dan **Paganini**'ye, **Arşimet**'ten **Aşık Veysel**'e kadar uzanan bir çeşitlilik ihtiva eder. **Mini Ansiklopedi** ve **Genel Kültür** köşeleri, sanayi devriminden uygarlıklara değin değişik konularda, resimlerle

desteklenmiş, içeriği zengin anlatılar sunar. **Genel Bilgi Testleri**, **Denektaşı**, **El Becerileri**, **Bilmece-Bulmaca**, **Eğlence** ve **Deney Köşesi** sayfaları, çocukların zihinsel gelişimlerine katkıda bulunmak amacını taşır. **Spor** sayfasında, magazine yönelmek yerine bilgi içeren konulara yer verilmesi, dergide bir **Pul Köşesi**'nin bulunması, **Kumbara**'nın zenginliğine dair örneklerdir. **Ülkemizi Tanıyalım**'da illerimiz, **Ülkeleri Tanıyalım**'da ise Dünya ülkeleri tanıtılmıştır.

Küçük okuyucuların gönderdiği şiir, fıkra ve resimlerin yayınlandığı **Sizin Sayfanız** köşesi ile çocukların mektup arkadaşları bulabilmesini sağlamaya yönelik **Mektup Arkadaşı** köşesinin varlığı ve doluluğu, okur/dergi, okur/okur ilişkilerinde, bir çocuk dergisinin ne kadar işlevsel olabileceğini gösterir mahiyettedir.

Türk ve Dünya edebiyatından seçilmiş hikaye ve masalları suluboya resimlerle destekleyen **Sema Ilgaz TEMEL**, kimi zaman **Kumbara**'nın kapaklarına da imza atmıştır. Derginin diğer çizerlerini de zaman zaman kapak resimlerinde görmek mümkündür ama ilerleyen sayılarda bu konudaki esas ağırlık, çocukların hayal dünyalarına rengarenk pencereler açabilen **İsmail GÜLGEÇ**'in maharetli parmaklarına yüklenecektir.

Mustafa DELİOĞLU, Mehmet HAMZAOĞLU, Mustafa EREMEKTAR ve İsmail GÜLGEÇ'ten kapak örnekleri.

Fehmi adında bir çocuğun, kendi ağzından gündelik yaşamına ilişkin küçük hikayeler anlattığı **Zehra Ablam ve Ben** isimli uzun soluklu dizide **Hale KUNTAY**'a, resimleriyle **Engin İYİMEN** eşlik etmiştir.

Dergide yer alan çizgi romanlara gelecek olursak; **Yüksel ÜNSAL**'ın sade çizgileriyle **Nasreddin Hoca Birgün**, **Niyazi YOLTAŞ**'ın sevimli çizgileriyle **Dünya Öykülerinden Örnekler** ve envai çeşit konunun anlatıldığı **Buluşların Öyküleri**, **Adli MORAN**'ın derleyip **Mustafa DELİOĞLU** ve **Yüksel ÜNSAL**'ın çizdiği **Garip Ama Gerçek**, **Melike SÖNMEZ**'in yazıp **İsmail GÜLGEÇ**'in çizdiği sevimli kız **Elif** akla ilk gelenlerdir. **Yaşanmış Olaylar** başlığı altında sunulan yabancı çizgi romanlar ise özenle seçilmiş hikayelerden oluşur. **Yaşar KEMAL**,

Tarık BUĞRA, **Aziz NESİN**, **Halide Edip ADIVAR** gibi edebiyatımızın bir çok usta kaleminin öyküleri de çizgilere aktarılmıştır. Çocuk dergilerinin emektar ustası **Mıs-tık**, kapak ve dergi içi çizimlerinin yanı sıra daha önceden başka çocuk dergilerinde de yayınlanmış olan **Bizim Ali**'nin maceralarıyla **Kumbara**'ya renk katan önemli bir isim olarak hatırlanmalıdır.

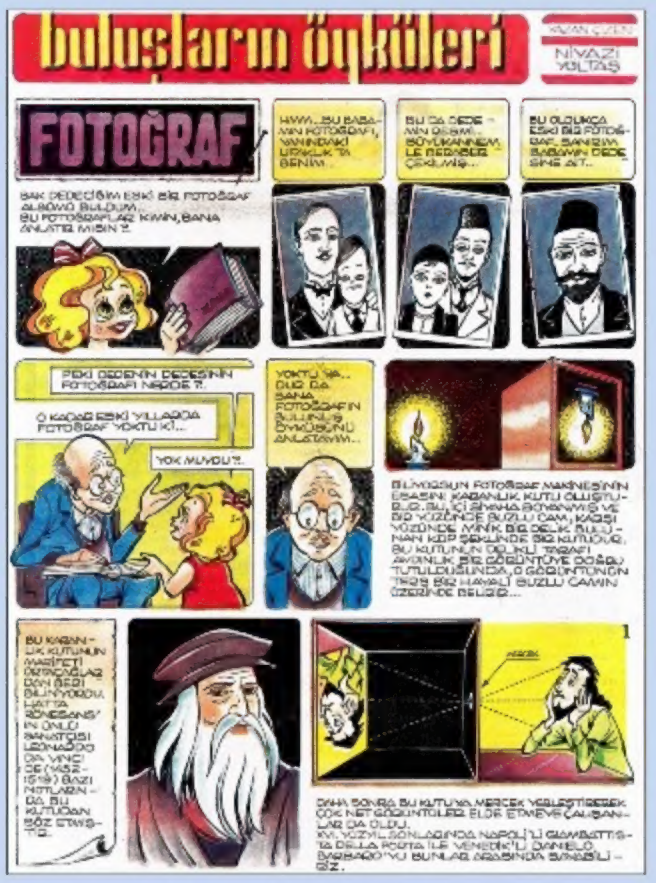

80'lerin çocuk dergilerinde, adı dergiyle özdeşleşen, derginin amiral gemisi sayılan bir ya da birkaç çizgi roman kahramanı bulunurdu. Bu duruma **Türkiye Çocuk**'*ta* **Hızır Bey** *ve* **Bizim Can**, **Tercüman Çocuk**'*ta* **Thorgal** *ve* **Tengiz**, **Milliyet Çocuk**'*ta* **Red Kit** *ve* **Larry Yuma** *örnek gösterilebilir.* **Kumbara**, *çizgi romanlara olabildiğince geniş yer vermiş olmasına rağmen, dönem dergilerindeki gibi başat bir çizgi roman kahramanına sahip olmamıştır. Dergideki çizgi romanların ve hikayelerin seçiminde, maceradan ziyade, çocukların bilgilendirilmesini ve ruhsal yönden gelişimini sağlamaya yönelik içeriklerin tercih edildiğini söylemek mümkün.*

Derginin geneline hakim olan eğitici havayı, çizgi romanlarda da görmek mümkündür. Arka kapağın sevimli kahramanı **Elif**'te bile, karakterler arasındaki diyaloglar ya da **Elif**'in okurlara bakarak yaptığı monologlar hep bu eğilimi yansıtır. **Kumbara**'da konu ve çizgi romanların çeşitliliği ve doluluğu öylesine yoğundur ki, şayet bu konular alfabetik bir dizin şeklinde sıralanacak olsa, ansiklopedik bir bilgi birikimi ile karşılaşmak olasıdır.

Küçük okurları için zaman zaman ödüllü yarışmalar da düzenleyen **Kumbara**'nın, derginin ortasından kopartılıp alınabilecek şekilde takvim, küçük etkinlikler, haftalık ders programı gibi ekstra sayfaları da olmuştur.

Tamamı renkli 32 sayfadan oluşan **Kumbara** dergisinin özellikle ikinci dönemi, bankacılık sektörünün çocuk dergiciliğine yapabileceği katkıya güzel

bir örnektir ve bu alandaki kilometre taşlarındandır. Yayın hayatını baştan sona dek 32 renkli sayfayla geçiren **Kumbara**'nın ikinci dönemi, Şubat 1993 tarihli 154. sayı ile sona ermiştir.

KUMBARA ÜÇÜNCÜ SERİ (2010)

Kumbara dergisinin üçüncü ve halen devam etmekte olan serisi 2010 yılında yayınlanmaya başlandı. Derginin yayın periyodu, künyesinde üç ayda bir yayınlandığına ilişkin ibareyle, yılda 4 sayı olarak 2017'ye dek devam etti. 2018 yılını 3 sayıyla tamamlayan **Kumbara**, 2019 ve 2020 yıllarını birer sayıyla geçirdi ve an itibariyle toplamda 35. sayı yayınlanmış oldu. İş Bankası bünyesinde yayınlanan ve ücretsiz dağıtılan dergi, 52 renkli kuşe sayfadan oluşuyor. Baskı adeti ise her sayıda değişmekle birlikte, 160.000-200.000 aralığında seyrediyor.

3. seri **Kumbara** her sayısında, kuşlar, kediler, uzay, ağaçlar, sinema, dağlar, dinozorlar gibi farklı bir konuyu ele alıp enine boyuna işleyen tematik bir yol izliyor. Aslında dergiden ziyade, dünyada örneklerine sıkça rastlanan bol resimli az yazılı görsel kitapları çağrıştırıyor.

7-14 yaş aralığını hedefleyen **Kumbara**'nın, 2011 de yayınlanmaya başlayan ve 3-6 yaş grubu için hazırlanan **Kumbara Mini** adında bir de kardeşi var. Okul öncesi çocuklara yönelik, her bir sayısında farklı bir konuya odaklanan içeriği ile bir çeşit etkinlik kitabı kıvamında bu kardeş dergi. Ana **Kumbara** dergisinin 2018'den sonra yaşamaya başladığı yayın periyodu sorunu, **Kumbara Mini** için de aynen geçerli. Yani 2019 ve 2020 yıllarında sadece birer sayı yayınlandı.

Yeni dönem Kumbara dergisi, elbette eski çocuk dergilerinden bir hayli farklı. Bilim, yaşam, kültür-sanat, satranç, origami, bulmaca, kitap ve okurlardan gelen resim, şiir türünden çalışmaların yer aldığı sayfalar mevcut

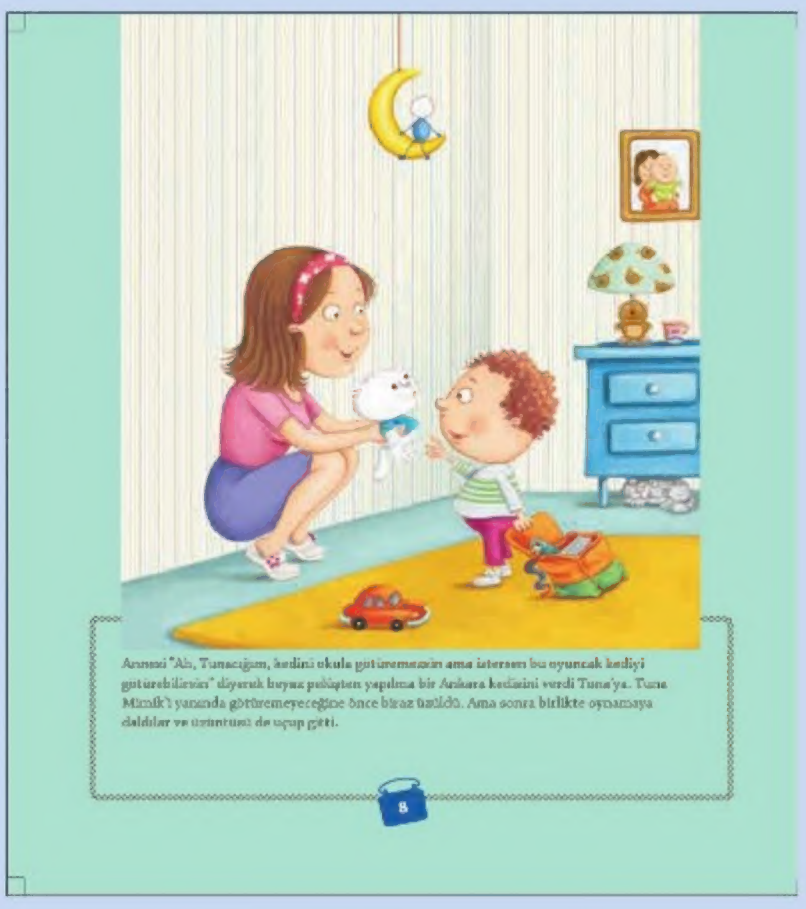

Solda, 3. seri ***Kumbara*** *dergisinden, sağda ise* ***Kumbara Mini*** *dergisinden birer örnek sayfa.*

dergide ama görselliğin daha yoğun ve karmaşık, içeriğin ise eski dergilere nazaran daha hafif, yazı puntolarının daha iri olduğu gözden kaçmıyor. Esasında bu durum salt **Kumbara** dergisiyle alakalı değil. Son 20 yılın bütün çocuk dergilerinde aynı tablo hakim. Bilginin çoğaldığı, çeşitlendiği ve tıpkı mamul bir ürün gibi tüketilip hızla eskidiği bu yeni çağda, hıza ve tüketime paralel olarak dergilerin içeriklerinin de hafiflemesi, magazinleşmesi normal olmasa bile, kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumun iyi mi yoksa kötü mü olduğuna dair bir saptamada bulunamam ama 3 ayda bir yayınlanması planlanan **Kumbara** dergisinin 2019 ve 2020 yıllarını birer sayıyla geçiştirmiş olmasının üzücü olduğunu söylemeliyim. Var görünen ama varla yok arasında bir dergisi maalesef milenyum **Kumbara**'sı. 80'li yıllarda çocuk dergileriyle büyümüş, bu dergilerle yatıp kalkmış, öğrenmiş, hayaller kurmuş bir kuşağın temsilcisi olarak, hangi format ve içerikte olursa olsun **Kumbara**'nın yaşamasını, uzun ömürlü olmasını arzu ediyorum. 2021 yılında daha aktif bir yayın periyodu diliyorum.

BİR KÜÇÜK NOT: *__Kumbara__'nın 1931'de başlayan ve üçer aylık periyotlarda 5 yıl boyunca yayınlanmış bir serisi daha olduğuna dair izlere rastladım ama bu seriden hiç örnek görmedim bugüne dek. __İş Kumbarası__ adlı bu derginin içeriğini bilemediğim için, sadece kapaklarından yola çıkarak bir çocuk dergisi olduğunu da iddia etmek istemedim açıkçası. Şayet __İş Kumbarası__ örneklerini görmek kısmet olursa ve bir çocuk dergisi olduğu netlik kazanırsa, o vakit __Kumbara__'ya dair bilgilerimizi 1931 yılına kadar geriye götürmek, yazımız kapsamında belirlediğimiz seri adlarını da güncellemek icap edecek. Açılacak yeni bir pencere, yeni bir __Kumbara__ yazısı hazırlamayı gerektirecek. Kim bilir...*

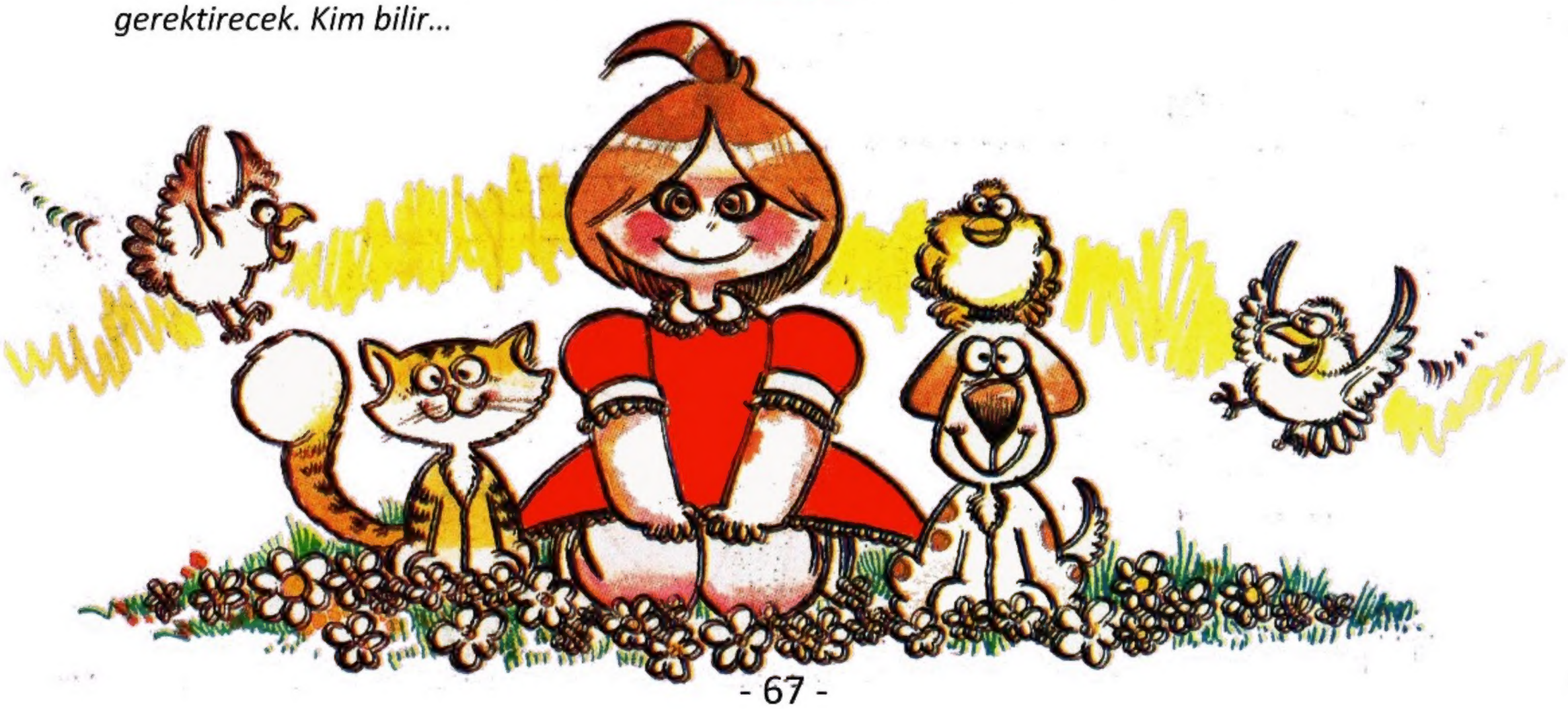

ÇOCUK DERGİLERİ SÖZLÜĞÜ

elvan adıgüzel

TENGİZ

ARKADAŞ

Kırmızıfare
çocuklar için edebiyat dergisi

arkadaş
dergisi

CİMCİME

yaman
HAFTALIK ÇOCUK DERGİSİ

Yüzbaşı
VOLKAN

yaz neşesi

BAŞAK
ÇOCUK

HARRY YUM

İş Kumbara